

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Anabilim Dalı

**İSYANDAN CUMHURİYETE: HOLLANDA' NIN
İSPANYA'YA KARŞI BAĞIMSIZLIK MÜCADELESİ
(1597- 1648)**

Mehmet Talha Kalkan

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2014

İSYANDAN CUMHURİYETE: HOLLANDA' NIN İSPANYA'YA KARŞI BAĞIMSIZLIK MÜCADELESİ (1597- 1648)

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih Anabilim Dalı

Mehmet Talha Kalkan

Yüksek Lisans Tezi

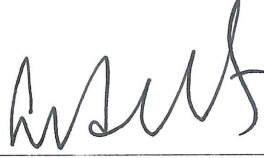
Ankara, 2014

KABUL VE ONAY

Mehmet Talha KALKAN tarafından hazırlanan "İsyandan Cumhuriyete: Hollanda'nın İspanya'ya Karşı Bağımsızlık Mücadelesi (1597- 1648)" başlıklı bu çalışma, 16 Haziran 2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından "Yüksek Lisans Tezi" olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Şebnem ATAKAN (Başkan)

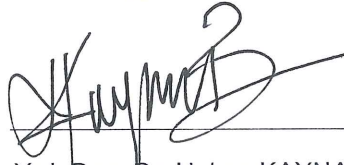
Doç. Dr. Selim ASLANTAŞ (Danışman)

Doç. Dr. Fatih YEŞİL

Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜLEÇ

Yrd. Doç. Dr. Hakan KAYNAR

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. Yusuf Çelik

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

16.06.2014

Mehmet Talha KALKAN

TEŞEKKÜR

Tez danışmanlığımı yapan ve tezimi yazdığım süre boyunca büyük bir anlayış ve sabırla benden hiçbir yardımı esirgemeyen Sayın Doçent Doktor Selim Aslantaş'a ne kadar teşekkür etsem azdır. Tez konusunu belirleme safhası ve yazım konusunda yardımları olmasaydı, bu çalışmayı tamamlayamazdım. Ayrıca çeviriler konusunda bana desteklerinden ötürü kıymetli arkadaşım Renata Vazquez'e de sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim. Aynı şekilde, lisans ve yüksek lisans eğitim boyunca, maddi olarak her türlü desteği sağlayan TÜBİTAK'a da en derin teşekkürlerimi sunarım. TÜBİTAK'ın katkısı olmadan, buraya kadar devam ediyor olmak oldukça zor olurdu.

Tezi yazdığım süre boyunca bana maddi manevî her türlü desteği veren sevgili aileme bilhassa kardeşime ne kadar teşekkür etsem azdır. Onların desteği olmasa bu tezi asla tamamlayamazdım.

Tezim ile ilgili bütün hatalar, eksiklikler ve yetersizlik tamamıyla bana aittir.

ÖZET

KALKAN, Mehmet Talha. *İsyandan Cumhuriyete: Hollanda' nın İspanya'ya Karşı Bağımsızlık Mücadelesi (1597- 1648)*. Ankara, 2014-05-19.

Tez temel olarak üç kısımdan oluşmaktadır. Öncelikle, Hollanda İsyanı'nın çıkışı, İspanya'nın Felemenk stratejisi ve 1609'a kadar olan süreç ele alınacaktır. Bu bölümde, bu alanda yapılan çalışmalardan ve bazı belgelerden yararlanılacaktır.

İkinci kısımda, 1609-1621 dönemleri arasında iki tarafında geliştirmeye çalıştığı politikalarından bahsedilecektir. Bu noktada, özellikle, Simancas arşivinden alınan belgeler ve bu alanda yapılan çalışmalardan faydalanılacaktır. Böylece, bu bilgilerin ışığında belli gözlemler yapılacaktır. Üçüncü bölümde, 1621-1648 dönemi arasında, Avrupa'daki siyasi olaylar ışığında, Hollanda-İspanya mücadelesi anlaşılmaya çalışılacaktır. Ayrıca, Avrupa dışında da, savaşın Amerika ve Asya'da gerçekleşen yüzü incelenektir. Sonuç kısmında ise, elde edilen bulgular sayesinde, Hollanda- İspanya Savaşı'nı etkileyen faktörler gösterilmeye çalışılacaktır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER

Hollanda İsyanı, İspanya, Habsburg, Maurice, II. Felipe, 30 Yıl Savaşları, Felemenk.

ABSTRACT

KALKAN, Mehmet Talha. *From Revolt To Republic: The Struggle of Independence of United Provinces Against Spain (1597-1648)*. Ankara,2014-05-19.

The thesis is mainly built up of three parts. Initially, the break out of Dutch Revolt, the main strategy of Spain toward the rebellion and the term until 1609- the sign of Twelve Years' Truce- shall be examined. At this point, some documents and the literature of Dutch Revolt shall be scanned and benefited.

In the second part of this work, at the era between 1609-1621, the politics and strategies that both sides tried to realize and implement shall be evaluated. Especially, herein, some documents that have been taken from General Simancas at Valladolid and related literature shall be utilized. Hence, at the light of this combination, some observations shall be examined. At the third point, the relations among Dutch Republic- Spain shall be evaluated with the help of search of some political issues in Europe at the same period between 1621-1648. Moreover, apart from at Europe, the fronts of the struggle in America and Asia shall be studied considerably. In the conclusion section, thanks to findings and data acquired, some factors that affected the war among two sides shall be touched upon briefly.

KEY WORDS

Dutch Revolt, Spain, Habsburg, Maurice, II. Philip, Thirty Years' War, Netherlands.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
GİRİŞ	1
1.HOLLANDA (AŞAĞI ÜLKELER) İSYANI	7
1.1 FELEMENK (AŞAĞI ÜLKELER).....	8
1.1.1 Valois Burgonya’sından Habsburg Aşağı Ülkeleri’ne Geçiş	8
1.1.2 Sosyo-Ekonomik Yapı.....	12
1.2 İSYANIN SEBEPLERİ, PATLAK VERMESİ ve HIZ KAZANMASI	14
1.3 İSPANYOLLARIN İSYANI BASTIRMA SİYASETİ.....	21
1.4 AŞAĞI ÜLKELER’İN BAĞIMSIZLIK ÇABALARI ve KUZEY AŞAĞI ÜLKELER’İN (BİRLEŞİK EYALETLER) KURULMASI.....	27
1.5 İSPANYOL “RECONQUISTA”SI, 1597 ve MÜTAREKE SÜRECİ.....	31
2. 12 YILLIK MÜTAREKE SÜRECİ	42
2.1 İSPANYOL AŞAĞI ÜLKELERİ’NİN OLUŞTURULMASI.....	42
2.2 KUZEY AŞAĞI ÜLKELER’İN ATEŞKES SİYASETİ ve STRATEJİSİ	48
2.3 İSPANYA’NIN ATEŞKESE BAKIŞ AÇISI ve SAVAŞ HAZIRLIKLARI	54
3. MÜTAREKE’NİN BİTİŞİ ve SAVAŞIN TEKRAR BAŞLAMASI	63
3.1 İSPANYA’NIN ZAFER YILLARI (1621-27)	64
3.2 DEVLETLERARASI BİR MESELE OLARAK; MANTUA KRİZİ ve KUZEY AŞAĞI ÜLKELER – İSPANYA SAVAŞI (1627-1632)	71
3.3 KUZEY AŞAĞI ÜLKELER’İN GÜCÜNÜ ARTIRMASI ve FRANSA’NIN SAVAŞA KATILMASI (1632-1637)	81
3.4 SAVAŞIN SONU ve MÜNSTER BARIŞI’NIN YAPILMASI (1637- 1648).....	86
3.5 KUZEY AŞAĞI ÜLKELER - İSPANYA SAVAŞI’NIN GÖLGESİNDE; YENİ DÜNYA ve YAHUDİLER	95

SONUÇ	104
KAYNAKÇA	109
BİRİNCİ EL KAYNAKLAR	109
ARAŞTIRMA&İNCELEME.....	110

GİRİŞ

1648’de Münster Barışı ile sona eren Kuzey Aşağı Ülkeler- İspanya Savaşı, Avrupa Tarihi’nin en uzun süren mücadelelerinden biridir. Ayrıca bu mücadele, “ İspanya’nın Gerilemesi” tezinin en önemli ayaklarından birini oluşturarak, kilit bir rol üstlenmiştir.¹ Nitekim 17.yüzyılda İspanya’nın gerilediği tezini savunan isimlerden olan Jonathan Irvine Israel’e göre, Kuzey Aşağı Ülkeler - İspanya mücadelesi bu tezin en güzel görüldüğü örneklerden biridir (Israel, 1981:172). Özellikle 1632’de Maastricht’in Kuzey Aşağı Ülkeler Cumhuriyeti’nin eline geçmesi İspanya adına tam bir bozgunur ve İspanya’nın bütün zaafı bundan sonra görülmeye başlamıştır. Bunun neticesinde 1639’da yapılan Downs Savaşı denizde ve 1643’te yapılan Rocroi Savaşı da karada İspanyolların üstünlüğünün sona erdiğinin göstergesi olarak benimsenmiştir. Kuzey Aşağı Ülkeler ile savaşın sona ermesinin ardından, İspanyol ekonomisi bütünüyle yabancı malların etkisinde kalan ve sürekli maddi krizlerle boğuşan bir ekonomi haline dönüşmüştür. Doğal olarak, İspanya’nın ekonomisini kötü duruma getiren bu olayların büyük kısmı, Kuzey Aşağı Ülkeler savaşı ile doğrudan alakalıdır. 1621’de savaşın tekrar patlak vermesiyle İspanya tarafından Kuzey Aşağı Ülkeler’e uygulanan ağır ambargo, başta kuzeyde olmak üzere pazarlarının kaybedilmesine, daha önce Akdeniz’de Kuzey Aşağı Ülkeler tarafından gerçekleştirilen taşımacılık sisteminin çökmesine ve İtalya- İspanya- Portekiz hattının ticari bağlarının kopmasına neden oldu.

Keza İspanya’nın devasa denizaşırı topraklara sahip olması ve Kuzey Aşağı Ülkeler’in mükemmel işleyen ticari filoları, savaşın Avrupa dışına taşınmasına neden oldu. Bu sebeple uzun zamandır çok güçlü bir hegemonya kurmuş olan İspanya çıkarlarını korumak adına buralarda Kuzey Aşağı Ülkeler ile birçok kez savaşa girişti. Belki 1580’de II. Felipe döneminde Portekiz, İspanya’nın bir parçası hâline gelmişti; ama bu sadece maddi kazanç sağlamamıştı zira İspanyollar artık daha geniş bir alanı korumak zorundaydılar. Böylece Kuzey Aşağı Ülkeler, zayıf noktalardan başlayarak çoğunlukla Portekiz’in Asya, Afrika ve Amerika’da sahip olduğu kolonilere yoğun hücumlara başlayacaktı. Bilhassa Kuzey Aşağı Ülkeler, 1602’de Doğu Hindistan Şirketi ve

¹“İspanya’nın Gerilemesi” tartışması için bkz; Dennis O. Flynn, *Fiscal Crisis and the Decline of Spain (Castile)*, John Huxtable Elliott, *The Decline of Spain*, Jonathan Irvine Israel, *The Decline of Spain: A Historical Myth?*, Henry Kamen, *The Decline of Spain: A Historical Myth?*, Geoffrey Parker, *Introduction*, Earl Hamilton, *Revisions in Economic History: VIII.-The Decline of Spain*.

1621’de de Batı Hindistan Şirketi’nin kurulması ile bu bölgelere daha sistematik ve etkin fetihlerde bulunmaya başladı. Böylece İspanya, büyük miktarlarda toprak kaybetmeye başladı ve ticari anlamda ciddi bir tehdit ile karşı karşıya kaldı. Kolonilere karşı dayanılmaz bir hâle gelen Kuzey Aşağı Ülkeler saldırıları ve İspanya’nın buna karşı etkisiz politika izlemesi sonucunda, 1640’da Portekiz’de büyük bir ayaklanma patlak verdi. 1648’de İspanya’nın savaşı devam ettirecek durumu kalmaması sonucunda bağımsızlığını kazanan Kuzey Aşağı Ülkeler Cumhuriyeti ise kısa bir sürede Avrupa’nın en büyük ekonomik gücü hâline geldi.² Bu dönemden itibaren hızlı bir yükselişe geçen Kuzey Aşağı Ülkeler 18.yüzyıla kadar güçlenmeye devam ederken, Avrupa’nın içinde bulunduğu krizden hiçbir şekilde etkilenmeyecekti. Bu duruma bugün bile hâlâ muhtelif açıklamalar getirilmeye çalışılsa da, Kuzey Aşağı Ülkeler büyük oranda diğer rakiplerinin gerilemesinden ve darlığa düşmesinden faydalanmaya başlamıştı.

Diğer tarafta İspanya ise büyük bir düşüş ile 17.yüzyılın sonunda Avrupa’nın ikincil güçlerinden biri hâline gelecekti. Zira arka arkaya gelen iflaslar, kaybedilen büyük donanmalar, geniş çaplı veba salgınları, birkaç cephede birden savaşılmaması ve Amerika’dan gelen zenginliklerin ciddi oranda azalması gibi nedenler İspanya’nın II. Felipe ile düşlediği “ Dünya İmparatorluğu ” fikrinin suya düşmesine neden oldu. Dennis Flynn’in ifade ettiği üzere Kuzey Aşağı Ülkeler (Hollanda) İspanya’nın *Vietnam*’ı haline gelmişti (Flynn, 1982:147).

Bu çalışmada, konu olarak “ 1597- 1648 arası Hollanda- İspanya” mücadelesi esas alınmıştır. Doğal olarak, hazırlanan bu çalışmada, isyandan önce Felemenk (Aşağı Ülkeler)’in içinde bulunduğu durum, isyanın nedenleri ve iki tarafı da 1597’ye getiren süreç incelenmeye çalışılmıştır. Bu nedenle, çalışmanın başlangıç tarihi olan 1597 senesi isyandan bağımsız bir biçimde ele alınmamıştır. Ayrıca, bu dönem sadece iki devletin sahip olduğu ikili ilişkilerle değil, savaşın diğer unsurları olan Avrupa güçleri - Fransa, İsveç vs.- ve sorunları ile koşut biçimde açıklanmaya çalışıldı. Çalışmada çoğunlukla alanyazın taramasından yararlanılmış olmakla beraber, Valladolid’de bulunan “Archivo General de Simancas” tan ve dönemin belli başlı muhtelif eserlerinden de faydalanıldı. Ayrıca farklı kitaplardan oluşan birinci el kaynakların bir

²Ivo Schöffer ‘ ‘Did Holland’s Golden Age Coincide With a Period of Crisis?’’ adlı makalesinde bu süreci anlatmaktadır.

kısmı tercüme edilerek, bunlara çalışmada yer verildi. Kısacası, hem geniş bir alanyazın taraması ve hem de arşiv çalışması ile bu araştırma zenginleştirilmeye çalışıldı.

Çalışma içerisinde var olan kişiler için çoğunlukla kendi dillerinde yer alan isimleri kullanılmış olup, coğrafi yerlerin adları için Türkçe ve İngilizceden faydalanıldı. Zira Felemenk (Aşağı Ülkeler) bölgesinde var olan birçok yer adının Türkçe karşılığı olmadığından, İngilizce karşılıklarına yer verilmiştir. Bu nedenle, zaman zaman dipnot yoluyla daha detaylı açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca, isim konusunda bir noktanın daha altının çizilmesi gerektiğini düşünüyorum. Söz konusu çalışma içerisinde, “Hollanda” ismi çoğunlukla Aşağı Ülkeler’in kuzeyinde bulunan bir eyalet için kullanılacaktır. Fakat Türkçe alanyazın içerisinde “Hollanda” ismi “Hollanda İsyanı” adı altında, aynı zamanda 1568’de patlak veren ve 80 sene süren İspanya- Kuzey Aşağı Ülkeler mücadelesi için de kullanılmıştır. Bunun sebebi ise Orta Çağ’da Aşağı Ülkeler’in kuzeyine “Hollanda” ve güneyine “Flandria” adı verilmiş olmasıyla alakalıdır (Erdbrink, 1973-1974: 159) . Zira 1648’de Münster Barışı ile sona eren mücadelede Aşağı Ülkeler’in kuzey kesminin bağımsız olmasıyla bu isyan “Hollanda” ya atfedilmiş ve bu ülkeye “ Hollanda Birleşik Eyaletleri”, “Kuzey Aşağı Ülkeler” ve “Birleşik Eyaletler” gibi isimler verilmiştir. Öte yandan, bu çalışmada ise, 1578’de Utrecht Birliği ile oluşturulan ve 1588’de “Cumhuriyet” rejimini benimseyen bu ülke “Kuzey Aşağı Ülkeler” ismi ile kullanılacaktır. Bu yüzden, çalışma içerisinde, Hollanda ve Aşağı Ülkeler konularının daha iyi anlaşılacağını düşünüyorum.

Tezin konusunun neden seçildiğinden bahsetmek gerekirse; John Elliott’ın kaleme aldığı ‘*Imperial Spain 1469- 1716*’ (Elliott, 1990: 395) adlı eserde ve Peter Brightwell’in ‘*The Spanish System and the Twelve Years' Truce*’ (Brightwell, 1974: 270-280) adlı makalesinde 17.yüzyılda İspanya’nın Kuzey Aşağı Ülkeler politikası hakkında- özellikle 12 Yıllık Mütareke (1609-1621) döneminde- henüz önemli bir çalışmanın olmadığından bahsedilmesi, benim için önemli bir basamak olmuştur. Bilindiği üzere günümüzde Hollanda tarafı üzerinde birçok kayda değer çalışma yapılmışken, İspanya tarafı oldukça ihmal edilmiştir. En azından bu çalışma sayesinde, henüz yeterince aydınlatılamayan bir alanda çalışmayı hedefliyorum. Ayrıca Modern Avrupa’nın yavaş yavaş şekillenmeye başladığı ve güçlü ittifakların oluşturulduğu bu dönemde, 30 Yıl Savaşları (1618-1648)’nın gölgesinde devletlerarası ilişkiler hakkında

bir kaynak taraması yapılarak, sonraki çalışmaların ilk adımları atılmıştır. Son olarak çalışmanın sonuç kısmından kısaca bahsetmek gerekirse, burada iki sorunun cevabını bulmaya çalışmak önemli görevdi: “Kuzey Aşağı Ülkeler Cumhuriyeti nasıl bir politika sonucunda güçlü İspanya’ya karşı direnebildi?” ve “İspanya neden 1621’den sonra sert bir düşüş yaşadı?” Her iki sorunun cevabı farklı şekilde verilse de, bu tezle mevcut sorulara yönelik bir bakış açısı kazanılması hedeflenmiştir.

Bu noktada tezi oluşturan kısımlar hakkında kısa bilgiler vermek istiyorum. Temel olarak çalışma üç kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda, Hollanda İsyanı’nın altyapısını, İspanya’nın buna karşı izlediği stratejiyi, çalışmanın başlangıç tarihi olan 1597’nin önemini ve 1609’a kadar gelen süreç ele alınacaktır. Öncelikle, Kuzey Aşağı Ülkeler - İspanya mücadelesini daha iyi anlamak adına, isyanın patlak verdiği Felemenk (Aşağı Ülkeler) bölgesi hakkında kısa bir tarihsel ve coğrafi bilgi sunulacaktır. Ardından, ağırlıklı olarak Hollanda İsyanı’nın nedenleri ve gelişim sürecine değinilecektir. Özellikle, İspanya Kralı II. Felipe’nin mektuplarının, isyanın başkahramanı olan Oranjlı William (Willem van Oranje)’in savunmasının ve diğer birkaç birinci el kaynağın kullanıldığı bu bölümde Kuzey Aşağı Ülkeler’de vuku bulan isyanın nasıl güçlendiği gösterilmeye çalışılacaktır. Sonrasında, İspanya’nın isyana bakış açısı ve tutumunu ortaya koyarak, ne denli etkin bir politika üretildiğinden bahsedilecektir. Bilhassa 1579’da isyanın meydana geldiği, Aşağı Ülkeler’de Oranjlı William’ı destekleyen ve İspanya yanlısı olarak ikiye ayrılan yapının nasıl bir süreç izlediğine dair bilgiler sunulacak ve açıklamalar yapılacaktır. Özellikle, İspanya’nın valisi olan Alejandro Farnesio yönetiminde nasıl bir politikayla isyancı bölgelerin büyük bir kısmını ele geçirdiği anlatılacaktır. Daha sonra, İspanya’ya bağlı olduğunu beyan eden Güney Aşağı Ülkeler’in İspanya ile oluşturduğu bağlara göz atılacaktır. Kuzey Aşağı Ülkeler cephesinde ise, 1581’de isyancı kuzeyin kurduğu ‘*Kuzey Aşağı Ülkeler Cumhuriyeti*’ adlı yeni devletin oluşumu ve İngilizlerden onlara gelen yardımlar hakkında kısa bilgiler verilecektir. Ayrıca Oranjlı William’dan sonra, Kuzey Aşağı Ülkeler’in lideri olan Prens Maurice (Maurits van Oranje)’in nasıl bir politika ile İspanya’ya kafa tuttuğuna ve çalışmanın başlangıç noktası olarak gösterilen “1597” yılının neden önemli olduğu anlaşılmasına çalışılacaktır. Son bölümde ise iki tarafı ateşkese götüren süreç anlatılacaktır.

İkinci kısımda, 1609'dan 1621'e kadar süren 12 yıllık mütareke sürecinden bahsedilecektir. İlk olarak 1598'de Arşidük Alberto'nun başa geldiği ve özerk bir yapı kazanan Güney(İspanyol) Aşağı Ülkeler'de yapılmaya çalışılan iktisadi, toplumsal, politik ve ticari reformlar üzerine bilgiler verilecektir. Sonrasında, her iki tarafın da savaşa karşı nasıl hazırlıklar yaptığı ve bunun için ne gibi mücadeleler verildiği gösterilmeye çalışılacaktır. Özellikle Kuzey Aşağı Ülkeler'de Prens Maurice'in, savaş karşıtı düşünceye sahip olanları nasıl bertaraf ettiği ve kendi gücünü nasıl artırdığı gösterilecektir. İspanya cephesinde ise, Spinola önderliğindeki ordunun Kuzey Aşağı Ülkeler'in sınırları üzerinde baskı oluşturmak için verdiği mücadelelere göz atılıp, bunları ne amaçlarla ifa ettiğine dair açıklamalarda bulunulacaktır. Son bölümde, 1618'de 30 Yıl Savaşları'nı başlatan Bohemya İsyanı'ndan sonra, İspanya'da Kuzey Aşağı Ülkeler Sorunu ile ortaya atılan muhtelif görüşlerden bahsedilecektir.

Son kısımda ise, 5 temel bölüme ayrılan 1621- 1648 Kuzey Aşağı Ülkeler - İspanya mücadelesi ele alınacaktır. İlk husus olarak 1621'den 1627'e kadar olan dönem içerisinde, İspanyolların Kuzey Aşağı Ülkeler'e karşı başlattığı ambargo uygulamasından bahsedilecek ve ambargonun iki ekonomi üzerinde nasıl sonuçlar doğurduğu hakkında bilgi verilecektir. Ayrıca, Spinola'nın liderliği sayesinde İspanya Güney Aşağı Ülkeler ordusunun Felemenk (Aşağı Ülkeler) bölgesini nasıl bir baskı altına aldığı ve ne gibi sonuçlar elde ettiği görülecektir. İkinci noktada, devletlerarası bir kriz olarak İtalya'da vuku bulan Mantua Meselesi'nin ne olduğu ve neden Kuzey Aşağı Ülkeler - İspanya Savaşı'nı güçlü biçimde etkilediği anlaşılmaya çalışılacaktır. Doğal olarak bu krizin neden bu kadar büyük bir öneme sahip olduğuna ve nasıl devletlerarası bir sorun hâline dönüştüğüne bakılacaktır. Daha sonra, Kuzey Aşağı Ülkeler'in İspanyol Felemenki (Aşağı Ülkeleri)'ne düzenlediği taarruz hareketi ve Fransa'nın Kuzey Aşağı Ülkeler - İspanya mücadelesine nasıl müdahil olduğu gösterilmeye çalışılacaktır. Savaşın ikinci kez başlamasından bu yana (1621) büyük bir İspanyol baskısı altında kalan Kuzey Aşağı Ülkeler'in, nasıl bir taarruz yaptığına ve Fransa'nın 1635'te İspanya'ya karşı açtığı savaşın onlara ne yarar sağladığına bakılacaktır. Dördüncü konu olarak ise 1637'den 1648- Münster Barışı'na kadar olan süreç açıklanacaktır. Şüphesiz bu dönemdeki en önemli olaylardan biri olan Downs Savaşı ayrıntılı bir biçimde anlatılarak İspanya için ne denli önemli bir kayıp olduğu gösterilecektir. Son olarak ise, Kuzey Aşağı Ülkeler - İspanya Savaşı gölgesinde iki ülkenin gizli kahramanları olarak

beliren Yahudiler ve savaşın Avrupa dışındaki ayaklarına göz atarak, İspanya'nın neden denizcilikte Kuzey Aşağı lkeler'in ardına düştüğüne dair bir takım açıklamalar yapılacaktır. Tüm bu açıklamaların ardından, '' Sonuç'' kısmı ile çalışma sonlandırılacaktır.

1.HOLLANDA (AŞAĞI ÜLKELER) İSYANI

1566'da ikonoklazm³ olayları ile patlak veren Hollanda İsyanı erken modern dönemde, Avrupa'nın en büyük mücadelelerinden biri olarak ortaya çıktı. İsyanın vuku bulmasıyla beraber II. Felipe'nin aldığı tedbirler neticesinde, şiddeti bir politika olarak benimseyen Alba Dükü Toledo Alvarez 22 Ağustos 1567 günü bölgeye intikal etti. Ancak bu hamle, isyanı bastırmak yerine olayları daha da alevlendirdi. Ardından 1576'da, uzun süredir paralarını alamayan İspanyol askerlerinin Anvers'i yağmalaması sonucunda, İspanyol askerlerine karşı Aşağı Ülkeler eyaletleri ortak hareket etmeye başladılar. Nitekim aynı yıl içinde, bölgede bulunan 17 eyaletin katılımıyla, Gent Uzlaşması imzalandı. Böylece İspanyollara karşı mücadele resmi bir boyut kazanmış olsa da, Aşağı Ülkeler Valisi Parma Dükü Alejandro Farnesio'nun diplomatik hareketleriyle birkaç bölge tekrar İspanyol Kralı'na tabi olduğunu açıkladı. Diğer taraftan buna tepki olarak 1579'da, başta Hollanda ve Zelanda olmak üzere, birkaç eyalet aralarında anlaşarak, İspanyol karşıtı bir hareket olan Utrecht Birliği'ni kurdular. 1584'te Hollanda'nın milli kahramanı Oranjlı William'ın öldürülmesi isyancıları zor durumda bırakmış olsa da, İspanyollar maddi sıkıntılarla beraber İngiltere, Fransa ve Kuzey Aşağı Ülkeler Cumhuriyeti arasında oluşturulan üçlü ittifakla uğraştığı için bu durumdan faydalanamadı. Bu yüzden, İspanya için 1590'lı yıllarda esas düşman Kuzey Aşağı Ülkeler yerine, Fransa ve İngiltere olmuş, onlarla 1604'e kadar sürecek savaflara girişilmişti. Ardından, peş peşe yaşadığı iki iflas (1596-1607) nedeniyle İspanya, Kuzey Aşağı Ülkeler ile bir ateşkes imzalamak arzusundaydı. Bilhassa savaştan doğan maddi yükün dayanılamayacak bir düzeye yükselmesi, İspanyolların sahip oldukları kaynakların tükenmesine neden oldu. Bunun sonucunda iki taraf arasında 1609'da ateşkes anlaşması imzalandı; ancak III. Felipe ve yönetimi istedikleri hiçbir şeyi elde edemeyince daha büyük bir sıkıntı ile karşılaştılar.

³Politik amaçlarla dini sembolere yapılan saldırı.

1.1 FELEMENK (AŞAĞI ÜLKELER)

Genel olarak, Felemenk (Aşağı Ülkeler) olarak bilinen bölge Batı Avrupa'nın kuzeyinde muhtelif nehirler ile parçalanmış, günümüzde Hollanda, Belçika, Lüksemburg ve Fransa'nın küçük bir bölgesini içine alan coğrafyaya verilen isimdir. Bölgenin ismi, burada yer alan toprakların deniz seviyesinden aşağıda olması nedeniyle, Aşağı Ülkeler (Les Pays-Bas, Los Paises Bajos, Niederlande) olarak da nitelendirilmiştir. Çalışmanın ilerleyen safhalarında da görüleceği üzere, bahsedilen bu coğrafya kuzey ve güney olarak ikiye ayrılmış ve isyanla beraber bu bölgelerde yeni siyasi yapılar ortaya çıkmıştır. Güney Felemenk (Aşağı Ülkeler) veya sonra İspanyol (Katolik) Felemenki (Aşağı Ülkeleri) olarak bahsedilen bölge Güney Brabant ile Limburg'u da içine alan ve bu noktaların güneyinde kalan yere verilen isimdir. Kuzey Felemenk (Aşağı Ülkeler) ise Kuzey Brabant ile Zelanda'nın sınır olarak gösterildiği ve bu noktaların yukarısında kalan coğrafyadır.

Geçmiş dönemde ise, bu bölgeden gelen tüccarlar, Osmanlılar tarafından Felemenkli olarak belirtilmiştir. Son dönemde ise, Türkiye'de bu bölgede bir eyalet olan "Hollanda" Kuzey Felemenk için kullanılır hale gelmiştir. Bu nedenle, Aşağı Ülkeler politik bir ifadeden ziyade coğrafi bir terim olarak kullanılmıştır. Nitekim 1568'de Felemenk sınırları içerisinde patlak veren isyanlar sonucunda, 1579'da Hollanda, Zelanda, Groningen, Utrecht, Gelderland, Overrijssel ve Friesland'ın yer aldığı Utrecht Birliği'nin kurulmasıyla beraber bu 7 eyaletten oluşan "Hollanda Birleşik Eyaletleri, Kuzey Aşağı Ülkeler veya Birleşik Eyaletler" adı altında günümüz Hollanda'sının temeli ortaya çıkmıştır. Buna karşın, geri kalan bölgeler de siyasi bir nitelik kazanarak, İspanyol Aşağı Ülkeleri'ni oluşturmuşlar ve 1714- Fransa işgaline kadar bu isimle anılmışlardır. Sonrasında, bu bölge sınırları içerisinde, Belçika ve Lüksemburg kurulmuştur.

1.1.1 Valois Burgonya'sından Habsburg Aşağı Ülkeleri'ne Geçiş

Habsburg hükümlerinden önce, Geç Orta Çağ döneminde Valois hanedanlığının oluşturduğu Burgonya devleti, çatısı altındaki Aşağı Ülkeler'de politik anlamda bir bütünlük kurmaya çalışmıştır. Fransa Kralı II. Jean (1350-1364)'in küçük oğlu Cesur

Philip (1363-1404), Flandre Dükü'nün kızı Margaret evlenerek Burgonya, Flandre, Mechelen, Artois ve Franche-Comté gibi bölgelerden müteşekkil olan düklüğün yeni varisi oldu. Cesur Philip ve halefi Korkusuz Jean (1404-19)'ın yaptığı fetihler ve yapılan evlilikler sonucunda, Valois Burgonya'sı muazzam bir genişleme yaşadı. Bu dönem içerisinde, Hollanda, Zelanda, Namur, Hainault, Brabant, Limburg ve Lüksemburg ülke sınırlarına katıldı.

Burgonya Dükü İyi Philip (1419-1467) döneminde ise ülke sınırları içerisinde merkezileştirme hareketlerine başlandı (Darby, 2008: 9). Genel Meclis, farklı eyaletlerin temsilcilerinin oluşturduğu meclis ve Finans Divanı gibi farklı yapılar oluşturuldu. Ayrıca, bazı eyaletlere bölgesel valilerin(stadhouder) atanması da yine bu dönemde gerçekleşmişti(Darby, 2008: 10). Buna karşın eyaletler özerk yapılarını önemli ölçüde korumaya da devam ediyorlardı.

Bütün bu çabalara rağmen, Burgonya Dükü Charles (1467-1477)'in Nancy Savaşı'nda beklenmedik biçimde ölmesi ülkeyi büyük bir kaosa sürükledi (Arı, 2003: 20). Zira 11. Louis komutasında Fransızlar birkaç bölgeyi ele geçirdi ve Hollanda, Zelanda gibi bölgelerde de büyük ayaklanmalar patlak verdi. Bunun üzerine, 1477'de Charles'ın kızı Mary ile evlenen Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu Prensi Maximilian ülkede durumu kontrol altına almaya çalıştı. Aynı yıl, Mary'nin onayıyla, Hollanda, Brabant, Flandre ve Hainault gibi bölgeleri kapsayan ve onlara daha önce sahip oldukları özerk statülerini geri veren “ *Büyük İmtiyaz- Groot Privilegie*” bildirisi kabul edildi (Blom&Lamberts, 2006: 114). Bu sayede, Philip ve Jean'ın daha önce yapmaya çalıştığı merkezileştirme hareketlerine büyük bir darbe vuruldu.

5 sene sonra, 1482'de Mary'nin ölmesinin ardından, Valois Burgonya'sı tamamiyle tarihe karıştı. Çünkü Burgonya'nın başında Valois hanedanına bağlı hiç kimse kalmadı. 1486'da Maximilian'ın Kutsal Roma Cermen İmparatoru olması ile bu bölge ilk olarak oğlu Philip (1493-1506) ve ardından Avusturyalı Margaret (1506-1515) tarafından yönetildi. Fakat her ikisinin dönemleri de pek başarılı geçmedi zira eski Burgonya topraklarına doğru- Gelderland, Groningen, Friesland- birkaç askeri sefer düzenlense de, net bir sonuç alınmadı.

Başarısız geçen yılların ardından, 1515'te Maximilian'ın torunu Carlos bölgenin yeni 'naibi' oldu. Carlos, çok geçmeden, 1516'da anne tarafından İspanya Kralı (I. Carlos) ve 1519'da baba tarafından Kutsal Roma Cermen İmparatoru (V.Karl) ilan edildi. Her ne kadar, Aşağı Ülkeler onun imparatorluğunun küçük bir parçası olsa da, Carlos buraya ciddi zaman ayırdı ve babasının alamadığı noktaları almaya başladı. 1520'lerde Overrijsel, Utrecht ve Friesland alındı. 1531'de Brüksel Habsburg Aşağı Ülkeleri'nin merkezi haline getirildi. 1536'da Groningen ve Drenthe, 1543'de de Gelderland'ın alınmasıyla, Aşağı Ülkeler bütünüyle Habsburg kontrolüne geçti.

1549'da Kral I. Carlos Aşağı Ülkeler'in idari yapısı ile ilgili düzenlemelere giderek, onların tek bir çatı altında birleşmesini sağladı. '*Pragmatieke Sanctie- Mantıklı Yaptırım*' adıyla, burada bulunan 17 eyalet 'Habsburg Aşağı Ülkeleri' adıyla, tek bir bölge olarak kabul edildi ve Carlos'un vefatı olan II. Felipe'ye bırakılabilecek hale getirildi. 1549'da Habsburg Aşağı Ülkeleri'ni oluşturan eyaletler şunlardı;

-Hollanda(Holland)	-Hainault	-Limburg
-Zelanda(Zeeland)	-Mechelen	-Tournai
-Namur	-Groningen	-Utrecht
-Friesland	-Gelderland	-Lüksemburg
-Brabant	-Flandre (Flanders)	-Artois
-Overrijsel	-Wallon Flandre (Walloon Flanders)	

Ancak Graham Darby'e göre, 1549'da yapılan bu değişikliğin yaklaşık 20 sene sonra patlak verecek Hollanda İsyanı'na büyük etki ettiğini söylemek mümkündür; zira var olan 17 eyaletin birbirinden farklı onlarca yasası, gelenekleri ve devam ettirmeye çalıştıkları özerk statüleri vardı (Darby, 2008: 10). Bu nedenle, bölgelerin hepsini tek bir çatı altında toplamak büyük bir hata olarak düşünülebilirdi.

1549 yılı itibariyle Habsburg Aşağı Ülkeleri (Darby, 2008: 13)

1.1.2 Sosyo-Ekonomik Yapı

Aşağı Ülkeler sınırları içerisinde bulunan eyaletler arasında birçok anlamda önemli farklılıklar mevcuttu. Bölgelerin konuştuğu diller bunun en güzel örneklerinden biridir. Zira Brüksel ve güney kesimde çoğunlukla Fransızca konuşulurken, kuzey kesimde daha ziyade Hollandaca ve Almanca konuşuluyordu. Dilsel farklılıklar gibi, dini farklılıklar da mevcuttu. Bölgede bulunan Katolik grupların dışında, 1520'lerin başından itibaren Lutherci, Kalvinist ve Anabaptist gibi farklı Protestan grupların nüfuzları artmaya başlamıştı (Elliott, 2000: 82). Nitekim Katolik Kilisesi büyük oranda yozlaşmış, rüşvet ve çıkarı peşinde koşan bir kurum olarak görülmekteydi. Diğer taraftan, Habsburg Kralı I. Carlos bu grupların nüfuzunun artmasının önüne geçmek için hamlelerde bulunmuş olsa da, net bir sonuç elde ettiğini söylemek pek mümkün değildi. Çünkü Aşağı Ülkeler Orta Avrupa'dan Lutherci ve Protestan düşünceleri destekleyen birçok görüşün uğrak noktası haline geldi.

1550'lere geldiğimizde, Aşağı Ülkeler'de baskın halde olmamalarına karşın, burada ortaya çıkan "Reform" hareketinin temelinde Kalvinistler yer almıştı. Onları diğer Protestan cemaatlerinden ayıran en önemli özellikleri ise iyi organize olmalarıydı (Arblaster, 2012: 116). Bilhassa, Flandre ve Brabant başta olmak üzere birçok noktada önemli Kalvinist cemaatler mevcuttu. Ayrıca, ülkede yaşanan dini mücadelelerden dolayı da, Fransa'dan önemli miktarda Protestan bu bölgelere hareket etmeye başladı. Fakat Engizisyon da bu noktada onların yayılmalarının önüne geçmek için birçok hamlede bulunmaya başladı. Belki de, bu sert tedbirler 1568'de patlak veren isyanın habercisi olmuştu.

Aşağı Ülkeler'de nüfus ve zenginlik bakımından 3 eyalet oldukça ön plana çıkıyordu; Flandre, Brabant ve Hollanda (Blom&Lamberts, 2006: 120). Dönemin diğer Avrupa şehirleri ve bölgeleriyle kıyaslandığında, yaşayan kentli nüfus oranının yüksek olduğu bu üç eyalet, 1477 yılı itibarıyla, Aşağı Ülkeler'de ikamet eden popülasyonun neredeyse yarısına sahipti. (Tablo 1. 2) Bu eyaletlerin böyle bir nüfusa sahip olmasının nedeniyse açıktı: gelişmiş ekonomik yapı. Tekstil, baharat, metal ve şeker gibi ticari kolların ön plana çıktığı bu bölgeler büyümelerini 1560'lara kadar etkili bir biçimde devam ettirdi. 1540'ların başında, Fransa ile uzun zamandır devam eden savaşın finanse edilebilmesi adına, Kral I. Carlos bu bölgede vergileri arttırdı. Sonrasında, Kral II. Felipe ile

dayanılmaz hale gelen ekonomik ve siyasi baskı neticesinde bölgede büyük bir karışıklık ortaya çıktı. Böylece, isyanın patlak vermesinin ardından, Aşağı Ülkeler - bilhassa Flandre ile Brabant- önemli bir durgunluk dönemine girdi.

TABLO 1. 1 1540- 48 yılları arası Aşağı Ülkeler’de bulunan eyaletlerin vergi verme yüzdeleri (ilk beş) (Blom&Lamberts, 2006: 118)

Flandre	33.80
Brabant	28.76
Hollanda	12.69
Artois	5.65
Hainault	5.47

TABLO 1. 2 1477 yılı itibariyle Aşağı Ülkeler’de bulunan eyaletlerin nüfusları (ilk beş) (Israel, 1995: 15)

Flandre	660.000
Brabant	413.000
Hollanda	275.000
Artois	140.000
Hainault	130.000

1.2 İSYANIN SEBEPLERİ, PATLAK VERMESİ ve HIZ KAZANMASI

Habsburg Kralı I. Carlos (1516-1556), hükümdarlığı boyunca sahip olduğu bazı topraklarda mutlak bir otorite kurmayı tercih etmedi (Tracy, 2008: 11). İktidarı süresince Kutsal Roma İmparatorluğu toprakları, kardeşi Arşidük Ferdinand (1521-1564) tarafından yönetildi. Aynı şekilde Aşağı Ülkeler de onun naibi tarafından, meclislerde bulunan asillerin çıkarlarına uygun bir şekilde yönetiliyordu. Bu yüzden farklı bölgelerde bulunan ailelerin mücadelelerinde, kendi adına sıkıntı yaratmayacak kararlar almak ve bütün dinamikleri göz önünde tutmak I. Carlos'un Felemenk (Aşağı Ülkeler) politikasının temelini oluşturmuştu (Vermeir, 2012: 6). 1549'da yapılan ve 17 eyaleti bir çatı altında toplayan düzenlemeye karşın, eyaletlerin uzun zamandan beri süre gelen yasaları ve ayrıcalıkları korunmuş, bunlara hiçbir şekilde müdahale edilmemişti. Bu sayede Aşağı Ülkeler'de bulunan 17 eyalet, yerel meclislerden ve kendi temsilcilerinden oluşan "Genel Meclis"e bağlı bir yapıya sahipti. Bu durum asillere, kendi çıkarlarına uygun hareket edecek bir zemin hazırladı. Bu biçimde yürütülen denge politikası ile kısıtlı İspanyol müdahalesi bilhassa Kuzey Aşağı Ülkeler olmak üzere, bölgede Calvinizm'in hızlı bir biçimde yayılmasını sağladı ve dini- siyasi yapının iç içe geçmiş, sarmal bir biçimlenme göstermesine neden oldu. Ayrıca, I. Carlos'u oğlu II. Felipe'den farklı kılan diğer etkenler ise; onun zaman zaman buralara ziyaretleri, memleketinin Gent isimli bir Felemenk şehri olması, Fransızca ve Brabant şiveli Hollandaca konuşabilmesi idi (Vermeir, 2012: 8). Ancak onun oluşturduğu tüm dengeler, oğlu II. Felipe'nin tahta çıkması ile değişmeye başlayacaktı.

Krallık kendisine geçmeden önce bölgelerin bağlılığını görebilmek adına, 1549'da Habsburg'un Avrupa topraklarını gezen Prens Felipe, Aşağı Ülkeler'e de uğradı. Burada birçok asil, soylu ve asker ile görüşen Prens Felipe, bölgenin tüm haklarına saygı göstereceğine ve ayrıcalıklarının korunacağına dair söz verdi (Tracy, 2008: 13). Hatta Brüksel'de –sonraları Hollanda İsyanı'nın kahramanı olarak belirecek- Oranj-Nassau ailesinden William ile de tanıştı. Oranjlı William'ın ailesi, hem Habsburg' da önemli bir geçmişe hem de kuzeyde çok geniş topraklara sahipti. Oranj hanedanından Nassaulu Henry, Kral I. Carlos'un Aşağı Ülkeler Naibesi olan Mary (Maria van Hongarije)'nin askeri danışmanı olarak görev yaptı (Tracy, 2008: 13). Sonrasında, Rene Chalons ile Nassaulu Reynier gibi isimler önemli askeri sorumluluklar yüklendiler. Sırada ise

Oranlı William vardı: O, Habsburg'un Fransız hanedanı Valois'ya karşı yaptığı savaşta en güvenilen isimlerden biri hâline geldi. Fakat bölgeye yapılan bu seyahatte her şey bu kadar güzel bir biçimde devam etmedi. Zira Prens Felipe ile onun en güvendiği askerlerden biri olan "Demir Kafa" Emanuele Filiberto⁴, bu bölgelerin sahip oldukları meclislerin kendi çıkarlarına uygun hareket etmelerini anlamakta zorluk yaşamıştı. Söz konusu dönemde, Valois- Habsburg Savaşı tüm şiddetiyle devam ediyordu ve bölgede çok ciddi bir ekonomik kriz baş göstermişti. Her ikisi de –Prens Felipe ve Emanuele Filiberto- savaşa parasal anlamda daha fazla katkıda bulunabilmek adına, tüm eyaletlerin ortak bir amaç uğruna çalışmaları gerektiğini düşünüyorlardı. Açık bir biçimde, Aşağı Ülkeler'in ve İspanya'nın çıkarları birbirine ters düşmeye başladı. Örneğin; Hollanda Yerel Meclisi, tahıllar üzerinde yapılması düşünülen vergi artışları konusunda uzlaşmaz bir tavır takınmıştı. Çünkü böyle bir vergi artırımının tahıl ticaretine balta vuracağı, bunun da Amsterdam'ın ticari cazibesini kaybetmesine neden olacağı hususunda endişe ediyorlardı (Tracy, 2008: 19). Bu açılardan bakıldığında, II. Felipe babası I. Carlos'un aksine bölgeyi iyi tanımıyordu. Buranın dinamiklerini anlamakta sıkıntı yaşıyordu.

Tahta çıkışının üçüncü senesinde Kral II. Felipe (1556-1598), kardeşi olan Parma Düşesi Margaret (Margaretha van Parma)'ı Aşağı Ülkeler'e "Kral Naibesi" olarak atadı ve ondan Genel Meclis ile beraber çalışmasını istedi. Hemen sonra, "Naibe Yardımcısı" olarak da Burgondiyalı bir diplomat ve din adamı olan Antoine Granvelle'i getirdi (Elliott, 1990: 232). II. Felipe'nin en güvendiği isimlerden biri olan Granvelle, kısa bir süre içinde önce Mechelen Başpiskoposu oldu, 1561'de de kardinal ilan edildi. Ancak bu hızlı yükseliş, Oranlı William başta olmak üzere bazı soyluları rahatsız eden ilk olaydı ki devamı çok hızlı bir biçimde cereyan edecekti.

Diğer bir nokta ise Aşağı Ülkeler'in, İspanya'nın devletlerarası politikasının önemli bir oyuncusu hâline gelmesi ile alakalıydı. Bahsettiğimiz gibi Aşağı Ülkeler, Fransa ile yapılan savaştan önemli ölçüde etkilenmişti. Savaşın oldukça yüksek vergiler getirmesiyle buradaki insanlar daha önce alışık olmadıkları bir durumla karşı karşıya

⁴"Testa di Ferro- Demir Kafa" lakaplı Savoy Dükü olan ve Habsburg hizmetinde olan Emanuele Filiberto Kral II. Felipe'nin kardeşi Parma Düşesi Margaret'ı Hollanda Naibesi olarak görevlendirmeden önce, Hollanda Valiliği görevini ifa etmiştir. Sonrasında, Fransa ile Savoy arasında yapılan savaşa odaklanmış ve zaman zaman İspanyol ordusunda da görev almıştır.

kaldı. Artan vergilerin yanı sıra, bölge âdeti borç batağına girmişti; Aşağı Ülkeler'in 1550 yılında 500.000 florin olan borcu, Fransa ile yapılan savaşın etkisiyle 1565 yılında 10.000.000 florine kadar çıkmıştı (Parker,1970: 75). Bu aşırı artışla yerel yönetim için gerekli olan paranın büyük bir kısmı, borçların faizine gitmeye başladı ve İspanya yerel yönetimi bölgeleri finanse edemeyecek duruma geldi. Anlaşıldığı üzere isyan öncesi ekonomi, sıkıntılı bir durumdaydı.

Öte yandan, bölgede bulunan birçok soylunun sevmediği Granvelle'in yönetimde nüfuzunun artmasından ötürü, asilzadeler güçlerini artırmak adına 17 eyaletin oluşturduğu Genel Meclis'e diğer 2 meclisi- Özel Meclis ve Finans Meclisi- bağlamak istiyorlardı (Parker, 1970: 78). Parma Düşesi Margaret'a ve İspanya yönetimine yapılan yoğun baskılara karşın, sadece bir noktada istediklerini elde ettiler. 1564'te bölgenin istenmeyen adamı Granvelle, II. Felipe tarafından görevinden alındı ve İspanya'ya geri döndü. Aslında bu görevden alma, kralın zaman kazanmak için yapmış olduğu bir hamle olarak görülebilirdi; çünkü o bütün çabasını Osmanlılar ile Akdeniz'de devam eden savaşa aktarıyordu. Aynı yıl -1564- durumu bizzat kral ile görüşmek için soylular, aralarından Grave Dükü olan Egmont'u seçerek, onu temsilci olarak İspanya'ya gönderdiler (Elliott, 2000: 87). Fakat bu çabadan da kesin bir sonuç elde edilemedi. Bunun üzerine Oranjlı William önderliğindeki asiller, bundan sonra ne yapılabileceğini görmek adına Brüksel'de toplandı. Açıkça, II. Felipe ile Aşağı Ülkeler'de yaşayanlar birbirlerine yabancılaşmaya başlamıştı.

Doğal olarak, bütün bu sebeplerden bağımsız biçimde ele alamayacağımız dini konular, sürecin akışını hızlandıran en önemli etken olarak görülebilirdi. Öncelikle bu dönemlerde basılan birkaç risale içinde, reform hareketinin yayıldığı bu bölgede Katoliklik, II. Felipe'nin oluşturmak istediği "Dünya İmparatorluğu"na hizmet eden bir araç olarak görülüyordu (Hunt, 1929: 390). Çünkü II. Felipe için "Katolik" olmak onun bir ideoloji haline getirdiği "Kastilyalılaştırma" siyasetinin temelinde bulunuyordu. Bu yüzden o, mutlak bir lider olarak algılanmıyordu. Bu nedenle, bölgede bulunan insanlardan, ona verilen hakları ve sınırları zorlayacak bir istekte bulunamazdı (Hunt, 1929: 390-394). Bölgede bulunanlardan bazıları krallarını böyle görürken, kralları II. Felipe ise bölgede bazı kilise bölgelerinin ve gruplarının fazla ayrıcalığa sahip olduğunu düşünüyordu. Protestanlık burada çok etkindi ve günden güne de gücünü artırıyordu.

Bundan dolayı güçlenen “Reform” hareketini kısıtlayıcı önlemler almak önemli bir adım olarak görülebilirdi. Ayrıca diğer bir konu ise Engizisyon Mahkemeleri ile ilgiliydi. Özellikle Fransa ile 1559’da imzalanan “Cateau-Cambrésis” anlaşmasıyla, Fransa Kralı II. Henry (1547-1559) ve İspanya Kralı II. Felipe sapkınlıkla mücadele etmeye aralarında sözleştiler. Bu yol izlenirken de, Engizisyon Mahkemeleri en büyük yardımcı olacaktı. II. Felipe’nin 17 eyaletin tamamına Engizisyon Mahkemesi kurması, başta Brabant ile Flandre olmak üzere, eyaletlerde sapkınlık davalarının artması ile sonuçlandı (Tracy, 2008: 68). Şüphesiz bölgede yaşayan Kalvinistler için hayat çok daha güçleşti. 1581’de isyanın baş aktörü Oranjlı William yayımladığı savunmasında bu durumdan bahsetmiş ve Kral II. Felipe ile Alba Düku Fernando Toledo’nun amaçlarının “şüpheli” Protestanları ortadan kaldırmak olduğunu söylemişti (Rowen, 1972: 86-87)⁵. 1565’te Engizisyon Mahkemelerinin sayılarının artmasının ardından Oranjlı William’ın Genel Meclis içerisinde yaptığı ve dinsel hoşgörüden bahsettiği konuşma üyelerden ciddi destek gördü. William ile uzun diyaloglarının ardından, Parmalı Margaret, Kral II. Felipe’ye dini düzenlemelerin gözden geçirilmesi veya en azından hafifletilmesi gerektiğini savunan bir mektup gönderdi (Parker, 1970: 80). II. Felipe ise bu mektuba karşılık olarak 17 Kasım 1565 tarihli meşhur ‘*Segovya Ormanı Mektup*’larının⁶ ilkinin bir kısmında şunlardan bahsetmişti:⁷

‘*Leuven*⁸ Engizisyon Mahkemesi üyelerinin tutanaklarına bağlı olarak, onlara ve onların suçlamalarının uygulanması ile yönetilmesinde görevleri olanlara destek sağlamaya çabalamalısın. Bu dinin gücü ve devamlığı için yapılmalıdır.

Ama Aşağı Ülkeler’de yaygın olarak dolaşan ve ilan olarak asılan tezyifler aracılığıyla saldıranlar cezalandırılmadığı müddetçe çok fazla etkilenemeyebilirim. Doğal olarak, bu vuku buluyor çünkü bunların önceki yazarları cezalandırılmadı. Senin mevcudiyetin altında cezadan muaf bir biçimde bunların yapılmasına imkân tanındığında, Tanrı’nın hizmetinde olan senin ve benim otoritelerimizi düşünmelisin. Bunlar cezasız kalmayın

⁵Oranjlı William’ın savunması için bakınız; ‘‘ The ‘Apology ’or Defense of William of Orange against The ban or edict of the king of Spain,1581’’ için bakınız; Herbert Rowen, *The Low Countries in Early Modern Times: A Documentary History* (New York: Harper & Row, 1972), s.81-91.

⁶Segovya Ormanları Mektupları olarak geçen ve isyanın patlak vermesinde rol oynayan iki mektubun ilki. Bu iki mektupta, II. Felipe Aşağı Ülkeler’den gelen bütün dini ve siyasi istekleri sert bir biçimde reddetmektedir. (1555)

⁷Felipe’den Parma Düşesi’ne, 17 Ekim 1565 içinde E.H. Kossmann& A.F. Mellink, *Texts concerning the revolt of the Netherlands* (Cambridge: Cambridge University Press, 1974), s. 53-56.

⁸Bahsedilen sapkınlara karşı önemli bir kale olarak görülen Louvain Üniversitesi Teoloji Fakültesi ve onun oluşturduğu engizisyon mahkemesidir.

ve gerekli önlemleri alasin diye sana dua ediyorum. Bunlar gizli şeyler değil ama birkaç adam bunları duyar ve bazılarının ceza almadıkları görülürse, cesaret günden güne artar ve en sonunda bizim en korktuğumuz sonuç olan serbesti ortaya çıkar.

Gavre Prensi⁹ ile alakalı kaygılarına gelince, onunla yaptığımız dini içerikli görüşmelerde de açıkça söyledim ama o Valladolid'de ki mektuplara tekabül ediyormuş gibi gözükmüyor. Kaleme aldığım ve Gavre Prensi'ne aksettirilen o mektuplardan farklı, burada herhangi değişik bir şey görmüyor ve anlamıyorum. Engizisyona gelince, benim düşüncem engizisyonun mahkeme üyeleri tarafından oldukça iyi bir biçimde yönetildiği yönündedir çünkü onlar şu ana kadar insan hakları ve fazilet erdemine bağlı şekilde iyi bir iş çıkardılar. Bu(engizisyon) yeni bir şey değil çünkü her zaman benim senyörüm ve babamın dönemlerinden beri süre gelmektedir..... Bunun önemini biliyorsun ve sana ivedilikle çok elzem olan bu hususu yapmanı ve farklı bir politika benimsememeni emrediyorum. Bunun kalbimde nasıl bir manaya sahip olduğunu ve ne büyük mutluluk vereceğini biliyorsun.

Titelman¹⁰,a karşı Brugge'de ikamet edenlerin ortaya attığı itirazların ne kadar farazi olduğunu duydum; onun otoritesini alçaltacak herhangi bir şeyin yapılmasına izin verilmemesi için elinden geleni yaparsın. Eminim ki; ne olduğu hususunda gerekli olan adımları atmakta başarısız olmayacaksın.” (Kossmann&Mellink, 1974: 54-55)

II. Felipe'nin hem Margaret' a hem de soylulara verdiği yanıtlar oldukça açıktı. Fakat Margaret bu emirle, durumun kötüye gittiğinin farkında olduğundan, kralın son kararlarının ve Engizisyon Mahkemelerinin askıya alındığını açıkladı (Tracy, 2008: 70). Ama bu, ne bazı Kalvinist grupların silahlanmasını ne de iç çatışmanın patlak vermesini önleyecekti. Zaten Engizisyonun askıya alınması ile daha önce II. Felipe'nin dini baskıları nedeniyle bölgeden ayrılan birçok radikal Kalvinist, İngiltere ve Fransa'dan buraya geri döndü. Bu kararları almak kolay değildi; fakat Margaret'a, Nassaulu Louis tarafından 5 Nisan 1566'da gönderilen bir mektupta toplumun içinde bulunduğu durum açıkça gösterilmişti:¹¹

“ Farklı zamanların farklı politikalar gerektirdiği göz önünde tutulursa, çok dikkatli bir biçimde yürütülmemesine rağmen, geçmiş zamanda yapılan

⁹Burada bahsedilen Oranjlı William ve arkadaşlarını tarafından İspanya'ya yollanan Gavre Düku Egmont'tur.

¹⁰İspanya'nın burada kurduğu engizisyonun yöneticilerinden biridir.

¹¹5 Nisan 1566 tarihli Oranjlı Louis'nin kaleme aldığı ve Margaret'a gönderdiği mektup; E.H. Kossmann& A.F. Mellink, *Texts concerning the revolt of the Netherlands*, s. 62-66.

düzenlemeler çok ciddi zorluklara yol açtı. Majestelerinin kat'i surette onların (dini düzenlemelerinin) azaltılmayacağına dair son sözü ve onun Engizisyonun devam etmesi için katı kuralları, onların kendi güçleri ile ifa etmesinin şüphesiz bir biçimde bizim üzerimizde mevcut zorlukların artacağı hissiyatına kapıldık. Ama aslında durum daha da kötüdür. Her tarafta insanlar kızgın ve sonuç olarak korkarız ki; bölgeyi açık ıstıraplara sokacak isyan ortaya çıkacak ve bölgelerin hepsine büyük yıkım getirecek olan bir ayaklanma patlak verecek.” (Kossmann&Mellink,1974,63)

Net bir biçimde, Oranlı William'ın kardeşi Louis birkaç ay sonra başlayacak olan olaylarla ilgili benzer bir öngöründe bulunuyordu. Buraya dönen Kalvinistlerin önderliğinde, bu mektuptan 4 ay sonra Ağustos 1566'da ikonoklazm hareketleri ile isyan patlak verdi (Arblaster, 2012: 119). İlk olayın ardından kilise tahribatı, yağmalanması ve yakılması gibi birçok olay arka arkaya geldi. St. Bertin ve Old Lady gibi iki önemli Katolik kilisesi de saldırıya uğradı. Bunun üzerine başta Oranlı William olmak üzere, askerler bu hareketi bastırdı. Ardından Margaret, II. Felipe'ye durumun kontrol altında olduğuna dair bir mektup yollasa da, o haberi alır almaz bölgeyi isyancı olarak ilan etti. Kısa bir zaman sonra da, Alba Dükü Fernando Toledo¹²'yu ve 10.000 İtalyan askerini bölgeye gönderme kararı aldı (León, 2004: 32). İlginç bir biçimde Alba Dükü'nün ülkeden ayrıldığı gün, Margaret'ın mektubu İspanya'ya ulaşmıştı (Limm, 1989: 29). Bütün bu olaylar karşısında bölgede yaşayanlar, olayların düzelmesini bekliyordu; fakat tüm bu beklentinin aksine durumun düzelmesi için kapı yavaş yavaş kapanıyor gibiydi.

¹²Alba Dükü olmasının yanında büyük bir diplomat kariyerine sahip olan Fernando Álvarez de Toledo, Milan, Portekiz ve Napoli Valiliği, Aşağı Ülkeler'de vali-komutanlık gibi görevler üstlenmiştir. 1567-1573 yılları arası görev yaptığı Aşağı Ülkeler'de sert bir politika izlemiş ve birçok tarihçi için bölgede vuku bulan ayrılığın temel sebebi olarak gösterilmiştir.

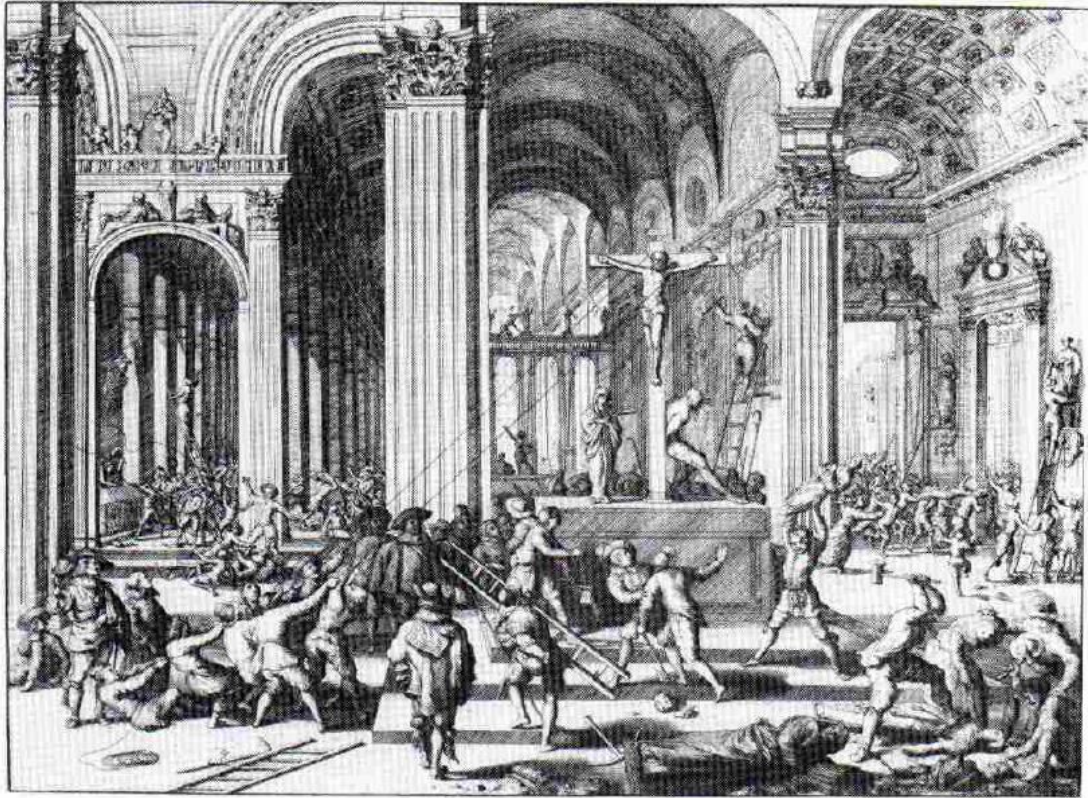

İspanya Kralı II. Felipe'nin Tahta Geçtiği Sırada İspanya'nın Aşağı Ülkeler toprakları (Tracy, 2008: 12)

1.3 İSPANYOLLARIN İSYANI BASTIRMA SİYASETİ

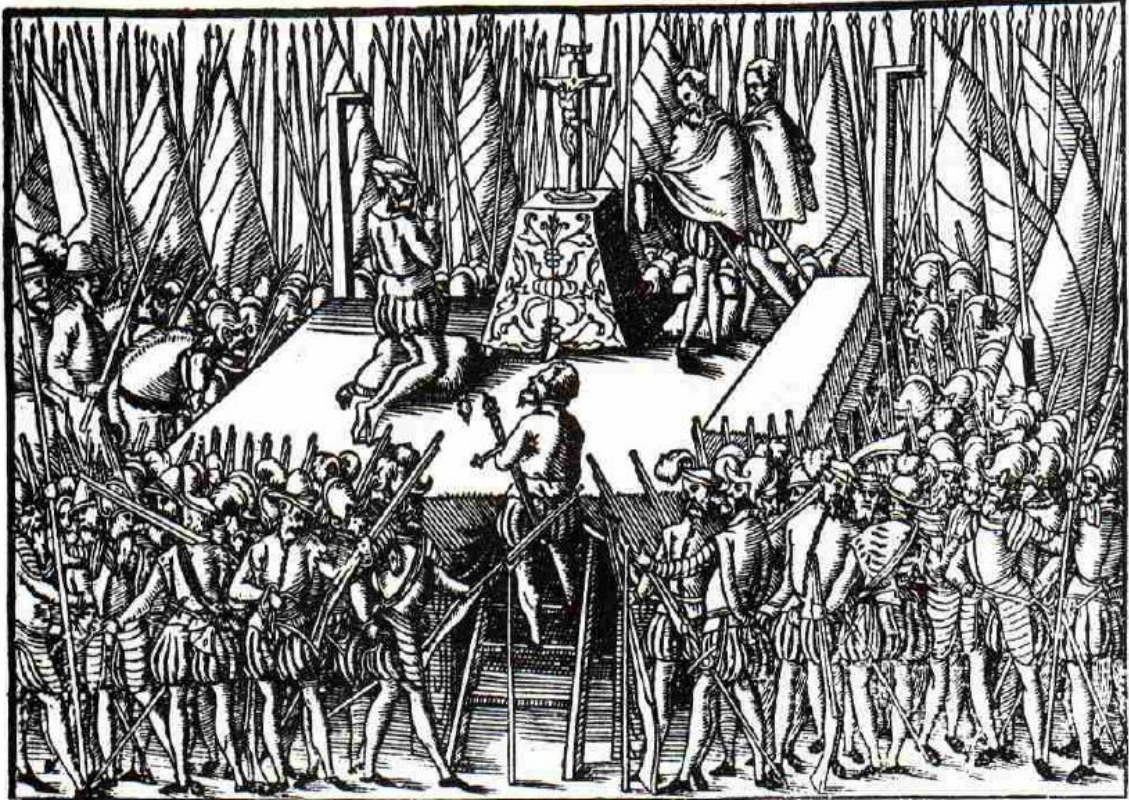
Alba Dükü bölgeye vardığında, Kalvinizmin burada oldukça etkili bir unsur olduğunu gördü. Üstelik İspanya'dan gelen Alba Dükü için bu durum çok tanıdık veya alışılabilir değildi. Bunun yanı sıra, bölgede bulunan Parmalı Margaret'in istifası onu daha da zor bir duruma soktu. Fakat esas sorun buradaki görevi ile ilgiliydi. "Onun buradaki görevi isyancıları mı yoksa dine karşı sapkın davranışlarda bulunanları mı cezalandırmaktı?" sorusu Alba Dükü'nü açmaz soksa da o, bu krizin daha büyüğünü İspanya Genel Meclisi'nde yaşamıştı. İspanya'da, çoğunlukla mecliste bu tarz tartışmalar farklı gruplar arasında, kralın yanında yer alabilmek ve onun gücünden faydalanabilmek için cereyan ediyordu. Bunlar arasında iki tanesi ön plandaydı: Ayala ve Ribera (Elliott, 1990: 260). Ayala görüş olarak daha emperyal, Kastilyacı¹³ ve sert bir anlayış benimsemişken, Ribera ise daha liberal, ılımlı ve federatif bir bakış açısı ortaya koyan bir grup olarak teşekkül ediyordu (Kamen, 2004: 25). Bu iki farklı kol, mecliste uzun zamandan beri Aşağı Ülkeler'de ortaya çıkan isyanın bastırılması konusunda ciddi bir mücadele içindeydi. Alba Dükü, Ayala grubunun önde gelenlerinden biri olarak, isyanın sert ve acımasız bir biçimde bastırılmasını öngören bir felsefeye sahipti. Öte yandan Ebole ise Ribera grubunun en önemli kolu olarak, isyancılar ile görüşülüp uzlaşmacı bir diplomasi trafiğinin yapılmasından yanaydı (Kamen, 2004: 33). Meclisteki bu tartışmayı kazanan taraf olan Alba Dükü, kralın bölgeye gidip meseleyle yakından ilgilenmesini istemişti. Kral II. Felipe öneriye olumlu yaklaşmasına rağmen, bunun için zaman bulamadı. Nihayetinde II. Felipe bölgeye bizzat gitmek yerine, Alba Dükü'nü beraberinde 10.000 asker ile bölgeye gönderme kararı aldı. Alba Dükü'nün bölgeye gönderilmesi, kralın Ayala grubunun düşüncelerini benimsediğini gösterebilirdi; fakat altı yıl sonra Alba Dükü ciddi eleştirilere maruz kalarak, kral tarafından görevinden alınacaktı. Kısacası, bu Ayala için kısa vadeli bir zaferden başka bir anlama gelmeyecekti.

¹³ İspanya İmparatorluğu'nun "İspanyollaştırma" ideolojisine verilen husus.

Brabant'ta İsyân edenler tarafından bir kilisenin yağmalanması (Parker, 2005: 19)

Kısa bir süre sonra Alba Dükü, sahip olduğu sert politikaları uygulamak için bölgeye geldi ve vakit kaybetmeden harekete geçti. İlk olarak 1567'de “ *Tribunal de los Tumultos-Problemler Mahkemesi*” kuruldu, 9000 kişi tutuklandı (Alvarez&Pecharroman, 1998: 100). Aralarında birkaç yıl önce kral ile görüşmeye giden Garve Dükü Egmont'un da olduğu 1000 kişi 1568'de infaz edildi (Kamen, 2005: 137). Artık Kalvinistler için zor günler başlamıştı. Bir kısım insan buradan Fransa ve İngiltere'ye giderken, büyük bir kısım ise Oranjlı William'ın önderliğinde yeni bir hareketin içinde yer almaya başladı. Özellikle Hollanda eyaletinden Willem Blois van Treslong, Warmord Dükü Jacob van Duivenvoorde, Amsterdam'dan tüccar Reynier Cant gibi dönemin önemli isimleri onunla beraberdi (Tracy, 2008: 78). Bütün bu isimlerin ise artık tek bir hedefi vardı: İspanya'ya karşı savaşmak ve onları Aşağı Ülkeler'den göndermek.

Egmont'un İspanyollar tarafından infazı (Parker, 2005: 20)

Yeni hareketin lideri Oranjlı William, sahip olduğu tüm bağlantıları kullanarak ordusunu oluşturmaya başladı. William, Alba Dükü'ne karşı düzenlediği seferde başarılı olamasa da, kardeşi Louis'in komutasındaki isyancılar 1568'de Groningen'de İspanya karşısında ilk büyük zaferlerini kazandı. Karada kazanılan bu başarıyı denizde alınan galibiyetler izleyecekti. Nitekim "Watergeuzen- Deniz Dilencileri"¹⁴ adıyla çeşitli asillerden, Kalvinistlerden, korsanlardan ve Alba Dükü'nün yönetiminden memnun olmayan diğer unsurlardan oluşan bir donanma, İspanya'ya karşı büyük bir savaşa girişti. Kısa zamanda, Dilenciler İspanyollara karşı önemli başarılar kazanmaya başladı.

İlerleyen dönemde, bu mücadelede William ve Dilencilere esas destek veren isim ise İngiltere Kraliçesi Elizabeth (1558-1603) olacaktı (Gloizer, 2001: 126). Hatta

¹⁴"Geuzen veya Watergeuzen- Dilenciler veya Deniz Dilencileri" adıyla çeşitli Kalvinist, asil ve korsanlardan oluşan bir donanma olan bu grup temelde İspanya'nın yönetiminden memnun olmayan insanlardan teşekkül etmişti. Alba Dükü'nün bölgeye gelmesi ve onun burada uygulamaya çalıştığı yeni vergi sisteminin yarattığı hoşnutsuzlukla beraber bu hareket büyük bir güç kazanmıştır. Özellikle 1572'de Dilencilerin Brill'i almasından sonra William ile beraber " Hollanda İsyanı" nın sembollerinden biri haline gelmişlerdir. Brill'den sonra da, Dilenciler Hollanda ve Zelanda eyaletlerinde birçok bölgenin ve kasabanın alınmasını sağlamışlardır.

Dilencilerin büyük kısmı bir müddet İngiltere’de barınacaktı. Ancak “Deniz Dilencileri”nin İngiliz ticaretine ve tüccarlarına zarar vermesinden dolayı Kraliçe Elizabeth onlara sağlamış olduğu desteği azaltmaya başladı. Her ne kadar desteklerini kısıtlamış olsa da, Elizabeth isyancıların durumunu yakından takip edecekti. Özellikle, 1572’den sonra İngiltere isyancılara önemli maddi ve askeri destek sağlayacaktı (Alvarez&Pecharroman, 1998: 101; Fritschy, 2003: 60). İngiltere gibi, Aşağı Ülkeler’de ortaya çıkan isyana destek sağlayan diğer bir ülke ise Fransa’ydı. İsyancı hareketin lideri Oranjlı William burada bulunan Protestan unsurlarla yakın ilişkiler kurmaya başladı. Bilhassa, iki taraf 1572’de burada bulunan Protestanlar vasıtasıyla Fransa Kralı IX. Charles’ın (1560-1574) isyancılara askeri yardımda bulunması konusunda anlaşma bile sağlayacaktı (Limm, 1989: 38). Görüldüğü üzere, William İspanya’ya karşı yürüttüğü mücadele için önemli bir dış desteğe sahipti. Diğer taraftan, İspanya cephesinde, Alba Dükü’nün kurmaya çalıştığı düzen tekrar bozulmak üzere idi; zira II. Felipe’nin halen yardımlarda bulunamamasından dolayı Alba Dükü, ordusunu finanse etmekte sıkıntı yaşıyordu. Bunun üzerine, Genel Meclis ile görüşen Alba Dükü yeni bir vergi sistemi ile bu durumu aşmak istedi ve meclise bölgeye üç farklı vergi getirmeyi teklif etti. Bunlardan sadece “Hundredth Pennies” adlı tek sefere mahsus olmak kaydıyla %1 oranında alınacak olan bir çeşit varlık vergisi kabul edildi (Darby, 2008: 18) ve diğer iki vergi- “Tenth Penny ve Twentieth Penny”- önerisi askıya alındı. Fakat Alba Dükü “Hundredth Pennies” adlı vergiden aldığı paranın bitmesiyle beraber, Genel Meclis’in itirazlarına rağmen, diğer iki vergiyi de uygulamaya koyduğunu duyurdu. “Tenth Penny” adlı verginin genel satışlardan %10 oranında alınması öngörülürken, diğer bir vergi olan “Twentieth Penny” mülkiyet satışlarından %5 oranında alınacaktı (Israel, 1995:166). Daha da önemlisi, bu iki vergi kalıcı olarak yürürlükte olacaktı. Lakin bu vergiler gerçekte bir türlü uygulamaya konulamadı çünkü Flandre, Brabant, Hollanda gibi birçok noktada insanlar bu vergilere tepki göstermeye başlamışlardı (Parker, 2000: 28). Alba Dükü’nün bu hamlesi William’in ve Dilencilerin uzun süredir yapmaya çalıştığı hususu -halkın desteğini sağlama görevini- kusursuz bir biçimde ifa ediyordu.

İspanya cephesinde ise, II. Felipe’nin Akdeniz’de Osmanlılar ile mücadelesinin şiddetlenmesinden dolayı kuzeye yardımlar kısıtlı bir biçimde yapılıyordu ki, Alba Dükü’nü belki de en çok zorlayan husus bu idi. Oranjlı William’in bütün bu

gelişmelerden haberdar olması ile isyancılar, İspanyolların her iki cephede de rahat hareket edemediğinin farkına varmışlardı (Parker, 1970: 76). II. Felipe, Akdeniz savunması ile meşgul durumdaydı ve Aşağı Ülkeler ikinci plana atılmış gibi duruyordu. Para olmadan ordu ne sefer ne de herhangi bir harekâta bulunabilirdi. Nitekim 1572’de isyancıların toprak anlamında ilk büyük zaferi, Jacob van Duivenvoorde önderliğindeki “Watergeuzen” filosunun Brill’i ele geçirmesiyle elde edildi (Parker, 2000: 29). Devamının gelmesi de pek uzun sürmeyecekti. Bu hamleye karşılık vermek isteyen Alba Dükü, bir askeri grubu Brill’e yollamak istese de ordunun bulunduğu gemilerin yakılması, harekâtın başarısızlıkla sonuçlanmasına sebep oldu. Bu hamlenin İspanya için başarılı olamaması çok önemliydi, zira isyanın merkezinde bulunan iki eyalet-Hollanda ve Zelanda- hızlı bir biçimde, Oranj Prensi William’ın liderliğini kabul etmeye başladı. Hatta aynı yıl Diedrick Sonoy¹⁵ Kuzey Hollanda’ya William’ın valisi olarak atandı (Van Nierop, 2009: 114). Bu atama, Prens William’ın kuzey kesiminde azımsanmayacak bir güce sahip olduğunu göstermesi açısından oldukça önemliydi. Nitekim Alba Dükü’nün kurmaya çalıştığı düzenden memnun olmayanlar, William’ın yanında yer almaya başlamışlardı. Alba Dükü’nün bu noktalara asker gönderme konusunda başarısız olması, buna benzer atamaların yapılmasına neden olacak ve İspanyolların azalan otoritesinden doğan boşluklar isyancılar tarafından doldurulacaktı.

Daha önce olduğu gibi II. Felipe, Alba Dükü’ne 1573 yılı için de herhangi bir ciddi yardımda bulunamadı (Parker, 1970: 81-86). Bu nedenle Brill’den sonra, Zelanda’ya yapılması düşünülen askeri operasyon da gerçekleşmedi (Black, 2002: 108). Hollanda ve Zelanda eyaletlerinin isyancılarda kalması, onlara büyük bir avantaj sağladı; çünkü bu bölgelerdeki sahil kıyıları ve nehirleri onların, oldukça etkili bir savunma hattı oluşturmasına katkıda bulundu. Çünkü İspanya nehirlerden ve adalardan oluşan bu noktalara müdahale etmek ve asker göndermek konularında sıkıntı yaşıyordu. Böylece, isyancılar doğal yollarla kendilerini İspanya’dan koruyorlardı. Keza İspanyolların

¹⁵William’ın isyancı ordusunda “ Yüzbaşı” ile Hollanda eyaletinde kazanılan toprakların ardından “valilik” görevlerini ifa eden Diederik Sonoy (1529-97), Hollanda İsyanı’nın patlak vermesinde önemli görevler üstlenmiştir. Engizisyona ve İspanya’nın baskıcı dini politikalarına karşı isyandan önce The Hague(Den Haag)’de gizli toplantıları organize etmiş ve ardından, Alba’nın kurduğu mahkemelerde yargılanmış, mal varlığına el konulup, sürgüne gönderilmiştir. Sonrasında, William ile oldukça yakın ilişkiler kuran Sonoy, isyancıların birçok askeri seferini yönetmiştir.

karada oldukça güçlü olduğu bilindiği için, bu dönemlerde Oranjlı William ve arkadaşları genel olarak deniz savaşlarını tercih ediyorlardı (Black, 2002: 108).

İspanya’da gittikçe derinleşen ekonomik kriz ve Alçak Ülkeler’de başarısızlıkla sonuçlanan “Tenth Penny” hamleleri sonucunda, 1573 yılında Alba Dükü, Medici ailesinden, kralın haberi olmamasına rağmen kral adına 200.000 florin borç aldı. Bu borç İspanyol ordusuna kısa bir rahatlama getirmişti ancak İspanya’dan bir türlü beklenen yardımların gelmemesi, Alba Dükü’nün bölgede etkin bir politika izleyememesine neden oluyordu. İspanyolların aksine isyancılar ise büyük bir ekonomik kalkınma sağlıyordu; zira Oranjlı William, Fransa’dan aylık 200.000 florin yardım alırken birçok kilise malı satılmış ve Reynier Cant’ın katkılarıyla isyancıların maddi durumu oldukça düzelmişti (Tracy, 2008: 82).

Öte yandan, İspanya için durum pek de istenilen biçimde değildi. Akdeniz’de Venedik ve Osmanlılar arasında imzalanan ateşkes ile II. Felipe Akdeniz’in savunmasında Türklerle baş başa kaldı. İspanya adına bu durum zaten ağır olan savaş külfetinin daha da artmasına neden oldu (Arı, 2003: 54). Kısıtlı imkânlarla rağmen Haarlem, bu dönemde İspanyolların eline geçmişti; fakat bu, uzunca bir dönem İspanyolların son başarısı olarak kalacaktı. Diğer yandan isyancılar da dikkate değer bir biçimde güçlerini artırmışlardı. Alba Dükü’nün şiddet temelli politikası iflas etmiş, William Alkmaar, Middleburg, Edam ve Medemblik gibi yerleri ele geçirmişti (Tracy, 2008: 83-84). Bunun üzerine görevden alınan Alba Dükü’nün yerine, Aşağı Ülkeler ordusunun başına daha önce Milano Valiliği görevinde bulunan Louis de Requesens geçti (Limm, 1989: 40). Alba Dükü’nün başarısızlığının belki de en önemli sebebi olan maddi yetersizlikler, bu dönemde de devam edecekti. Alba Dükü’nün uyguladığı politikayı devam ettirmeye çalışan Requesens’in ilk döneminde, Mookerheide’de 1574’te yapılan savaş sonucunda Oranjlı William’ın kardeşi Louis öldürüldü ancak savaş sonrasında isyan eden İspanyol askerlerinin yüzünden orduda asker sayısı azalmaya başladı (Arı, 2003: 55-56). Savaş sonunda Requesens, ödemeleri hala yapılmamış olan askerler ile görüşmüş olsa da, Alba Dükü’nden beri süre gelen ekonomik buhrana daha fazla dayanamamışlardı. Onların böyle bir krizin için de olmalarının sebebi ise, II. Felipe’nin her iki savaş- Aşağı Ülkeler ve Osmanlı- içinde almış olduğu yüksek faizli kredilerdi. Artık onların da ödenme tarihi gelmişti. Ertesi sene korkulan oldu ve borçları ödeyemeyen İspanya

iflasını açıkladı. Zira krallık 1575 yılı itibariyle tam 36 milyon duka altın borç altında idi ki, bu rakam İspanya'nın 6 yıllık geliri ile eşit durumdaydı (Parker, 1970: 86). Maddi durumdan haberdar olan bölgedeki İspanyol askerleri ordudan ayrılmaya ve geniş çaplı pek çok olay çıkarmaya başladı. Öte yandan isyancılar tarafında ise, William Zelanda ve Hollanda eyaletlerinin üzerinde bütünüyle otoritesini kurmuş durumdaydı. Tüm gelişmeleri yakından takip eden ve oldukça hızlı biçimde nüfuzunu artıran Oranj Prensi William, Fransa ve İngiltere ile beraber hareket etmeye devam etti(Alvarez&Pecharroman, 1998: 101). Diğer taraftan, asker sayısının oldukça azalması ve Louis de Requesens'in 1576'da ölmesiyle ordu içinde patlak veren itaatsizlik sonucunda bölgedeki İspanyol siyasi gücü ve politikası çöktü. Acaba II. Felipe ve İspanya yönetimi Felemenk bölgesinde var olan bu büyük krizi aşmanın formülünü nasıl bulacaklardı?

1.4 AŞAĞI ÜLKELER'İN BAĞIMSIZLIK ÇABALARI ve KUZEY AŞAĞI ÜLKELER'İN (BİRLEŞİK EYALETLER) KURULMASI

Maas ile Waal nehirlerinin temel alındığı bir savunma hattı oluşturan isyancılar, başta Zelanda ve Hollanda olmak üzere Gelderland, Groningen, Overrijssel, Utrecht ve Friesland eyaletlerinden oluşan sert bir muhalif çatı oluşturmuşlardı (Parker, 1979: 131). Bilhassa 1576'da, İspanyolların sadık bölgesi olan Aalst'a ve Zierikzee'ye İspanya ordusu tarafından yapılan yağmalamaların, bu hususta büyük etkisi vardı (Parker, 1973: 44-45). Bu hareketlerin patlak vermesi ile Louis de Requesens'in ölümü arasında yadsınamaz bir bağ vardı; çünkü ordunun başında henüz herhangi bir lider bulunmuyordu. Bu sebeple orduda kontrol mekanizması ortadan kayboldu. Ayrıca, uzun zamandan beri birçok asker paralarını alamıyorlardı. Bu nedenle, hemen hemen her bölge, başıboş olarak davranan bu askerlerden belli oranda zarar görüyordu; ama en şiddetlisi ve kanlısı 4 Kasım 1576'da cereyan etti. Avrupa'nın en görkemli ve zengin şehirlerinden biri olan Anvers, uzun zamandır para alamayan İspanyol askerleri tarafından yağmalandı, yaklaşık 8.000 insan öldürüldü ve 1000 ev yakıldı (Parker, 1973: 45-49). Bu vahim olay bölgede İspanyol karşıtı bir hareketin vuku bulmasının başlıca mimarı oldu. Sonrasında ise Oranj Prensi ve isyancıların lideri olan William, Brüksel'e doğru hareket etmesi yönünde büyük bir baskı görmeye başladı. İspanya

cephesinde ise hala kimsenin liderliğe atanmamasının yarattığı sıkıntı ile ordunun itaatsizliği, büyük tartışma konusu oldu.

Anvers'te oluşan İspanyol öfkesinden dört gün sonra 8 Kasım 1576 günü, Gent'te toplanan tüm eyalet üyeleri burada " Gent Uzlaşmasını" deklare ettiler. Bunun sebebi ise, artık dayanılmaz bir hâl almış olan İspanyolların yarattığı büyük problemlerdi. Uzlaşmanın girişinde bu durumdan şöyle bahsediliyordu:

*" 9-10 senedir bu topraklar, İspanyollar ve onların destekçileri tarafından iç savaş, kibirli ve sert bir yönetim, inatçılık, soygun ve diğer birçok karışıklık nedeniyle, ıstıraba ve acıya yenik düştü. Bu kötülöklere önlem almak ve daha sonraki problemleri, baskıları ve fakirliği bu bölgede önlemek adına, süren barış ve uzlaşmanın vasıtasıyla, 1575 yılının Şubat ayında Breda'da Oranj Prensi, Kralın bölge komiserleri, Zelanda ve Hollanda Meclisleri ve onların üyelerinin katıldığı bir görüşme yapıldı ve böyle bir uzlaşmanın sağlanmasına yönelik birkaç husus göz önüne kondu. Ama öneriler beklenen sonuçları vermedi."*¹⁶(Kossmann&Mellink, 1974: 126)

Bu yüzden burada bulunan tüm eyaletler ortak bir bildiri altında buluşup, bölgedeki İspanyol askerlerinin gönderilmesi amacıyla bir mutabakat kararı aldı. Diğer tarafta ise Eboli grubunun lideri Antonio Perez'in İspanya'daki uzun uğraşları sonucunda, bu gruba yakınlığı ile bilinen Avusturyalı Don Juan¹⁷ Aşağı Ülkeler'e vali-komutan atandı (Elliott, 1990: 265). Açıkçası Alba Dükü'nden sonra, Don Juan'ın gelmesi ile burada çok farklı bir düşüncenin ve politikanın uygulanmasına fırsat verildi.

Zeki bir asker olmasının yanı sıra oldukça güçlü bir diplomatik yeteneğe sahip olan Juan, bölgeye geldiğinde işinin hiç de kolay olmayacağını gördü. Hem finansal anlamda oldukça zor günler geçiriliyor hem de orduda askerlerin itaatsizliği devam ediyordu (Bentiviglio, 1663: c.1.b.10.s.179). Juan ilk olarak 1577'de Brüksel'de soylular ile bir görüşme yaptı ve karşılıklı sıkıntıların bir an önce ortadan kalkması ile alakalı çalışmaya başladı. Onun ılımlı politikaları, birçok eyalet tarafından benimsendi. Böylece onun İspanyol Valisi olduğunu – Hollanda ve Zelanda haricinde- tüm eyaletler kabul etti. Yapılması düşünülen hamleler ile bölgede genel durum restore edilecek,

¹⁶8 Kasım 1576 tarihli Gent Uzlaşması metni; E.H. Kossmann& A.F. Mellink, *Texts concerning the revolt of the Netherlands*, s. 126-132.

¹⁷İspanya Kralı I. Carlos'un çocuklarından biri olan Don Juan(1547-1578) önemli askeri ve diplomasi yeteneğine sahipti. Hollanda İsyanı patlak verdikten sonra, ılımlı politikaları ve düşünceleri sonucunda buraya vali olarak atanmışsa da, erken yaşta ölmüştür.

İspanyol ordusu buradan ayrılacak ve silahlar bırakılacaktı (Bentiviglio, 1663: c.1.b.10.s.179). Fakat bölgeyi yakından takip eden İngiltere Kraliçesi Elizabeth ve Oranjlı William, durumun böyle devam etmesinden hiç hoşnut değildi.

Öte yandan uzun zaman sonra, İspanya'dan da iyi haberler geldi. Buna göre II. Felipe bölgeye üç tümen asker yollayacağını ve Türkler ile barış görüşmelerinin başladığını haber veriyordu (Parker, 1970: 87). Böylelikle Kral II. Felipe, Osmanlı ile yaptığı mücadeleye ayırdığı parayı bu bölgeye gönderecekti. Birkaç yıl aradan sonra askerlerin paralarının ödenmesi Alba Dükü'nden bu yana yarım kalan hücum stratejisini, Don Juan'ın yeniden başlatacağı anlamına geliyordu. Nitekim kendi otoritesinin bir türlü kabul edilmemesi nedeniyle, Don Juan ve Oranjlı William arasında 1578'de Gembloux'da bir savaş yapıldı (Black, 2002: 109). Don Juan aldığı galibiyet ile isyancılara karşı üstünlüğü ele geçirdi ve bu durum da, onun mücadelesini rahat bir biçimde devam ettirmesine olanak sağladı. Aynı yıl (1578), 31 yaşında ani bir biçimde ölen Don Juan'ın hemen ardından, buraya gelmiş olan 3 tümen askerinin komutanı ve eski Kral Naibesi Parmalı Margaret'in oğlu Parma-Piacenza Dükü Alejandro Farnesio Aşağı Ülkeler'e vali-komutan olarak atandı (Kamen, 2005: 139). O selefi Don Juan gibi, askeri ve diplomatik anlamda çok etkili ve güçlü bir karakterdi. Doğal olarak kısa bir süre içinde Juan'ın yapmaya çalıştığı, fakat yarım kalan işi tamamlamak için büyük bir mücadeleye girişti.

Parma Dükü'nün diplomasi trafiği kısa süre içinde meyvesini verdi. 1579'un Ocak ayı içinde Arras'ta Parma Dükü ile Artois, Hairnaut ve Wallon Flandresi bölgeleri anlaştı ve onları İspanya'nın yanına çekti. Arras Birliği'nin kurulmasıyla, bu bölgeler Kral II. Felipe ile mutabakata vardıklarını ve onun yanında yer aldıklarını açıkladı (Alvarez&Pecharroman, 1998: 101). Böylece bu akit, I. Carlos döneminde sahip olunan ayrıcalıkları bölgelere geri kazandırdı ve bölgede tek mezhep olarak Katoliklik kabul edildi. Var olan İspanyol askerlerinin buradan ayrılmasına karar verildi (sadece Aşağı Ülkeler kökenli olup İspanyol ordusunda bulunanlar kalabilecekti) ve Arras Birliği Üyeleri'nin isteği olmadan burada İspanyollara ait herhangi bir garnizon bulundurulamayacaktı (Tracy, 2008: 142). Böylelikle Parma Dükü, isyancılara karşı çok istediği savunma hattını kurmak için önemli bir toprağa sahip oldu (Black, 2002: 110).

Fakat Arras Birliği'ne karşı olarak Oranjlı William önderliğinde; Hollanda, Zelanda, Groningen, Utrecht, Gelderland, Friesland ve Overrijsel eyaletleri bir araya gelerek, 23 Ocak 1579 tarihinde Utrecht Birliği'ni oluşturduklarını açıkladı (Tracy, 2008: 139). Bir ay sonra da, Flandre ile Brabant eyaletleri ve 1580'de Zutphen eyaletleri, Utrecht Birliği'ne bağlı olduğunu açıkladı. Görüldüğü üzere Arras ve Utrecht Birlikleri ile Aşağı Ülkeler siyasi anlamda ikiye ayrılmış ve günümüz Hollanda'sının temelleri atılmıştı. Sonunda Utrecht Birliği'nin ve resmi yapının oluşturulması ile Oranjlı William daha güçlü bir lider haline dönüştü.

İngiltere Kraliçesi Elizabeth ve Anjou Dükü François¹⁸ ile yakın ilişkilerin oluşturulması, Oranjlı William'ın siyasi otoritesini kuvvetlendirdi. Zira François ile William, isyancılara askeri anlamda destek verilmesi hâlinde dükün " *Aşağı Ülkeler'in Özgürlüklerinin Koruyucusu*" ilan edileceği konusunda anlaşmışlardı (Tracy, 2008: 141). Bunun üzerine François, yanına 10.000 asker almak suretiyle Aşağı Ülkeler'e gelmek için hazırlıklara başladı. Fakat bütün bu gelişmeler Parma Dükü'nü beklemediği bir şekilde, daha evvelden askeri tedbirleri almak zorunda bıraktı. Çünkü Güney Aşağı Ülkeler'de yer alan Arras Birliği üyeleri ile Namur ve Lüksemburg, buraya Anjoulu François tarafından yapılacak olan olası müdahaleden korkmuşlardı. İvedi bir biçimde Parma Dükü ile görüşen üyeler, İspanyol ordusunun buraya getirilmesi konusunda mutabakata vardılar (Tracy, 2008: 146). Böylece, Parma beklediğinden kısa süre içerisinde Güney Aşağı Ülkeler'de askeri üs oluşturmaya başladı. Fakat Aşağı Ülkeler yolunda Anjou Dükü François, ordusunda yaşadığı disiplin sorunları nedeniyle bölgeye varamadan Fransa'ya dönmek zorunda kaldı. Ayrıca daha fazla destek bulabilmek amacıyla Oranjlı William, Johann Casimir'i İngiltere'ye Elizabeth ile görüşmeye gönderdi.

1581 yılında ise, uzun süren bu mücadelede Oranjlı William ile isyancılar açısından milat kabul edilecek gelişmeler ortaya çıktı. Genel Meclis'te yapılan görüşmeler sonucunda, 26 Temmuz günü " *Plakkaat van Verlatinghe*"¹⁹ adı verilen, II. Felipe'nin

¹⁸ Anjou ve Alençon Dükü olan François, Fransa Din Savaşları döneminde Oranjlı William ile yakın ilişkilere girdi lakin 1584'te tüberküloz nedeniyle 29 yaşında öldü.

¹⁹ "Plakkaat van Verlatinghe" adı verilen ve Hollanda Birleşik Eyaletleri'nin bağımsızlık bildirisi olarak kabul edilen bu belgede, " *Bu yüzden, hiçbir barışma ümidi olmadan, başka bir çözüm bulunamadığından ve kendimizi korumanın doğal hakkı neticesinde bizim insanlarımızın sahip olduğu hakların, imtiyazların, özgürlüklerin devamlılığı ve ayrıca eşlerimizi, çocuklarımızı ve nesillerimizi*

krallığının tanınmadığı ve Utrecht Birliği eyaletlerinin bağımsız olduklarını ilan eden bildiri kabul edildi.²⁰ Zaten Oranlı William kaleme aldığı ” *Savunma*” sına göre, II. Felipe bölgelerin rızaları olmadan paranın değerini değiştirme, asker getirme, vergi koyma gibi birçok nedenden dolayı meşruiyetini çoktan kaybetmişti (Rowen, 1972: 88-89).²¹ Artık o ve “Hollanda Birleşik Eyaletleri- *Provincias Unidas* veya Kuzey Aşağı Ülkeler” adı altında ortaya çıkan yeni ülke için II. Felipe, yabancı bir ülkenin yabancı bir kralından başkası değildi (Rowen, 1972: 86-87). Doğal olarak İspanya Kralı II. Felipe, ne “Birleşik Eyaletler”in bağımsızlığını, ne de Anjou Dükü François’ın koruyuculuğunu onayladı.

Bu dönemde İngiltere’ye giden Johann Casimir’den iyi haberler geldi. Johann Casimir ve Kraliçe, 6.000 İngiliz askerin Aşağı Ülkeler’e gelmesi konusunda anlaşmışlardı (Kamen, 2005: 140). İspanya cephesinde ise Parma Dükü, II. Felipe’nin Osmanlı ile ateşkesinden bu yana devam eden yardımlar sayesinde mevcut askeri yapısını muhafaza etmiş, savunma hattı ile askeri üssünü de Güney Aşağı Ülkeler’de oluşturmuştu. Onun tüm bu hamleleri, 100 yıl sonra tekrar ortaya çıkan “*Reconquista*”²² hareketinin aktörü olmasını sağlayacaktı.

1.5 İSPANYOL “RECONQUISTA”SI, 1597 ve MÜTAREKE SÜRECİ

Parma Dükü sahip olduğu 60.000 civarında askerle hızlı bir şekilde Kuzey Aşağı Ülkeler’e doğru seferler düzenlemeye başladı. Ordunun büyük bir kısmı Kastilyalı elit askerlerle desteklendi ve İtalyan tecrübeli piyadelerinin sayısında artışa gidildi. Parma Dükü’nün bu seferler ile ilk hedefi açıldı. Bölgenin ekonomik merkezleri olan Brabant ve Flandre bölgelerini tamamıyla ele geçirilmeliydi. Onun bu düşüncesi 1588’de,

İspanyollara kölelikten kurtarmak için İspanya Kralı’na dair olan yeminimizden feragat etmek zorunda bırakıldık.” denilmiştir. Plakkaat van Verlatinghe, <http://www.let.rug.nl/usa/documents/before-1600/plakkaat-van-verlatinghe-1581-july-26.php> (14 Nisan 2014)

²⁰Arnade, *Beggars, Iconoclasts, and Civic Patriots: The Political Culture of the Dutch Republic* eserinde Kral Felipe’nin meşruiyetini nasıl kaybettiğini “ Giriş” ve “ I.Kısım”da açıklamış, bölgede eskiden hükümlanlık yapan Burgundi Krallığı’na duyulan özlemden bahsetmiştir.

²¹“The ‘Apology ’or Defense of William of Orange against The ban or edict of the king of Spain,1581 ” tam çevirisi için bkz; Herbert Rowen, *The Low Countries in Early Modern Times: A Documentary History* (New York: Harper & Row,1972), s.81-91.

²²“ Yeniden Fetih” anlamına gelen “Reconquista” çoğunlukla İspanyolların İberyadan Müslümanları gönderdikleri sürece verilen isimdir. 1492’de Gırnata’nın alınmasıyla sona eren bu süreç, 100 yıl sonra, Parma’nın Güney Aşağı Ülkeler’i isyancılardan kurtardığı döneme atfedilmiştir.

İngilizlere karşı kaybedilecek olan Armada seferine kadar başarılı bir biçimde ifa edilecekti. Bu arada, Parma Dükü'nün işini kolaylaştıran haberler Anvers'ten geldi. Daha önce Oranlı William ile anlaşılan Anjou Dükü François Anvers'e gelmiş olmasına karşın bölgedeki Fransız karşıtı hava ve askerlerin disiplinsizliği büyük bir kargaşaya neden oldu. Kısa sürede, François'nın 2000 adamı hayatını kaybetti. Onun başarısızlığı ve geri çekilmek zorunda kalmasının yanı sıra, "Kuzey Aşağı Ülkeler" ordusunda meydana gelen problemler, Parma Dükü'nün Kuzey Brabant'ta rakipsiz biçimde ilerlemesini sağlıyordu. 1583'de Dunkirk'e doğru hareket etmiş ve çoktan Oudenaarde, Tournai, Maastricht gibi yerleri almış olan Parma Dükü, Dunkirk'i de zorlanmadan ele geçirdi (Black, 2002: 110). Ardından Nieuwpoort'u ve Hertogenbosch'u alması ile Parma Dükü bölgenin en kuvvetli noktalarını ele geçirmek için hazırlıklara girişti.

İlk olarak Gent'e giden yardımları kesen Parma Dükü, komutanları Francisco Verdugo ile Jean Baptiste de Tassis'i Ypres ve Brugge'a gönderdi. Kendisi de Gent'i kuşattı. Çok kısa bir süre sonra her üçü de başarılı biçimde görevlerini tamamlayarak, şehirleri ele geçirdiler (Black, 2002: 110). Şimdiyse en büyük hedef olan Anvers sıradaydı ve 1585'te burası da Parma Dükü tarafından kuşatıldı. Öte yandan Kuzey Aşağı Ülkeler Genel Meclisi, büyük bir baskı altındaydı. Çünkü 1584'te Oranlı William'ın suikast sonucu öldürülmesinin ardından, Genel Meclis yeni liderini seçebilmek için arayışlara girmişti. Bilhassa Anjou Dükü François' nın da aynı yıl tüberkülozdan ölmesinden dolayı, Fransa'ya "koruyuculuk" için başvuruda bulunulsa da, bir sonuç elde edilemedi. Bunun üzerine İngiltere ile görüşen Kuzey Aşağı Ülkeler, destek konusunda isteksiz olan Kraliçe Elizabeth'i koruyuculuk konusunda ikna etmişti. Bu sayede, Utrecht Birliği ile kurulan Kuzey Aşağı Ülkeler'i Kraliçe'nin göndereceği bir İngiliz "Vali"si yönetecekti. Aslında kraliçenin bu adımı bütünüyle, Parma Dükü'nün 1582'den beri hızlı bir biçimde isyancı bölgeleri geri alması ve Anvers'i de kuşatmasının bir sonucuydu. İngilizlere göre, ezeli rakibi İspanya'yı son derece sıkıntıya sokan bu isyan ne pahasına olursa olsun devam etmeliydi. İngilizler ile anlaşmanın imzalanmasından kısa bir süre sonra, 1585'te Anvers İspanya'nın eline geçti (Soen, 2012: 2). Parma Dükü'nün sonraki hedefinde ise bölgenin diğer üç önemli noktası olan; Mechelen, Geertruidenberg ve Brüksel vardı. Bunu önlemek için, Kuzey Aşağı Ülkeler Parma Dükü'nün oluşturduğu bariyeri yıkıp Anvers'i kurtarmak istese de başarılı olamadı ve birkaç ay için de bu üç bölgeyi de İspanya ele geçirdi. Öte yandan Kraliçe ile anlaşarak

Kuzey Aşağı Ülkeler'e "Vali" olarak atanan İngiliz Leicester Dükü Robert Dudley²³ 1586'da bölgeye vardı. Aynı dönemde, Parma Dükü fetihlere devam etmek istese de, Kral II. Felipe'nin emri ile sınırın öbür tarafında iç savaş içerisinde olan Köln Elektörlüğü'nde bulunan Katoliklere destek vermek amacıyla bölgeden ayrıldı (Tracy, 2008: 240). Parma Dükü'nün Köln'e geçmesi, Leicester Dükü ile yeniden şekillenmeye başlayacak Kuzey Aşağı Ülkeler, kısa süreliğine olsa da rahatlatıyordu.

Parma Dükü için Köln Elektörlüğü içerisinde patlak veren iç savaşa müdahale etmek külfetten başka bir şey değildi ve bunu da gönüllü bir biçimde yapmıyordu. Çünkü o, hız kaybetmeden Utrecht üzerinden "Reconquista" hareketinin devamını sağlama arzusunda idi. Lakin bu savaşa katılmak Katolik – Protestan savaşından ziyade Kuzey Aşağı Ülkeler sınır bölgesindeki noktaların ele geçirilmesini önlemek adına önemliydi (Tracy, 2008: 240-241). Bu noktada, vakit kaybetmeden Leicester Dükü daha iyi bir orduya sahip olabilmek için mevcut idari yapının değişmesini ve maddi anlamda rahat bir ortamın hazırlanmasını istedi. Bilhassa Birleşik Eyaletler yönetimi merkezileştirilmeliydi (Darby, 2008: 22). Bu hamleleri, onunla meclis arasındaki güvensizliğin temellerini oluşturdu zira burada daha fazla kalmak istemeyen Robert, 1587'de istifasını sunacak ve görevinden ayrılacaktı. Şu an için o, Kuzey Aşağı Ülkeler merkezi hükümetinin güçlenmesi adına gayret sarf ediyordu.

Köln'deki görevini bitiren ve Aşağı Ülkeler'e geri dönen Parma Dükü ise işine kaldığı yerden devam ediyordu. Peşi sıra, Venlo, Grave ve Deventer İspanya'nın eline geçti (Darby, 2008: 24). Aynı yıl (1587) Kral II. Felipe, Parma Dükü'nden Güney Aşağı Ülkeler'de kalan son üç noktanın alınmasını istedi (Oostende, Bergen-op-Zoom, Sluis) ve İngiltere'ye karşı yapılması düşünülen hareket için de Parma Dükü'ne hazırlanmasını emretti. Zaten II. Felipe İspanya'da, İngiltere'yi saf dışı bırakmak için büyük bir harekâtın hazırlıklarına başlamıştı. Parma Dükü gelen direktifler doğrultusunda ilk olarak, nispeten en zayıf bölge olarak gözüken Sluis'e hareket etti ve burayı kuşattı. Bu kuşatmanın ardından Kuzey Aşağı Ülkeler Genel Meclisi'nde Leicester Dükü, burayı

²³Leicester Dükü Robert Dudley dönemin İngiltere Kraliçesi Elizabeth'in en gözde danışmanı ve yakın arkadaşıydı. Kuzey Aşağı Ülkeler'in kendisinden yardım etmesi sonucu, bölgeye gönderilen İngiliz-İskoç birliklerinin başında görev yapmıştır. Ayrıca, Oranjlı William'dan boşalan liderlik koltuğuna da bir süre otursa da, İspanya'nın İngiltere'ye karşı savaş hazırlıklarında olması, İngiliz askerlerin rüşvet alması ve liderliğini kabul etmeyen Hollandalı meclis üyeleri gibi sebeplerden dolayı bu vazifeden istifa etmiştir. (1587)

kaybetmemek için istediği paranın sağlanması konusunda üyelerle büyük problemler yaşadı. Bu yüzden harcanan vakit nedeniyle Leicester Dükü'nün istediği para toplandığında, Parma Dükü burayı çoktan ele geçirmişti.

Her ne kadar kalan iki bölge olan Bergen-op-Zoom ile Oostende iyi biçimde savunulsa da, Leicester Dükü ile meclisin arasındaki gerilim tırmanıyordu. Hollanda eyaleti ile temsilciler bu durumdan memnun olmadıklarından dolayı, aralarında en ideal devlet düzenini oluşturmak için bir dizi tartışmalara giriştiler (van Gelderen, 2001: xxvii-xxxii).²⁴ Haliyle bu durum, Leicester Dükü'nden memnun olanlar ile olmayanlar arasında büyük bir çekişmeye yol açtı. 1586'dan beri süre gelen sıkıntıların ardından Leicester Dükü, 17 Aralık 1587'de kraliçeye istifasını sundu (Black,2002: 111). Bu beklenmedik bir durum değildi. Kraliçe Elizabeth Leicester Dükü'nün istifasını kolayca kabul etti zira İspanya ile savaşta ona ihtiyaç duyuyordu. William'in suikastinden sonra tekrar lidersiz kalan Kuzey Aşağı Ülkeler için genel durum oldukça sıkıntılı bir hâl almıştı.

Leicester Dükü'nün istifasının ardından, liderliğe geçici bir süre Johan van Oldenbarnvelt geçti. Fakat uzun zamandır Hollanda eyaletinin lideri olan Johan van Oldenbarnvelt, bütün gücüyle Oranlı William'in oğlu Prens Maurice'in²⁵ (1588-1625) yeni lider olması için çabalıyordu (Wilson, 2009: 141). Onun ve Hollanda ile Zelanda eyaletlerinin büyük gayretleri ile Oranj Prensi Maurice'in liderliği, 1588'de tüm eyaletlerde kabul edildi (Wilson, 2009: 141). Aynı sene uzun süren tartışmaların ardından Birleşik Eyaletler Genel Meclisi, bir anayasa oluşturdu ve devletin yönetim biçimini "Cumhuriyet" olarak belirlendi (Wilson, 2009: 141). Böylece, "Kuzey Aşağı Ülkeler veya Hollanda Birleşik Cumhuriyeti" adı altında günümüz Hollanda'sının ilk adımları atıldı. Cumhuriyet rejimi ile bölgelerin kendi çıkarlarının en az düzeye indirilmesi ve ortak bir amaç için savaşılması öngörülmüştü. Sonunda Kuzey Aşağı

²⁴ Ayrıca "Short Exposition" adlı Leicester Dükü'nün durumunu tartışan bir risale için bkz; Martin van Gelderen, *The Dutch Revolt* (Cambridge, Cambridge University Press, 2001), s. 229-238.

²⁵ 1625'e kadar Kuzey Aşağı Ülkeler'in liderliği görevini üstlenen Oranlı Maurice (Maurits van Oranje) Hollanda İsyanı'nın daha organize bir hale gelmesini sağlamış ve orduda da çok büyük reformlar ile İspanya'ya karşı birçok zafer elde etmiştir. Hatta onun kullanmış olduğu savaş stratejileri 30 Yıl Savaşları'nda İsveç lideri Gustavus Adolphus'un İspanyol-Alman Katolik birliklerini yendiği birçok savaşta uygulanmıştır. Ancak Prens Maurice 12 Yıllık Mütareke Dönemi'nde büyük bir mücadeleye giriştiği Johan van Oldenbarnvelt kendi prestijini büyük oranda yitirmesine neden olmuştur.

Ülkeler yönetim anlamında sorunlarını büyük oranda çözmüş ve İspanya ile mücadelesinde yeni bir sayfa açmıştı.

1588 yılı İspanyollar içinse, unutmak istedikleri bir yıl olmaktan başka bir anlam ifade etmiyordu. Zira Aşağı Ülkeler Sorunu'nun neden olduğu İngiltere- İspanya mücadelesinde, II. Felipe'nin 30.000.000 florin harcayarak yaptırdığı "*Grande Armada&Armada Invencible*" -" Yenilmez Armada"sı İngilizler karşısında darmadağın olmuş ve 15.000 civarında İspanyol askeri de hayatını kaybetmişti (Parker, 1970: 89). Parma Dükü için esas sorun ise, II. Felipe'nin emri ile tıpkı Köln Elektörlüğü'nde olduğu gibi, Fransız Katolik Birliği'nin çökmesini engellemek için Fransa'ya müdahalede bulunmak zorunda kalmasıydı (Kamen, 2004: 148). Net biçimde, İspanyol Güney Aşağı Ülkeler ordusu bütün gücünü kuzeyde yer alan isyan yerine Fransa için kullanmaya başlayacaktı. Buna rağmen, İspanya İngilizlerle yaptıkları savaşta olduğu gibi Fransa'da da istediğini elde edememiş ve 1589'da bir Protestan olan Navarralı Henry (1589-1610) "Fransa Kralı" olarak seçilmişti. Bu nedenle İspanya'nın daha önce Fransa'da karıştığı dini meseleler, Fransa ile aralarında yeni bir savaşın çıkmasına sebep oldu. Bu arada Parma Dükü'nün Fransa ile ilgilenmesi ise, Prens Maurice'e ciddi avantaj sağladı. Onun önderliği altında Kuzey Aşağı Ülkeler muazzam bir hücum stratejisi benimsedi. Kısa süre sonra, Prens Maurice önce 1590'da Breda'yı, 1591'de Deventer, Nijmegen, Hulst ve Zutphen'i topraklarına kattı (Wilson, 2009: 150). Onun daha da güneye inip Brabant'a girme gibi bir düşüncesi olsa da, ülkesinde çıkmaya başlayan Katolik grupların isyanları nedeniyle, bu ertelenmek zorunda kaldı. 1592'de ise, 12 yıl içinde birçok bölgeyi İspanyollar adına hayranlık verici biçimde geri kazanan ve 100 yıl sonra tekrar alevlenen "Reconquista" hareketinin kahramanı Parma Dükü Alejandro Farnesio öldü. Böylece savaş süresince hiç kimsenin tekrarlayamayacağı bu başarılar, onun mirası olarak İspanyollarda kalacaktı.

Parma Dükü'nün ölümüyle İspanya, Aşağı Ülkeler'de en güvendiği askerini kaybetmiş olmasına karşın, karşı taraftan buna herhangi bir tepki veya atak gelmedi. Zaten İspanya için bölgede esas düşman Fransa idi ve burada bulunan askerler tamamıyla bu savaşa odaklanmışlardı. Bu yüzden, İspanya için Aşağı Ülkeler Sorunu geri planda kalmıştı lakin Prens Maurice yönetiminde bulunan Kuzey Aşağı Ülkeler, orduda ciddi bir reform

hareketi başlattı (Parker, 1976: 198).²⁶ Bu durum, uzun vadede, iki devlet arasında yapılacak mücadelenin sertliğinin artacağını gösteriyordu. İspanya cephesinde, II. Felipe' nin büyük düşüncesi “ Dünya İmparatorluğu” ise boş hazinelerin oluşturduğu engele takılmış, Aşağı Ülkeler Sorunu, Armada'nın ağır yenilgisi, Fransızlar ve İngilizler ile aynı anda devam eden savaşlar, Katoliklere ve İrlandalılara yardımlardan ötürü, devletin kaynakları tükenmişti. Tüm bu meseleler beraberinde, ağır bir maddi krizi de getirdi. Nitekim Güney Aşağı Ülkeler'e yeni vali olarak Alberto²⁷,nun atanmasından bir sene sonra, 1596'da İspanya hükümeti bir kez daha iflas ettiğini açıkladı (Elliott, 1990: 290). Bu iflas İspanyolların bölgede mevcudiyetini derinden etkileyecekti.

1597, Kuzey Aşağı Ülkeler için oldukça önemli bir yıldır. 1590'ların başından beri devam eden Kuzey Aşağı Ülkeler taarruzu karşısında İspanya fazla direnç gösteremiyordu. Nijmegen, Breda, Deventer gibi birçok bölgeyi ele geçiren Prens Maurice orduda yapmış olduğu reformların karşılığını almaya başlamıştı. Prens Maurice, ilk olarak orduda yapısal anlamda değişikliklere gitmişti. Oluşturulan güçlü emir- komuta sistemiyle, orduda disiplin sağlanmaya ve otorite güçlenmeye başladı (Wilson, 2009: 140). Ardından, Prens Maurice askerleri daha organize ve küçük birlikler halinde kullanmaya başladı (Rady, 1990: 59). Bu arada, askerlerin en büyük sorunlarından biri olan antreman sorunu da çözümlenerek, askerlere antrenman programı uygulandı (Rady, 1990: 59). Doğal olarak, savaşta kullanılan ekipmanlar da iyileştirildi ve standart hale getirildi (Rady, 1990: 59). Ayrıca, teknolojik olarak da İspanya'ya karşı yavaş yavaş üstünlük ele geçirildi ve kullanılmaya başlanan yeni toplar sayesinde birçok nokta fazla uzun sürmeden Prens Maurice'in eline geçti (Puype, 1998: 70). Böylelikle, Parma Dükü döneminde Kuzey Aşağı Ülkeler için kötü giden savaş artık farklı bir boyut kazandı. Bu sayede, Kuzey Aşağı Ülkeler büyük oranda İspanyollardan temizlendi fakat Prens Maurice'in döneminde 1597- Turnhout Savaşı'na kadar henüz iki ordu kuşatma mücadeleleri dışında fazla bir temas sağlamamışlardı. 1597'de

²⁶Ayrıca Prens Maurice'in uyguladığı “ Volley Fire” taktiği için bkz; Geoffrey Parker, *The Limits to Revolutions Military Affairs: Maurice of Nassau, the Battle of Nieuwpoort (1600), and the Legacy*.

²⁷Daha önce Portekiz Valiliği görevini de yürüten Alberto 1596'da Brüksel'e gelerek Aşağı Ülkeler Valisi olmuştur. İki yıl sonra, II. Felipe'nin kızı Isebella ile evlenmesiyle, bu bölge özerk bölge olarak ilan edilmiş, Alberto'da Arşidük olmuştur. 1598-1621 döneminde bu görevi yapan Arşidük Alberto, bölgenin rehabilite edilmesi ve ekonomik anlamda toparlanmasına katkıda bulunmuştur. 1621'de onun ölmesi ve Isabella ile çocukları olmadığından dolayı Güney Aşağı Ülkeler tekrar merkeze bağlanmıştır.

Tielen’de yapılan Turnhout Savaşı bu yüzden oldukça mühimdi. 24 Ocak 1597’de gerçekleşen bu savaşta, İspanyollar Varas Kontu’nun komutasında 1.500’ü “Tercio” piyadeleri olmak üzere yaklaşık 6000 adama sahipti (Puype, 1998: 71). Diğer taraftan, Prens Maurice ise 800 atlıya ve 6000 piyadeye sahipti (Puype, 1998: 71). Bu savaşta iki kuvvet ilk defa açık alanda bir mücadelenin içerisine girmişlerdi (Puype, 1998: 71). Daha önce İspanya- Kuzey Aşağı Ülkeler mücadelesinde İspanyolların üstünlüğünün en belirleyici unsuru olan piyadeler karşısında Prens Maurice komutasındaki Kuzey Aşağı Ülkeler birlikleri farklı bir strateji yürüttü. Nitekim Kuzey Aşağı Ülkeler birlikleri Turnhout Savaşı’nda oldukça iyi şekilde tabanca kullanmış ve süvarileri önemli bir performans ortaya koymuştu (Black, 2002: 112; Geyl, 1980: 225). “Cuirassiers”²⁸ adı verilen atlılar kargı yerine yeni bir tür tabanca kullanmaya başladı ve yoğun top atışı sayesinde, İspanyol piyadeleri arasındaki iletişimi kopardı (Puype, 1998: 71; Rogers, 2010: 228). Bu sayede, küçük birliklere ayrılan piyadeler kolayca yok edildi. Yalnızca İspanyol piyadelerine karşı değil, İspanyol süvarilerine karşı da büyük bir üstünlük kuruldu. Daha da önemlisi, İspanya’ya karşı vermiş olduğu az kayıpla Kuzey Aşağı Ülkeler birlikleri Prens Maurice’in ilk büyük meydan savaşını kazandı. Tielen’de kazanılan bu savaş, Prens Maurice’e güneye inme fırsatı verdi ve Kuzey Aşağı Ülkeler yeni hedefini Dunkirk olarak belirledi. Ancak Pieter Geyl’in de ifade ettiği üzere, savaştan kısa süre sonra Prens Maurice Enschede, Grol ve Oldenzaal gibi noktaları alarak, “Kuzey Aşağı Ülkeler çitlerini kapatmış”tı (Geyl, 1980: 226). Zira Kuzey Aşağı Ülkeler’i oluşturan 7 eyaletin doğal sınırlarına bu savaştan sonra yapılan seferle ulaşılmıştı. Ayrıca bu savaş, uygulanan yeni strateji, topçu birlikleri ve atlılarla, İspanyol piyadeleri ”Tercios”²⁹ ları açık alanda nasıl yenebileceğini göstermesi açısından önemliydi ki; 20 sene sonra patlak verecek “30 Yıl Savaşları” nda İspanyollar sık sık bu strateji ile karşılaşacaktı. Çünkü Prens Maurice’in orduda yaptığı reformlar İsveç başta olmak üzere birçok ülke tarafından benimsenmişti (Wilson, 2009: 139) . Bu yüzden, her ne kadar tarihi eserlerde bu savaştan yeterince bahsedilmese de, 1597’de yapılan Turnhout Savaşı’nın önemsenmesi ve üstüne çalışılması gerektiğini

²⁸16. Yüzyılda ortaya çıkan ve kargı yerine tabanca kullanan, zırhlı süvari birliklerine verilen isim.

²⁹İspanyolcada “Üçlü” anlamına gelen “Tercio” 1520’lerde İtalyan Savaşları sırasında kurulmuş bir piyade birliğidir. Bu birliğe üçlü denmesinin nedeni ise 3 ayrı birimden oluşmasıyla alakalıdır. Bu piyade birlikleri bir kargı kullanan (Piquero), bir arkebüz kullanan (Arcabucero) ve bir de kılıç kullanan askerlerden (Espadachín) müteşekkil olup, İspanyolların askeri anlamda Avrupa’yı domine ettiği dönemin en önemli unsurlarıdır.

düşünüyorum. Bu bağlamda, savaşın İspanya- Kuzey Aşağı Ülkeler ve Avrupa tarihi açısından önemli olmasından dolayı, çalışmanın başlangıç tarihi olarak “1597” esas alınmıştır.

1598’de Güney Aşağı Ülkeler sınırlarında İspanya’nın sahip olduğu topraklar II. Felipe’nin kızı İsabella ile evlenen Alberto’ya bırakıldı ve burada özerk bir yapının oluşturulma süreci başladı (Steinberg, 1966: 9). Bu sayede, özerk bir yapı ile İspanya başarısızlıklarını buraya atfedip, kendi saygınlığını koruyabilirdi. Böylelikle İspanyol Aşağı Ülkeleri’nin kuruluş safhası başlamış oluyordu.

Öte taraftan İspanya’nın üç büyük düşmanı İngiltere, Fransa ve Kuzey Aşağı Ülkeler arasında 1596’da Greenwich’te üçlü bir ittifak kuruldu (Wilson, 2009: 161). Bu ittifakın tek amacı ise İspanyollara karşı beraber hareket etmektir. II. Felipe ile yönetimi, çözülmesi gereken yeni bir sorun ile daha karşılaşmıştı ve belki de bu sorunların en büyük olanı idi. Zira İspanya’nın üç devletle aynı anda savaşabilmesi pek mümkün değildi. Bundan dolayı her üçü ile de barış imzalamak İspanya’nın bu dönemde temel gayesi hâline geldi (Wilson, 2009: 118). 2 sene sonra 1598’de Fransa ile imzalanan Vervins Anlaşması, bu hareketin ilk başarısı olarak görülebilirdi. Bu hamle Alberto için özel bir anlam ifade ediyordu; onun emrinde İspanyol Aşağı Ülkeleri ordusu tüm gücüyle tekrar Kuzey Aşağı Ülkeler ile yakından ilgilenebilirdi. Bu durum hemen kendini gösterdi ve iki ordu 1600’de Nieuwpoort Savaşı’nda karşı karşıya geldi. Savaşın sonucunda Prens Maurice galip gelen taraf oldu. Ne var ki onun en önemli birliği olan İskoç- İngiliz askerleri çok ciddi kayıplar verdi (Black, 2002: 111-112). Bu sebeple alınan galibiyet, pek bir yarar sağlamadı. Ayrıca bu savaşın sebebi olan Dunkirk bölgesi, hâlâ İspanyolların elindeydi. Kısa bir süre sonra tekrar taarruza kalkan Prens Maurice, Mendoza önderliğinde İspanyolları bir kez daha mağlup etti ve onun önderliğinde Kuzey Aşağı Ülkeler’in artık kara savaşından kaçınmadığını gösterdi. Arşidük Alberto ise art arda gelen bu mağlubiyetlerin ardından ivedilikle bir çare bulmaya çalışıyordu.

Sayısı önemli ölçüde artırılan ve reforme edilen Kuzey Aşağı Ülkeler birliklerinin, İspanyollar karşısında seri galibiyetlerini anlamak zor değildi. Fakat onların bu üstünlükleri fazla uzun sürmeyecekti; çünkü İspanyollar yeni askeri liderlerini bulmuşlardı. 1604’te Parma Dükü döneminde alınamayan bölgelerden biri olan

Oostende'nin alınmasında büyük pay sahibi olan Ambrogio Spinola ordunun başına getirildi. Oostende'nin alınmasından kısa bir süre sonra, diğer bir güzel haber gelmişti; İspanya ile İngiltere Kralı I. James (1603-1625) arasında ‘‘Londra Barış Anlaşması’’ imzalanmıştı (Parker, 1979: 133). Böylece daha önce üçlü ittifak kurulmuş olsa da, İspanya’ya karşı Kuzey Aşağı Ülkeler yalnız kalmıştı. Bu hamle Madrid’i rahatlatmış gibi gözükse de, hâlâ büyük bir baskı onların üzerindediydi. Kuzey Aşağı Ülkeler ile bir an önce ateşkes imzalamak konusunda tartışmalar sürerken, Spinola, Roosendal ile Lingen gibi birkaç bölgeyi de Prens Maurice’i yenerek, ele geçirdi (Prak, 2005: 28-29). Fakat İspanyol yöneticiler özellikle ekonomik anlamda, savaşın geleceğinden pek umutlu değillerdi. Bütün kaynaklar tükenmişti ve ‘‘Yeni Dünya’’ ya olası bir Kuzey Aşağı Ülkeler müdahalesinden de çok korkuluyordu (Kamen, 2004: 130-135). Diğer taraftan Kuzey Aşağı Ülkeler ise, İspanya’ya karşı yalnız kalmaktan oldukça huzursuz olmuşlardı; zira İspanya hâlâ oldukça güçlü ve tek başına durdurulması zor bir devlet olarak görülüyordu.

1607’de Arşidük Alberto’ya İspanya’dan Kuzey Aşağı Ülkeler ile anlaşma yapılması için gerekli izinler verilmiş ve ateşkes görüşmeleri başlamıştı. Arşidük Alberto yanında birkaç İspanyol danışmanı ile beraber ateşkes sürecini başlatsa da, İspanya’nın bir kez daha iflas etmesi elini oldukça zayıflattı. Her ne kadar, 1608’de Kral III. Felipe Kuzey Aşağı Ülkeler’in isteklerini kabul etmese de, İspanya yönetimi ve gittikçe kötüye giden maddi tablo nedeniyle büyük bir baskı altındaydı (Limm, 1989: 67). Diğer taraftan, İspanya’nın içinde bulunduğu bu kötü durumdan Kuzey Aşağı Ülkeler’in bilgisi vardı ve ona göre hareket ediyorlardı. Bahusus, başlarda ‘‘olmazsa olmazlar’’ı olarak nitelendirilecek hususların- Kuzey Aşağı Ülkeler’de Katolik haklarının korunması, ambargo uygulanan nehirlerin açılması ve Asya’da kurulan Doğu Hindistan Şirketi’nin feshi- hiçbirinde İspanyollar istediklerini elde edemediler (Parker, 1979: 134-135). Öyle ki, 9 Nisan 1609 günü anlaşma imzalandığında İspanya, ülkede bulunan ve ikamet eden ‘‘Morisko’’³⁰ ların ülkeden sürülmesi konusunda bir bildiri yayınladı (Elliott, 1990: 305). Böylece İspanya’yı ‘‘küçük düşüren’’ anlaşmaya üzölmek yerine, 9 Nisan günü İspanyollar için bir kutlama gününe dönüştü. Ne var ki bu zoraki anlaşma, iki devlet arasında mevcut barışın uzun süreli olmayacağıının bir kanıtı gibiydi.

³⁰‘‘Yeniden Fetih’’ hareketi sonucunda sürgüne yollanan veya zorla dinini bırakmaya zorlanan Müslümanlara İspanyolcada verilen isim.

80 Yıl Savaşları Boyunca İspanya- Kuzey Aşağı Ülkeler arasındaki önemli savaşlar ve kuşatmalar (Tallett& Trim, 2010: xxiv)

Utrecht Birliği neticesinde kurulan “Birleşik Eyaletler” (Tracy, 2008: 296)

2. 12 YILLIK MÜTAREKE SÜRECİ

1609'da İspanya ile Kuzey Aşağı Ülkeler arasında imzalanan ateşkes sayesinde, 1598'de Arşidük olan Alberto'ya Güney Aşağı Ülkeler'i toparlaması için büyük bir fırsat verildi. Nitekim 40 yıllık sert bir mücadelenin ortasında kalan Güney Aşağı Ülkeler ilk olarak ekonomik anlamda büyük bir yeniden yapılanmaya tabi tutuldu. Başta Flandre ile Brabant olmak üzere bu bölge gerileyen ekonomik üretim ve azalan nüfustan mustarıpti. Savaşın yeniden patlak verdiği 1621'e kadar, Arşidük Alberto elinden geldiği kadar bu bölgelerin eski güçlerine kavuşmasına yardım edecek ve büyük oranda da başarılı olacaktı. Kuzey Aşağı Ülkeler cephesinde ise son dönemde, Spinola önderliğindeki İspanyol ordusuna karşı başarılı olamasa da, Prens Maurice savaşın devam etmesini istiyordu ve 12 yıllık mütareke döneminde kendisiyle aynı düşüncede olmayan herkesle büyük bir savaşa girişti. Kendisinin iktidara gelmesinde büyük paya sahip olan Johan van Oldenbarnevelt bu mücadelenin karşı tarafında bulunan isimdi. Onun bertaraf edilmesiyle (1618-1619), Oranj Prensi Maurice tüm gücünü İspanya ile yapılacak savaşın hazırlıklarına ayırdı. İspanya cephesinde ise, Spinola önderliğinde geniş çaplı bir dizi askeri operasyonun fitili ateşlendi. Bilhassa, Aşağı Ülkeler'in kuzey sınırına baskı uygulamak için Aşağı Ren ve Vestfalya gibi bölgelerde yapılandırma ve asker sayısının artırılması gibi adımlar atıldı. Yapılan bu hamleler, savaşın patlak vermesinin ardından, İspanyollara büyük bir avantaj sağlayarak, Kuzey Aşağı Ülkeler'i zor bir durumun içerisine soktu.

2.1 İSPANYOL AŞAĞI ÜLKELERİ'NİN OLUŞTURULMASI

1585'te tamamlanan fetihlerle, yeniden bütünüyle İspanyol egemenliğini kabul eden Güney Aşağı Ülkeler bu tarihten sonra "*İspanyol Aşağı Ülkeleri*" olarak adlandırılmaya başlandı(Vermeir, 2012: 3). Bu sadece bölgeye verilmiş bir isimden ibaret değildi ve burada ciddi ölçekte yeni politik bir oluşum ortaya konmaya çalışılacaktı. Lakin bunun hızlı bir biçimde ifa edilebilmesi için, kuzeydeki isyancılar ile yapılan mücadelenin sona ermesi gerekiyordu. 1596'da buraya vali olarak atanan Alberto ve Kral II. Felipe güçlü bir politik oluşum kurabilmek adına, iki sene sonra, evlilik yoluyla bölgenin özerk bir yapıya dönüştürülmesinin ilk adımlarını attılar. Böylece 1598'de II. Felipe'nin kızı İsabella ile evlenen Alberto, artık sahip olduğu yetkilerle kısıtlı da olsa İspanya'ya bağlı

olan bir “ Arşidük” oldu (Carter,1964: 247). Sahip olduğu bölgenin yapılandırılması adına, Arşidük Alberto’ ya gerekli olan şey bir an önce mevcut savaşın bitmesiydi. Birkaç sene sonra Kuzey Aşağı Ülkeler ile yapılacak barış görüşmeleri için gerekli izinlerin alınmasıyla beraber, o ve bölgenin askeri lideri Spinola tamamiyle mütarekenin imzalanması için çabalamaya başladılar. Sonunda Spinola’ nın uzun süren ikna turları sayesinde, Kral III. Felipe (1598-1621)’nin onanıyla 9 Nisan 1609 günü bu mütareke imzalandı (Schepper&Parker, 1976: 254). 12 yıllık sürecek mütareke dönemi, Arşidük Alberto’ ya bölgenin yeniden inşası için gerekli olan zamanı, parayı ve imkânı sağlayacaktı.

Arşidük Alberto’nun sahip olduğu ve otoritesini kurmaya çalıştığı bölgeler; Lüksemburg, Franche-Comté, Flandre, Brabant ve Artois’den oluşuyordu (Carter, 1964: 247). Bu yeni bölgenin merkezi ise Brüksel oldu. Ama onun yapacağı daha çok şey vardı; çünkü 40 yıldır devam eden savaş dönemi bölgeyi ciddi anlamda zayıflatmıştı. Bölgenin en önemli noktaları olan Brabant, 1570’den beri süre gelen dönemde %50 oranında bir nüfus kaybederken, Flandre eyaleti ise aynı dönemde, %30 oranında bir nüfus kaybı yaşadı (Parker, 1979: 136).³¹ Keza isyandan önce Kuzey- Batı Avrupa’nın en önemli şehri olan ve 1575’te büyük bir yağmaya maruz kalan Anvers’ den isyanın patlak vermesinin ardından, 100.000 civarında insan (çoğunluğu tüccar ve zengin ailelerden oluşan) Amsterdam başta olmak üzere, İngiltere ve Fransa gibi yerlere göç etmişlerdi (Emmer, 2003: 7). Bunların dışında kasabaların sayıları da hatırı sayılır oranda azalmıştı (Parker, 1979: 136). Bütün bu sıkıntılar İspanyol Aşağı Ülkeleri’ni ekonomik anlamda büyük bir darboğazın içine soktu. Fakat Arşidük Alberto 1609’dan sonra büyük bir ekonomik dönüşüm başlattı. İlk olarak buradaki en önemli ticaret şehri olan Anvers, büyük güç kaybetmiş olmasına rağmen İspanya, İtalya, Asya ve Amerika ile doğrudan ticari ilişkilere girmeye başladı. Bu sayede eskisi kadar olmasa da Anvers, büyük bir ivme yakaladı. Nitekim 1620’lerin başında şeker, pamuk gibi ürünler önemli gelir kaynağı haline gelirken, İspanya’dan gelen paranın da katkılarıyla burada bulunan ticari sınıf oldukça zenginleşmeye başladı (Steinberg, 1966: 10). Bölgenin diğer önemli şehri Gent ise, büyük ölçüde ticari üretimini artırmış ve tekstil sektöründe kaliteli mallar üretmeye başlamıştı (Parker, 1979: 136). Handschoote, Brugge, Brüksel ve Lille gibi

³¹Hatta 17. Yüzyılda tekrar patlak veren savaşta Brabant Bölgesi her sene %2 oranında nüfus kaybı yaşayacaktı (Hohenberg&Lees, 1989: 440).

şehirler de keza tekstil, mücevher, bardak ve elmas gibi lüks eşya üretiminde oldukça hız kazandılar (Parker, 1979: 136). Bu refah dönemi, Arşidük Alberto'nun ölümü ve savaşın tekrar patlak verdiği sene olan 1621'e kadar devam edecekti.

Bölgede yapılan yenileme ve yapılandırma hareketlerinin diğer bir önemli ayağını ise, dini hareketler ve örgütlenmeler teşkil edecekti. Zira Kuzey Aşağı Ülkeler'i Güney Aşağı Ülkeler'den ayıran en önemli karakterlerden bir tanesi sahip olduğu dindi. "Kuzey Aşağı Ülkeler" adı verilen bölgede, Katolik nüfusunun sayısı yüksek olsa da Reform Kilisesi çok baskındı. Öte yandan güneyde- İspanyol Aşağı Ülkeleri - ise, "Katoliklik" geçerli olan tek mezhepti ve onun da güçlenmesi için bu dönem oldukça önemliydi. İlk olarak Arşidük Alberto' nun da yardımları ile dini standartlar yükselmeye ve insanlar ile iletişim artırılmaya başlandı. Bunun için din adamlarına eğitimler sunuldu ve büyük bir dini propaganda hareketine girişildi. Ayrıca Katolik dünyasının, karşı-reform hareketinin en önemli örgütleri olarak düşünülen Cizvitlerin ve Kapuçinlerin dini grupları burada oldukça yayıldı. 1610'dan sonra, bu iki grubun maddi desteğiyle, Brüksel ve Anvers başta olmak üzere birçok noktaya büyük ve görkemli kiliseler yapılmaya başlandı (Steinberg, 1966: 8). Ayrıca, İspanyollar ile Cizvitler bu dönemde beraber hareket ederek, dini literatürü oldukça genişletti. Bu risalelere ve eserlere göre, iyi ve mütevazı Katoliklerinin neler yapmaları gerektiğinden bahsediliyordu (Parker, 1979: 138). Ayrıca, Katoliklerin en önemli erdeminin devlete bağlılık ve sadakat olması gerektiği vurgulanıyordu (Parker, 1979: 138). Bilhassa, burada yaşanan bölünmenin birkaç "şeytani" adamın oyunu olduğu söylenerek, isyanın nedeni olarak bu gösteriliyordu. İsyanın kötü sonuçlanmasının sebebi ise bölgenin zenginliğine ve aşırı lüks tüketimine Tanrı'nın vermiş olduğu bir cezadan ibaretti (Parker, 1979: 138). Bu nedenle insanlara, daha faziletli bir yaşamı tercih etmeleri gerektiği söyleniyordu. Görüldüğü üzere, İspanyol Aşağı Ülkeleri'nde çok büyük bir "Katolikleştirme" faaliyeti tezahür ediliyordu ve "Protestanlar" ın Katolikliği kabul etmeleri isteniyordu. Zaten 31 Aralık 1609'da alınan kararla, buradaki Katolik olmayan gruplar için sürgün başlamıştı (Parker, 1979: 138). Böylelikle nüfus üzerinde yapılan bu dini yenilenme süreci çok kısa bir sürede tamamlanabilirdi.

İspanyol Aşağı Ülkeleri Arşidükü Alberto' nun bu özerk yapıyla beraber yapmaya çalıştığı en büyük dönüşüm ise, idari- politik anlamda idi. 1598-1621 yılları arası,

bilhassa yeni bir politik oluşum içine girilse de, İspanyol Aşağı Ülkeleri'nin statüsünü ve sahip olduğu hakları anlamak oldukça zordu (Carter, 1964: 246). Bahsettiğimiz dönemde başlanan bu devlet oluşumu, günümüz Belçika'sının temellerini oluşturmuştu. Ancak bağımsızlık için İspanyol Aşağı Ülkeleri, uzun bir süre daha bekleyecekti. Lakin o döneme kadar sahip oldukları en yüksek haklar, bu dönem içerisinde onlara verildi. Bu durumun baş müsebbibi ise 1560'lardan beri süre gelen dönemde, İspanya'nın en büyük düşmanı hâline gelen Kuzey Aşağı Ülkeler'in burayı tehdit etmesiydi. Bu nedenle, İspanyol otoritesi askeri, iktisadi ve politik hususlarda kendisini gösteriyordu. Nitekim İspanya'nın burada en yüksek yetkilisi olan Spinola ve Arşidük Alberto birbirlerinin yetkilerine saygı duyan ve aynı amaç doğrultusunda hareket eden iki liderdi. Bu sayede, İspanya'nın merkezden gönderdiği emirler ile bölgesel güçler arasında etkili bir yapı oluşturulmuştu. Zira özerk yapı içerisinde, düşmana karşı beraber hareket ediliyordu. Ancak Arşidük Alberto'nun 1621'de ölmesinin ardından bu tablo değişecekti.

Arşidük Alberto, Brüksel merkezli oluşturduğu İspanyol Aşağı Ülkeleri yönetiminde ele aldığı yerel meselelerde, belli başlı siyasi kararlarda ve parasal konularda bağımsızdı. Fakat askeri konular, önemli politik hususlar ve savunma konusunda ise Madrid'e bağlı bir durumda hareket ediyordu (Israel, 1990c: 165). Zaten onun bu görevi İspanyol hükümetine destek sağlamak, Aşağı Ülkeler'de İspanya üzerinde bulunan baskıyı hafifletmek ve olaylara yakın olmak amacıyla oluşturulmuştu. Belki kendi sarayı ve divanı vardı; ama İspanya'dan kendisine gönderilen danışmanlar Juan de Mancicidor ile Pedro de San Juan yönetiminde aktif olan kısıtlayıcı unsurlardı (Carter, 1964: 249). Bu yüzden yönetim bazında, Arşidük Alberto yalnız sayılamazdı. Şimdiye kadar görüldüğü üzere İspanya otoritesi mevcut danışmanlar, arşidük yardımcıları ve üst düzey askeri görevliler arasında paylaşılmıştı. Bu görevlilerin hiçbiri, İspanya'dan herhangi bir talimat gelmeden bir harekette bulunamıyorlardı. Çünkü ordunun bütün masrafları ve bazen de bu bölgeye yardımcı olması adına önemli miktarda paralar, İspanya hazinesinden buraya aktarılıyordu. Buraya gönderilen paranın artmasıyla da merkezi hükümet, birkaç danışmanı paranın nasıl kullanıldığını görmek için Brüksel'e atadı (Carter, 1964: 250). Bunların haricinde İspanyol otoritesinin en etkin olduğu alan, önemli politik kararların alınmasıyla ilgiliydi. Mütareke görüşmeleri, Kuzey Aşağı Ülkeler'ine karşı bölgede uygulanacak olan ambargolar gibi birçok karar İspanya'dan

gelen emirler dâhilinde uygulanmıştı. Hatta Arşidük Alberto ile beraber Kuzey Aşağı Ülkeler’le yapılan görüşmeleri yönlendiren İspanyol diplomatların Fransızca ve Hollandaca bilmemeleri karşılıklı iletişimin aksamasına sebep olmuş, buna rağmen Alberto dilediği gibi hareket edememişti (Parker, 1979: 132). Fakat sonunda, Arşidük Alberto istediğine ulaşmış ve anlaşmayı kabul ettirmişti.

1609’dan sonra, İspanyol Aşağı Ülkeleri’nin politik içyapısında da çok önemli gelişmeler yaşanmış ve birçok düzenleme yapılmıştı. Brüksel, diplomatik anlamda bir güce sahip oldu. Her ne kadar imparatorluğun başkenti Madrid olsa da, Brüksel de sahip olduğu coğrafi avantajı sayesinde birçok diplomatik girişime ev sahipliği yapmaya başladı. Diğer Habsburg bölgeleri ile haberleşme, İngiltere ile yapılan görüşmeler, Roma ile devam eden yazışmalar ve en önemlisi de, 1566’dan beri düşman olarak gözüken Hollandalıların hareketlerinin takibi buradan yapılıyordu (Carter, 1964: 245). Bu yüzden Brüksel sadece Aşağı Ülkeler için değil, bütün İspanyol coğrafyası için önemli bir hâle geldi. Lokal ölçekte ise Devlet Divanı, Finans Divanı, Genel Meclis gibi birçok kurum burada bulunuyordu. Brüksel, tam anlamıyla diplomatik bir merkez hâline dönüştü.

1600’lerin başında kurulan Aşağı Ülkeler Finans Divanı sayesinde, bu bölgeden toplanacak vergilerin- *bütün eyaletlerin hakları gözetilerek*- miktarlarının belirlenmesi, kralın buradaki topraklarının gelirlerinin tespiti ve diğer bütün finans işleri buradan yürütülüyordu (Schepper&Parker, 1976: 248). 1609’dan sonra bu divana, İspanya’dan belirli miktarlarda yardım yapılmaya devam edildi; zira yerel yönetim ara ara kendini finanse etmekte zorluk yaşıyordu. Bunun dışında yukarıda bahsedildiği gibi, ordunun tüm masrafları İspanyol hükümetine aitti. 1609’dan 1621’e kadar, senelik yaklaşık 1 milyon sterlin merkezden, burada bulunan orduya gönderiliyordu (Schepper&Parker, 1976: 243). Böylece, yerel yönetim, ordu ve onun bakımı konusunda herhangi bir sıkıntı taşımıyordu. Finans Divanı dışında önemli olan diğer bir kurum ise, Özel Divan’dı. Burada çoğunlukla kanuni düzenlemeler ve hukuki meseleler tartışılır, bazen de diğer divanlar ile danışmanlardan gelen raporlar incelenirdi. Hatta zaman zaman önemli davalar ile ilgili kararlar da burada görüşülürdü. Ancak bilinmesi gereken nokta ise, burada adli ve askeri yargılamalar 1595’den beri ayrı yönetiliyordu (Schepper&Parker, 1976: 247). Bunun en büyük sebebi, İspanyol askerlerinin disiplinsiz davranışlarının bir

türlü önünün alınamamasıydı. Özellikle bu dönemde, bazı mevkilerin Kuzey Aşağı Ülkeler'e bırakılması ve sabotaj girişimleri gibi vakalar oldukça olağandı (Parker, 1973: 49). Bu yüzden tüm askeri yargılamalar İspanyollara bağlı iken, tüm diğer adli davalardan mevcut yerel yönetim sorumluydu (Schepper&Parker, 1976: 250). Bu sayede, finans konusunda olduğu gibi yargı da iki taraf içerisinde paylaşılmış ve artık ikisi içinde bir bağımsızlıktan bahsetmek pek mümkün olmamıştı. Değinilmesi gereken son divan ise, ülkenin bütün meselelerinin görüşüldüğü ve kararların alındığı kurum olan Devlet Divanı'ydı. Ama bölgeyi ilgilendiren en kilit kararlar İspanya tarafından alındığı için, bu organda yerel yönetime önemli meseleler hakkında bir bilgilendirme yapılır, iki taraf arasında bilgi alışverişi gerçekleşirdi. Öte taraftan zaman zaman İspanya'dan gelen kararlar nedeniyle, bölgede ciddi fikir ayrılıkları yaşanıyordu. Özellikle ateşkes döneminde, Kuzey Aşağı Ülkeler ile ticaretin yasaklanması kararı burada oldukça sıkıntı yaratmış, Arşidük Alberto kararı kabul etmesine rağmen, defalarca İspanyollar ile bu kararın değişmesi için görüşmüştü (Schepper&Parker, 1976: 250). Zaten sınırlı politik gücüyle Arşidük Alberto' nun yapabileceği hareketler de bunlardan öteye gidemezdi. Belki çok büyük işler yapamamış olsa da Arşidük Alberto, buranın gelişmesinde ve sağlamış olduğu özerk yapı ile önemli adımlar atmıştı. Ancak İsabella ile olan evliliğinden herhangi bir çocuğu olmayınca 1621'de ölümünün ardından, İspanyol Aşağı Ülkeleri tekrar İspanya'ya bağlandı. Böylece İspanyol Aşağı Ülkeleri için de 23 yıl süren özerklik süreci sona ermiş oldu.

Kısacası, Kuzey Aşağı Ülkeler tehlikesi burada devlet yapısının kurulmasında etkili olmuş, İspanya otoritesi ağırlıklı olarak kendisini askeri konularda gösterdi. Bu yüzden 1621'e kadar İspanyol Aşağı Ülkeleri'nde önemli bir özerklik dönemi yaşandı. Böylece günümüz Belçika'sının temelleri de atıldı. Ne var ki, kâğıt üzerinde başkenti Brüksel olan İspanyol Aşağı Ülkeleri'nin lideri Alberto, bu dönemde ne basit valilik ne de yabancı bir devlet adamı gibi hareket etmiş ve bugün de politik statüsü konusunda net bir karara varılamayan bir bölgeyi yönetmiştir. Zaten mutlak monarşilerin oluşmaya başladığı bu dönemde, krala karşı tavsiye alınmayan veya saygı gösterilmeyen bir hareket ile bu bölgenin ona bırakılması pek mümkün değildi.

2.2 KUZEY AŞAĞI ÜLKELER'İN ATEŞKES SİYASETİ ve STRATEJİSİ

İngiliz Sir Thomas Overbury tarafından “isyancı ama çok çalışkan ve sade” olarak nitelendirilen bölgelerin oluşturduğu Kuzey Aşağı Ülkeler Cumhuriyeti (Overbury, 1626: 1), 1609 ateşkesinden İspanya kadar olumsuz etkilenmedi. Bilhassa, 1580’den beri muazzam bir zenginlik kıyı bölgelere akıyordu (Prak, 2005: 27). Pazar odaklı ticaret, teknoloji, özel mülkiyet gibi konular şüphesiz bu zenginliğin oluşmasında önemli paya sahipti ama en önemli payı İspanya ile yapılan savaş teşkil etti (Zanden, 2002: 620). Çünkü 16.yüzyılda Kuzey Avrupa’nın en gelişmiş bölgeleri olan Flandre ile Brabant isyanla beraber çok büyük ekonomik yara aldı. Şüphesiz 1575’te İspanyol Öfkesi’ nin sonucunda Anvers’in yağmalanması, bu iki bölgenin düşüşünde büyük bir role sahipti. Buradan Kuzey Aşağı Ülkeler’e yapılan göçler 1580’den sonra fazlasıyla artmış, özellikle Güney Aşağı Ülkeler’ de yaşayan zengin tüccarlar ve zanaatkârlar kuzeye akın etmeye başlamıştı (Prak, 2005: 27). Hatta 1631’de, buranın nüfusunun %30’unu güneyden gelenler teşkil edecekti (Parker, 1979: 140). Göç edenlerin beraberlerinde ticari bağlantılarını ve zenginliklerini getirmelerini sonucunda Kuzey Aşağı Ülkeler âdeta ihya olacaktı (Steinberg, 1966: 10). Kısa bir dönemde Kuzey Avrupa- Güney Avrupa arasında mal taşımacılığı, tahıl ticareti gibi konularda tekel olan Kuzey Aşağı Ülkeler’inde Amsterdam, Zelanda, Haarlem, Maas gibi bölgeler büyük gelişmelere tanık oldular. 1570’te 35.000 nüfusun olduğu Amsterdam, 1600’lerin başında 70.000 kişilik surların halka yetmediği bir merkez hâline geldi (Prak, 2005: 28). Böylece, Amsterdam güneyden buraya gelen tüccarların sayesinde Anvers’in sahip olduğu Kuzey Avrupa’nın ticari başkenti rolünü ele geçirdi. Bu dönemde, ticari gücünü artıran tek şehir Amsterdam değildi. Leiden da ekonomik anlamda sürekli büyüyen bir kente dönüştü. Özellikle, burada üretilen tekstil ürünleri, Amsterdam üzerinden birçok bölgeye ihraç edilmeye başladı. Maas şeker, Haarlem saat ve Zelanda da gemicilik gibi alanlarda gelişti (Parker, 1979: 140). Fakat bölgenin hâlâ büyük bir sıkıntısı vardı; sahil kentleri savaştan oldukça karlı çıkarken, iç kesimler İspanya tehdidiyle karşı karşıyaydı. Bu nedenle, isyan bazılarını refah getirirken, bazılarını, özellikle Utrecht ve Overrijssel’e, perişanlıktan başka bir şey getirmedi (Prak, 2005: 27). Fakat iç bölgelerde yaşanan bu krizlere karşın, Kuzey Aşağı Ülkeler yaptığı atılımlarla Jan de Vries’ in bahsettiği gibi

modern ekonominin ilk ortaya çıktığı yer olmuştu (de Vries &van der Woude, 1997: 715).

Ateşkesin imzalanmasıyla Kuzey Aşağı Ülkeler, büyük bir savaş maliyetinden kurtuldu; ama eyaletler ve şehirler bu durumdan farklı şekilde etkilendi. Hollanda eyaleti bu ateşkesin devam etmesini isterken, Amsterdam ve Leiden gibi bölgeler savaşın tekrar başlamasını istiyordu. Zira onların zenginliği, tamamıyla uygulanan ambargoyla güneyin zayıflatılmasından kaynaklanıyordu.

1609'dan sonra Kuzey Aşağı Ülkeler, uzun zamandır devam ettirdiği İspanya'ya karşı yalnız kalmama politikasını sürdürmüş ve farklı ittifak arayışlarına girmişti. Hem yeni bir ittifak kurmak hem de Akdeniz'de, geçmişte İspanya yönetiminde olduğu gibi, etkin olmak için 1610 yılında Kuzey Aşağı Ülkeler, İspanya'nın ezeli düşmanı olan Osmanlı İmparatorluğu'yla yakın ilişkilere girmeye başladı. Daha önce iki devlet arasında bir temas kurulmaya çalışılsa da, bu hususta pek başarılı olunamamıştı (Arı, 2003: 84-86). Ancak şimdi bunun için uygun bir zamandı; Akdeniz'de ticari haklar elde etmek, Cezayir-Tunus korsanlarından korunmak ve en önemlisi Osmanlı ile ittifak kurmak Kuzey Aşağı Ülkeler'in esas amaçlarıydı(Erdbrink, 1973-1974: 161). 1611'da Cornelius Haga, bu görevi ifa etmek için Osmanlı'ya gönderildi (Arı, 2003: 89). Kuzey Aşağı Ülkeler o döneme kadar, Fransa ve İngiltere tarafından himaye edilmiş ve bu sayede bölgede ticaret yapma olanağı bulmuştu. (Arı, 2003: 67-69) Ancak artık Kuzey Aşağı Ülkeler, Osmanlı ile birebir temas kurmak arzusundaydı ve bu sayede, hem ticari hem de siyasi manada karlı bir ortaklık kurulabilirdi. Haga'nın Osmanlı topraklarına varmasının ardından, Fransa, İngiltere ve Venedik iki ülkenin yakınlaşmasını engellemek için büyük bir çaba sarf etseler de, 1612'de Ahidname-i Hümayun adı altında kapitülasyon verildi (Erdbrink, 1973-1974: 163). Böylelikle Osmanlı İmparatorluğu ve Kuzey Aşağı Ülkeler, Osmanlı'da bulunan esirlerin iadesi ve Kuzey Aşağı Ülkeler gemilerinin Osmanlı kara sularında serbest ticaret yapabilmesi konularında mutabakata vardılar. Ayrıca, iki devlet Kuzey Aşağı Ülkeler'in Osmanlı içerisinde kalıcı elçi bulundurabilmesi ve çeşitli bölgelerde konsolosluk açabilme gibi konularda da anlaşıldılar. Ancak en önemli husus ise Osmanlı içerisinde Kuzey Aşağı Ülkeler'den tüccarların daha önce sadece İngilizlerin olduğu gibi %3 gümrük vergisine tabii tutulacak olmalarıydı (Arı, 2003: 129). Artık Kuzey Aşağı Ülkeler gemilerine,

İspanyol gemilerine yapıldığından daha farklı muamele edilecekti. Zira Kuzey Aşağı Ülkeler artık İspanya'dan bağımsız bir ülke olarak görülmüştü. Böylece, Kuzey Aşağı Ülkeler -Osmanlı ilişkileri hem ticari hem de siyasi anlamda yeni bir döneme girdi. 1608'de Fas Krallığı'yla imzalanmış olan ittifak anlaşması ve ardından, Osmanlı ile imzalanan bu anlaşma, Kuzey Aşağı Ülkeler'in Akdeniz'deki güvenliğini bütünüyle sağladı, ayrıca İspanya'ya karşı yeni bir ittifak daha kazanılmış oldu (Arı, 2003: 84-85).

Kuzey Aşağı Ülkeler'in İspanya'ya karşı verdiği mücadelenin bir ayağını da, Yeni Dünya'nın sömürülmesi oluşturuyordu. “Yeni Dünya” İspanya ve Portekiz'in Afrika, Asya ve Amerika'da sahip olduğu sömürgelerine verilen isimdi. Ancak uzun zamandır İspanya ile savaş halinde olan Kuzey Aşağı Ülkeler de buralarda etkin olmaya başladı. Bu yeni coğrafyada, Kuzey Aşağı Ülkeler'in stratejisini temellendiren nedenler ise; İspanya'nın savaşı sürdürülebilmesi için gerekli olan kolonilerle iletişimini koparmak ve kârlı bir iş olan Yeni Dünya ticaretinde etkin rol oynayabilmektir. Zaten 1600'lerin başından beri Kuzey Aşağı Ülkeler, Amerika ve Asya'ya saldırmaya başlamıştı. 1609'da ateşkes imzalanmasına rağmen, “Yeni Dünya”nın birçok noktasında savaş ara vermeden devam ediyordu. Bu yüzden Yeni Dünya'da işler oldukça karışıktı; fakat savaşın devam ettirilebilmesi büyük oranda kolonilerin elde tutulmasına bağlıydı. Fakat Kuzey Aşağı Ülkeler önemli bir taarruz hareketine girişmişti. Filipinler'de İspanya üstünlüğünü kıramasa da, Kuzey Aşağı Ülkeler 1605'ten beri baharat ticaretinde Portekiz'e karşı başarılı hamleler yapıyordu. Bu yüzden de, Asya'da kazanılacak her toprağın önemi büyüktü. Borneo, Mindanão ve kısmen Malacca kontrol altındaydı, buna karşın Portekiz, Mozambik'te Kuzey Aşağı Ülkeler'i bertaraf etti (Brightwell, 1974: 281). Öte yandan Afrika'da ise, Kuzey Aşağı Ülkeler 1613'de Kamerun dolaylarında ilk kalesini kazandıktan sonra korsanlık faaliyetlerine girişti (Emmer, 2003: 7). Özellikle, Gambiya ve Sierra Leone'da Portekiz'in getirdiği mallara önemli saldırılar yapıldı (Brightwell, 1974: 281). Artık Kuzey Aşağı Ülkeler, Yeni Dünya'da iyiden iyiye Portekiz ve İspanya gibi bir güç hâline gelmeye başladı. Bu gelişmenin en önemli nedeni ise, Portekiz'den Engizisyon nedeniyle kaçan ve Güney Aşağı Ülkeler'den buraya göç eden zengin tüccarlarının faaliyetleriydi. Başta Duarte Saravia ve Jacob Lopes da Costa gibi isimler bağlantılarını kullanarak, farklı bölgeler ile ticarete girmeye çalışıyorlardı (Emmer, 2003: 8). Böylece Kuzey Aşağı Ülkeler köle, baharat ve şeker ticareti başta olmak üzere birçok alanda etkisini artırdı ve ciddi paralar kazanmaya

başladı. 1609'dan sonra Karayipler'in İspanya tarafından fazla önemsenmemesi, Kuzey Aşağı Ülkeler'in burada hâkim güç olmasını kolaylaştırdı. Bundan dolayı Aşağı Antiller ve Büyük Antiller'in denetimi Kuzey Aşağı Ülkeler'e geçerken, İspanya sadece Küba'da egemen güç olarak kaldı (Emmer, 2003: 10). 1613'te İspanya, Karayipler'de Kuzey Aşağı Ülkeler'e ticaret hakkı vererek onları kontrol altına almak istese de, bu hamle yeterince işe yaramadı (Emmer, 2003: 10). Açık bir biçimde Kuzey Aşağı Ülkeler, İspanya ve Portekiz için Yeni Dünya'daki en büyük tehlike hâline geldi. Bu yeni devlet teker teker bölgeleri ele geçirirken İspanya, devasa imparatorluğunu kurtarmak için herhangi bir çözüm üretilmiyordu. Bu nedenle İspanya 1621'de baskıya daha fazla dayanamayarak, en iyi çözümün savaşa devam etmek olduğunu anladı.

Ateşkes ile Kuzey Aşağı Ülkeler'de bazı derin ayrılıklar su yüzüne çıktı. Uzun süredir göz ardı edilen bu hususlar politik bir anlam kazanmaya başlayınca, belki de 1578'de Utrecht Birliği ile kurulan bu devlet ilk büyük krizini de yaşamış oldu. 1600'lü yılların başından beri, Leiden Üniversitesi'nin İlahiyat bölümünden Jacobus Arminius ile Francius Gomarus sert bir dini tartışma içindeydiler (Prak, 2005: 29). Aslında kader ve insan iradesi temelli olan bu problem, devlet-kilise ilişkisini de gündeme getirdi. Mevcut dönemde Johan van Oldenbarnevelt ve Hugo Grotius gibi önemli politik figürlerin en fazla rahatsız olduğu konu, Kuzey Aşağı Ülkeler'de bu iki kurumun birbirine çok yakın olmasıydı (Steinberg, 1966: 10). Bu yüzden, Kuzey Aşağı Ülkeler sınırları içerisinde, devlet ile Reform Kilisesi'nin ilişkileri yeniden düzenlenmeliydi. Çünkü Arminius, insanların rızalarının görüldüğü en yüksek mertebenin devlet olduğunu öne sürüyordu. Bu nedenle devlet, her zaman kilisenin üzerinde olmalıydı. Fakat karşı tarafta olan Francius Gomarus ise böyle bir durumun söz konusu olamayacağını, hatta Arminius'un amacının Katolik doktrini Reform Kilisesi'ne sokmak istediğini iddia etti (Prak, 2005: 30). Ona göre bu isyanın ve devlet düşüncesinin ortaya çıkmasında, Reform Kilisesi'nin yadsınamaz bir rolü vardı. Bunu reddeden herkes ise 'düşman' sayılacaktı (Prak, 2005: 30). Gomarus ve onun taraftarları zaten olası bir ateşkesi ihanet olarak görüyorlardı; çünkü ateşkes düşmanın tezahür ettiği bir noktaydı. 1608 yılında yüksek mahkeme kararından ötürü bu iki taraf kavgayı uzatmamalarına dair uyarılsa da, Gomarus bu uyarıya riayet etmedi ve kendi düşüncesini gösteren birkaç risale bastırdı (Prak, 2005: 30). Rakibi Arminius ise karşı bir hamle oluşturmak istese de bunu tamamlayamadan öldü. Onun yarım kalan

işini,1610'da Hollanda eyaletinin temsilcisi ve ülkenin politik lideri olan Johan van Oldenbarnevelt tamamlayacaktı (Prak, 2005: 31).

Bu çalışmanın Johan van Oldenbarnevelt tarafından desteklenmesi ülkenin lideri olan Oranj Prensi Maurice'i rahatsız etmişti. Kuşkusuz Prens Maurice'in liderliğinin kabul edilmesinde Johan van Oldenbarnevelt'in büyük payı vardı; ama İspanya ile savaş süresince her iki tarafta sıkıntıları belirtmeyip, ortak biçimde hareket etmişlerdi. Şu an içinse durum farklıydı; 1585'ten beri Prens Maurice, birçok önemli pozisyona kendi politikasını benimseyen kişileri getirmişti (Parker, 1979: 140). Bu şekilde, kendi statüsünü kuvvetlendiren ve Kuzey Aşağı Ülkeler Reform Kilisesi'nin de ciddi desteğini alan Prens Maurice katı bir dini yapının oluşturulmasından yanaydı (Cowie, 1960: 15).³² Bu yüzden o ve Johan van Oldenbarnevelt arasında büyük farklar vardı; ancak aralarındaki esas problem İspanya ile savaşın devam edip etmemesi konusundaki farklılıktan kaynaklanıyordu (Steinberg, 1966: 11). Savaş dönemi sırasında en yüksek vergiyi veren Hollanda eyaletinin temsilcisi olan Johan van Oldenbarnevelt, bütünüyle ateşkesin imzalanmasından yana bir politika benimsemişti. Öte taraftan Prens Maurice ateşkes yanlısı değildi, ona göre Johan van Oldenbarnevelt ülkenin geleceğini tehlikeye atan, Katolik düşünceye sahip biriydi (Prak, 2005: 33). Ayrıca Kalvinistler, Kilise ve Zelanda başta olmak üzere Amsterdam ve Leiden gibi şehirler tarafından desteklenirken, Johan van Oldenbarnevelt Hollanda eyaleti tarafından destekleniyordu. Bundan dolayı her iki tarafın da dinden politikaya kadar, muhtelif birçok alanda zıt düşünceleri vardı. Olası bir çatışmanın patlak vermesi kaçınılmazdı.

1616 yılında, van Oldenbarnevelt, tüm Arminyanistler ile hareket ederek Reform Kilisesi'nin İspanyol mücadelesinin dışında kalması gerektiğini savunmaya başladı. Öte yandan Hollanda'da, Delft'te isyanın patlak vermesinden dolayı van Oldenbarnevelt tüm dikkatini buraya vermek zorunda kaldı (Parker, 1979: 143). O, Prens Maurice'den isyanı bastırmak için yardım istedi; fakat istediği cevabı alamadı. Bu gelişme ve kilisenin Arminyanistlere dini inanç için yer vermemesinden ötürü, bölgesel egemenlik hakları ile merkezi yönetimin yasaları çatışmaya başladı.

³²Burada bölgede en önemli Kalvinizm yanlısı ailelerden biri olarak Oranj- Nassau ailesi gösterilmiştir. Hatta savaş başladıktan sonra önemli kayıplar verilmesini Jonathan Israel onun dini-siyasi mücadeleler sonucu prestijini kaybetmesine bağlamıştır. Bknz; Jonathan Irvine Israel, Frederick Henry and the Dutch Political Factions, 1625-1642. Jonathan Irvine Israel (ed.), *Empires and Entrepots: Dutch, the Spanish Monarchy and the Jews, 1585-1713*. (Londra: Bloomsbury Academic, 1990), s. 74-75.

Hollanda Yerel Meclisi, 4 Ağustos 1617’de 4000 asker ile kendisini koruyacak *Waardgelders*³³ birlikleri oluşturmaya karar verdi (Parker, 1979: 143). Ayrıca Utrecht Birliği, referans gösterilerek dini anlamda özerkliğin oluşturulması kabul edildi (Prak, 2005: 33). Ama ne dini özerklik ne de *Waardgelders* birlikleri Prens Maurice’in benimseyeceği düzenlemelerdi. Bu durum diğer bölgelere de sıçrayarak, büyük bir karışıklığa neden olabilirdi. Bu arada, Prens Maurice’in Nijmegen’ de din adamı seçimlerini etkilemesi olayların fitilini ateşledi (Prak, 2005: 35). Johan van Oldenbarnevelt önderliğindeki Hollanda eyaleti, bundan sonra Cumhuriyet’e maddi katkıda bulunmayacağını açıkladı (Prak, 2005: 35). Bu hareketi bir isyan olarak gören Prens Maurice daha önce bütün Arminyanistlerden temizlediği bölgesel meclislerin ve Genel Meclis’in desteğiyle büyük bir politik hareket başladı (Parker, 1979: 144). 29 Ağustos 1618’de tutuklanan Johan van Oldenbarnevelt, Hugo Grotius gibi isimler “vatan hainliği” suçuyla yargılandı (Prak, 2005: 35). 3 Kasım 1618 günü toplanan Ulusal Dini Kurul aracılığı ile “Arminyanizm”³⁴ lanetlendi, Johan van Oldenbarnevelt de vatan hainliğinden suçlu bulundu. Bu arada Prens Maurice, Hollanda Yerel Meclisi’ni tüm Johan van Oldenbarnevelt taraftarlarından temizledi. 1619’da vatan hainliği suçlaması sonucunda, Johan van Oldenbarnevelt de 72 yaşında idam edildi. Böylelikle, ülkede barışı isteyenlerin ve destekçilerinin bütün ümitleri sona erdi. Çünkü Prens Maurice, hemen hemen bütün muhalefeti sindirdi. Bu sayede İspanya’yla mevcut barışın daha fazla sürmeyeceği aşikârdı.

1619’da van Oldenbarnevelt’ in idamının hemen ardından, Kuzey Aşağı Ülkeler Genel Meclisi’nde kabul edilen düzenleme ile yeni bir savaş filonunun yapılması kabul edildi. Bu filonun görevi açıktı. Peru’ya gidip, buradaki büyük gümüş madenlerini ele geçirmek veya en azından onları tahrip etmektir (Parker, 1979: 172). Böylece İspanya, savaşın devamını getirme konusunda sıkıntıya düşecekti. Denizde savaşa hazırlık tam hızıyla devam ederken diplomasi anlamında, 1621’de Fransa, İngiltere ve Kuzey Aşağı

³³Kuzey Aşağı Ülkeler’inde 16. ve 17. Yüzyıllarda kent ayaklanmalarına karşı paralı askerlerden kurulan ve günümüzdeki kolluk kuvvetlerinin görevlerini ifa eden birliklere verilen isimdir.

³⁴Arminyanizm ismini Jacobus Arminius’tan alan ve insanın kurtuluşu konusunda Kalvinizm ile ihtilafa düşen bir teolojik öğretilerdir. Ayrıca, iki öğreti arasında, insanların ahlakı, şartlı seçilmişlik ve Tanrı’nın lütuflarına karşı özgür iradenin ortaya konması gibi konularda da büyük farklılıklar mevcuttur. Bilhassa, 1600’lerin başında, Kuzey Aşağı Ülkeler’de oldukça etkin olmasına karşın, anlaşılması zor olan açıklamaları ve Katolik doktrine oldukça yakın olarak gözüktüğü için radikal çevrelerce büyük bir saldırıya maruz kalmıştır. Bu nedenle, ilk olarak, meclis ve yönetim kanadından temizlenen Arminyanistler, 1619’da Dordrecht’de toplanan dini kurul ile lanetlenmiş ve önemli dini liderler idam edilmiştir.

Ülkeler aralarında İspanya'ya karşı yeni bir mücadeleye girme konusunda anlaştilar (Parker, 1979: 173). İngiltere, İspanya'ya karşı denizden bir hücum düşünürken, Fransa İtalya'ya doğru açılma düşüncesi içerisine girdi. Ayrıca, aynı yıl dini meselelerden dolayı Prens Maurice, Danimarka Kralı IV. Christian ile yakınlaşmaya başladı (Parker, 1987: 73). Böylece Kuzey Aşağı Ülkeler, sadece İspanya Aşağı Ülkeleri'ne karşı bir tehdit olarak kalmadı; Kutsal Roma İmparatorluğu için de ülkenin kuzey batısında belirleyici unsur olmaya başlayacaktı. Nihayet Nisan 1621'de ateşkes yenilenmedi ve İber Yarımadası'ndan bütün Kuzey Aşağı Ülkeler gemilerinin çıkarılmasıyla savaş tekrar başlamış oldu.

2.3 İSPANYA'NIN ATEŞKESE BAKIŞ AÇISI ve SAVAŞ HAZIRLIKLARI

İspanya'yı diğer Avrupa güçlerinden ayıran özelliği; Amerika ve Asya'da sahip olduğu uçsuz bucaksız topraklardı. Bundan dolayı topraklarını yabancı güçlerden korumak, İspanyolların en önemli önceliğiydi. Çünkü "Yeni Dünya" olarak bilinen bu coğrafyadan gelen zenginlikler olmadan, İspanya'nın Kuzey Aşağı Ülkeler ve Fransa ile olan savaşları ve yine Osmanlı ile süren mücadelesini finanse etmesi oldukça zordu. Ne var ki 40 yıldır devam eden Kuzey Aşağı Ülkeler Sorunu yüzünden, buradaki topraklar büyük tehlike altındaydı. 1609'da ateşkes imzalanmış olmasına karşın, belli sömürge noktalarında savaş devam ediyordu. Bu savaş aslında 1600'den sonra Kuzey Aşağı Ülkeler'in başlattığı saldırının bir parçasıydı. 1600'de Kanarya Adaları'nda ve Sao Tome'de, 1605'te Baharat Adaları'nda ve 1609'da Filipinler'de İspanya büyük kayıplar verdi (Emmer, 2003: 8). Ancak bu kayıplardan en çok etkilenenler ise Portekizliler oldu (Israel, 1977: 36). Zira Kuzey Aşağı Ülkeler'in en başından beri onların ticaretini baltaması ve topraklarına el koymasının önü bir türlü alınamıyordu. Bu az maliyet gerektiren lakin çok para getiren bir ticari savaştı.

Diğer taraftan İspanya'da merkezi yönetim ve yüksek zümre imzalanmış olan mütarekeden dolayı oldukça mutsuzdu. Özellikle, Armada yenilgisinin ardından, ülkede kötümser bir hava oluşmuştu (Parker, 1979: 146). Ayrıca ülkenin peşi sıra geçirdiği iki iflas, (1596- 1607), 600.000 kişinin ölümüyle sonuçlanan veba salgını (1598-1603), ülkenin fakirleşmesi ve endüstriyel üretimin azalması gibi birçok gelişme de yaşanmıştı.

Doğal olarak 1609'da imzalanan mütareke de, bu olayların sonuna ekleyeceğimiz büyük bir yük oldu (Elliott, 1977: 48). Çünkü 1568'den bu yana süren isyan bir türlü bastırılmamış, birçok asker ve para buraya aktarılmış ama sonucunda da, istenmeyen bir anlaşma imzalanmıştı.

İspanya'nın içinde bulunduğu bu hava, mütareke döneminde yapılmaya çalışılan "Yeni Dünya" stratejisinin temelini teşkil etti; monarşinin itibarı korunacak, kritik bölgeler elde tutulacak ve ticari hareketliliğin bozulmasına fırsat verilmeyecekti (Parker, 1979: 171). Ancak bunları gerçekleştirmek kolay değildi. Kuzey Aşağı Ülkeler, Kuzey Amerika'da Karayipler'de ve Asya'da büyüyen bir güce sahipti. Özellikle Karayipler'de gevşek İspanyol varlığından dolayı, Kuzey Aşağı Ülkeler'den gelen tüccarlar buralarda muazzam bir yapılanma içine girdiler. Keza Karayipler gibi, Afrika'da da ciddi bir Kuzey Aşağı Ülkeler etkisi görülmeye başlandı. Bölgede ilk kalenin alınmasının ardından Kamerun, Gambiya, Sierra Leone, Batı Sahra ve Angola gibi bölgelere yapılan yoğun saldırılar, altın ve köle ticaretini önemli ölçüde etkiliyordu (Brightwell, 1974: 281). Ayrıca Kuzey Aşağı Ülkeler gemileri burada zaman zaman, korsanlık faaliyetlerinde bulunarak, buradan çıkan altınları ele geçiriyorlardı (Brightwell, 1974: 281). Bu yüzden 12 yıllık ateşkes dönemi içerisinde Afrika, Kuzey Aşağı Ülkeler'in yeni hücumlarının altyapısının hazırlanmasında önemli rol oynadı. 1621'den sonra Portekiz'in tekelinden çıkıp, Kuzey Aşağı Ülkeler'in eline geçen köle ticareti bunun güzel örneği olarak görülebilirdi. Son olarak Asya'da da Kuzey Aşağı Ülkeler, bölgenin en önemli gelir kaynaklarından biri olan baharat ticaretine girmeye ve Portekiz'in tekelini kırmaya başladı. Bu dönemde Mindanão ve Borneo gibi bölgeler onların eline geçti (Brightwell, 1974: 281). Portekiz'in Asya İmparatorluğu, muazzam bir tehdit altında zayıflama emareleri göstermeye başladı. Özellikle 1590'dan önce burada bulunan Portekizlilerin, çoğunlukla Kuzey Aşağı Ülkeler gemilerini kullanması ve yeterli insan gücüne sahip olamaması Asya'da kontrolü hızlı biçimde kaybetmelerine neden oldu (Emmer, 2003: 6). Portekiz için artık tek bir çare vardı; İspanya, bir an önce Kuzey Aşağı Ülkeler'e karşı yeni bir savaş açmalıydı.

12 yıllık ateşkes dönemi içerisinde dikkat edilmesi gereken diğer bir husus ise, İspanyol donanmaları ile alakalıydı. 1621’de, Olivares Dükü Gaspar de Guzman³⁵,ın yönetimdeki etkisinin artmasıyla, donanmaya önem verilmeğe başlanacak olmasına rağmen (Elliott, 1990: 326), III. Felipe ve yönetimi donanmayı tamamiyle göz ardı etti. Barış dönemi içerisinde İspanya adına, donanma konusunda kayda değer pek bir gelişme yaşanmadı. Ayrıca tersaneleri ile ünlü olan Bask Bölgesi’nin gerileme sürecine girmesi bu durumun ortaya çıkmasında önemli bir paya sahipti (Israel, 1981: 174). İlk büyük kıtalararası kadırgaları İspanyollar inşa etmesine rağmen, en iyileri artık Kuzey Aşağı Ülkeler’in ellerinden çıkıyordu (Elliott, 1990: 326). Navigasyon, tasarım ve teknoloji konusunda yapılan ilerlemeler onlara büyük bir avantaj sağladı ve ‘‘Yeni Dünya’’ da İspanya kolonilerine karşı, büyük başarılar sağladılar. Çünkü İspanya buradan elde ettiği tüm gelirleri, devam eden savaşlarda üstünlük sağlamak için harcıyordu. İspanya’nın aksine, Kuzey Aşağı Ülkeler elde ettiği zenginlikleri gemicilik sektörünü ilerletmek için kullanıyordu. Bu bağlamda, iki ülke arasında gemi yapımı konusunda büyük bir fark olması normal olarak görülebilirdi.

1609-1621 arası ateşkes döneminde, Kuzey Aşağı Ülkeler - İspanya mücadelesinin en sert yaşandığı yerlerden bir tanesi de Avrupa idi. İspanya, Kuzey Aşağı Ülkeler’e karşı avantaj sağlamak için Zutphen, Ijsel, Aşağı Ren ve Vestfalya bölgelerinde bir askeri hâkimiyet alanı oluşturma arzusundaydı (Israel, 1997c: 23-26). Bu kontrol bölgesi Mantua Krizi ve İsveç İstilasası’na kadar, İspanya’nın harekâtlarının yönetildiği yer olarak devam edecekti. Hatta Spinola’nın düzenlediği büyük taarruz hareketleri de (1621-25) buradan yönetildi. Doğal olarak bu bölgeler İspanya için oldukça önem kazandı. Peki ama, neden burası seçildi? Bunun sebebini üç noktaya dayandırmamız mümkündür (Israel, 1997c: 23-26): Birincisi, Zutphen ile Ijsel bölgeleri, Aşağı Ülkeler’in aksine, geniş düzlüklere sahip yerlerdi. Bu sayede İspanyol ordusu burada rahatça pozisyon alabilirdi. Kara savaşlarının önemli olarak görüldüğü İspanya’da, bu alanın ele geçirilmesi elzemdi. İkinci neden ise, Aşağı Ren ile Vestfalya’nın sahip oldukları stratejik konumlar ile ilgiliydi. Bu bölgeler aracılığıyla İspanyol ordusu, Orta

³⁵İspanya Kralı IV. Felipe’nin 1621’de tahta çıkması ile onun baş danışmanlık görevine getirilen Olivares Dükü Gaspar de Guzman 1643’e kadar bu görevi ifa etti. Lakin bu dönemde İspanya’nın girdiği hemen her savaştan mağlup olarak ayrılmış ve yapmaya çalıştığı reformların bir türlü tutmamasının sonucunda görevden alınmıştır. Özellikle Katalonya ve Portekiz’den almaya çalıştığı yüksek vergiler bölgede kendisine ve İspanya’ya karşı ciddi tepkiler doğmuştur.

Avrupa’da Habsburg çıkarlarına karşı gelebilecek herhangi bir ayaklanma veya benzeri duruma müdahil olabilecek bir merkezde bulunacaktı (Israel, 1997c: 24-26). Keza İspanyollar burada bulunmakla asıl hedef olan Kuzey Aşağı Ülkeler’den de fazla uzaklaşmıyordu. Son neden ise, bu bölgelerin başta Aşağı Ren olmak üzere, büyük dini çatışmaların yaşandığı yerler olmasıydı (Israel, 1997c: 24-26). Lutherciler, Katolikler ve Kalvinistler 30 Yıl Savaşları’nın öncesinde birçok kez burada-Köln, Jülich, Palatinate gibi bölgelerde- savaşlar yaptılar. Eğer Katolikler burada mutlak bir zafere ulaşırsa, Kuzey Aşağı Ülkeler karşısında daha güçlü bir İspanya bulabilirdi. Çünkü Kuzey Aşağı Ülkeler zaten buradaki etkin kuvvetlerden Alman Protestan Birliği ve Bradenburg ile ittifak halindeydi (Parker, 1979: 152). Olası bir dini hareketi önlemek için, İspanyollar burada karşı-reform hareketini başlatıp, Katoliklerin Protestanları yenmelerini sağlayabilirdi. Kısacası, bu saydığımız bölgeler İspanyollara askeri üs kurmak için en uygun noktalardı.

1618 Bohemya İsyanı’nın başlamasına kadar, iki taraf da resmi olmasa da bir mücadele içindeydiler. Çünkü iki tarafın çıkarları Jülich Bölgesi’nde çatışmıştı (Wilson, 2009: 230). İki taraf da buraya sahip olarak Aşağı Ülkeler’in kuzeyinde ve doğusunda kontrolü ele geçirmek istiyordu. 1609’da İspanya buraya girmiş olsa da, bölgenin kontrolünü hemen sağlayamadı. Bu olayın üzerine 1613’te Kuzey Aşağı Ülkeler, Alman Protestan Birliği ile ittifak yaparak, mücadeleye müdahil oldu. Aynı yıl Bavyera-Palatine dükükleri arasında yapılan evlilik nedeniyle, Katolik Dük Wolfgang William da İspanya’ya destek vererek, savaşa dâhil oldu (Israel, 1997c: 32). Kısa zaman sonra, onun desteği belirleyici unsur haline geldi. İspanyol ordusuna sağladığı lojistik destekler sonucu, bu mücadele İspanya lehine sona erdi. 1614’te imzalanan Xanten Anlaşması ile Wesel’in kontrolü İspanyollara, Jülich’in bir kısmı, Berg ve Ravenstein İspanya yanlısı William Wolfgang’a bırakıldı. Bu sayede İspanya, Almanya üzerinden güçlü bir askeri etki alanı oluşturmaya başladı. Ancak İspanya’nın bu hamlelerine önlem almak amacıyla Kuzey Aşağı Ülkeler, 1614’te İsveç ile ittifak oluşturdu (Parker, 1987: 73). Kısa vadede İsveç ile işbirliği, Kuzey Aşağı Ülkeler’e pek bir yarar sağlamayacaktı lakin birkaç yıl sonra tekrar vuku bulacak savaşta büyük bir avantaj olacaktı.

Jülich, Vestfalya ve Aşağı Ren'in kontrollerinin büyük ölçüde İspanya'ya geçmesi ile 1608'de İtalya'da işgal edilen Valtellina önem kazandı. Kuzey İtalya'da yer alan ve İsviçre Kantonları sınırına yakın olan Valtellina, İspanyollar için buradaki hâkimiyet alanının genişlemesi ve İspanya'nın kaynak aktarımını kısa yoldan yapabilmesi için oldukça önemliydi. Böylece Napoli- Genoa- Milano- Valtellina- Tirol- Avusturya- Almanya- Lüksemburg- İspanyol Aşağı Ülkeler bölgeleri üzerinden oluşan bir güzergâh ile tarihte, "İspanyol Yolu" olarak bilinen hat oluşturulmaya başlandı (Black, 2002: 114). Bu rotanın önemi ise, İspanya'nın kara yoluyla doğrudan kuzey-güney arasında adam ve kaynak alışverişi yapmaya başlamasıyla yakından alakalıydı. Bundan dolayı Valtellina ile Jülich hamleleri oldukça mühimdi.

Tüm bu süreç 30 Mayıs 1618 günü, Bohemya'da çıkan isyanla değişmeye başlayacaktı. "30 Yıl Savaşları"nın başlangıcı olarak kabul edilen ve bir dizi dini- siyasi çatışmanın da fitilini ateşleyecek olan bu olay, Kuzey Aşağı Ülkeler - İspanya mücadelesinin de yeni bir boyut kazanmasına neden oldu. Spinola ile İspanyol askerleri Orta Avrupa'da patlak veren bu isyana, "İspanyol Yolu"nun ve Kuzey İtalya'nın güvenliğini sağlamak için hemen müdahale etti (Elliott, 1990: 326). Bununla beraber İspanya'da 1609'dan beri ilk defa, Aşağı Ülkeler'de savaşın yeniden yapılmasını isteyen görüşler ortaya atıldı (Brightwell, 1974: 277-278). Lakin öncesinde İspanyol ordusu, hanedanı yakından ilgilendiren bu isyanı halletmeliydi. En azından İspanyol Aşağı Ülkeleri Arşidükü Alberto böyle düşünüyordu (Brightwell, 1974: 286-287). Madrid'de de, Arşidük Alberto'nun düşüncesinde olanlar ile karşıt görüştekiler, başta kralın baş danışmanı Balthasar de Zuniga, büyük bir tartışmanın içine girdiler. Portekiz Divanı, bütünüyle Balthasar'a destek veren bir görüş içerisinde, savaşın tekrar yapılması yönünde raporlar sunuyorlardı. Onlar sömürgelerin büyük bir tehlike altında olduğunu ve ticari gelirlerde büyük kayıpların olduğunu savunuyorlardı (Elliott, 1990: 325). Kuzey Aşağı Ülkeler'i bu bölgelerden uzak tutmanın tek yolu, İspanya'nın onlara yeniden savaş ilan etmesinden geçiyordu. İspanya olmadan, Portekiz'in kendi başına oldukça sınırlı bir gücü vardı; bunu da Kuzey Aşağı Ülkeler'e karşı sert çözümler ve yaptırımlar uygulayarak telafi etmeye çalışıyordu. Aynı şekilde Arşidük Alberto da, bu durumu onaylayan birkaç mektupta şunlardan bahsetmekteydi;

" Birleşik Eyaletler Genel Meclisi bana Hollanda'da ikamet etmekte olan farklı Portekizlilere ait Portekiz ve Madera Adası'nda el

konulmuş olan mal varlıklarının hazine tarafından tazmin edilmesi konusunu ihtiva eden bir mektup yazdılar'' (Archivo General de Simancas-AGS,1618: 2306)³⁶

'' Portekiz Büyük Armada'sı 70.000 florin civarında değere sahip mal ile yüklü olan Vaxel(?) Hollanda gemisini tutukladı ve insanları hapse attı.''(AGS,1618: 2306)³⁷

Portekiz yerel yönetiminin baskısı o kadar güçlüydü ki 1619'da III. Felipe, onlarla görüşmek için Lizbon'a hareket etti (Brightwell, 1974: 287). Portekiz Asya, Afrika ve Amerika'da büyük zararlar içindeydi; savaş yeniden başlatılmalıydı. Hiçbir şekilde Kuzey Aşağı Ülkeler'in yayılmacı politikaları engellenemiyordu:

'' Savaşa girmek adına, mali durumumuz göz önüne alınırsa, iki husus göz ardı edilmemeli; birincisi, bütünüyle kayıp olarak bırakmayacaksak, savaşın mevcut durumu içerisinde ateşkesi uzatmak için daha fazla araştırılmalı, bir diğeri ise kesin neden olarak, Yeni Dünya'dan gelmeli''(AGS, 1620: 2232)³⁸

Burada da yazıldığı üzere, sömürgelerin güvenliği oldukça zayıfladı. 12 yıllık dönemde Kuzey Aşağı Ülkeler bu dönemde dünyanın hemen hemen her yerinde, geniş bir etki alanına sahipti. Bu, savaşın yeniden başlaması için yeterince haklı bir sebep olarak görülebilirdi.

Savaşma fikrine ise bir kişi sert bir muhalefet içerisindeydi; Arşidük Alberto. 1598'den beri İspanyol Aşağı Ülkeleri'ni yöneten Arşidük Alberto, İspanya'nın böyle bir savaş hem ekonomik hem de askeri anlamda kaldıramayacağını söylüyordu (Brightwell, 1974: 287). Nedeni ise, 1618'den beri İspanyol ordusunun zaten Almanya'da patlak

³⁶Archivo General de Simancas Est- 2306 numaralı klasör; Alberto'nun 9 Aralık 1618 tarihli mektubu *'' Los estados Generales de las Provincias Unidas me han escrito una carta en substancia del papel va con esta pidiendo satisfaccion de la Hacienda que en Portugal y la Isla de la Madera se ha confiscado que pertenece a diferentes Portugueses que viven en Olandas.''* ifadesi geçmektedir.

³⁷Archivo General de Simancas Est- 2306 numaralı klasör; Alberto'nun 24 Aralık 1618 tarihli mektubu *'' El General del Armada de Portugal arrestado un Vaxel(?) olandes cargado de mercaderias de valor de hasta setenta mill florines y puesto la gente en prision.''* ifadesi geçmektedir.

³⁸Archivo General de Simancas Est- 2232 numaralı klasör; Madrid hükümetine gönderilen Hurtuno de Urizar imzalı bir rapor (31 Mayıs 1620) *'' Requiere la Guerra y para la falta de hacienda se consideren dos cosas la una que si no lo hemos de dexar todo perdido se ha de buscar tanto para entregua que para en Guerra, la otra que lo que ha de venir de las Indias por razon concluyente.''* ifadesi geçmektedir.

veren bir isyanla uğraşıyor olmasından kaynaklanıyordu. Ayrıca eğer Kuzey Aşağı Ülkeler ile savaşa girilirse, İspanya'nın Almanya'da yaptığı savaş bundan olumsuz etkilenebilirdi (Brightwell, 1974: 287). Bu nedenle ilk olarak Orta Avrupa'da Katolik Birliği bir zafer kazanmalıydı. Hatta Arşidük Alberto, savaşın patlak vermesini engellemek adına Kutsal Roma ile İsviçre'nin arasındaki ilişkiye benzer bir yapının, Kuzey Aşağı Ülkeler ile İspanya arasında kurulabileceğini söylese de (Brightwell, 1974: 290), Aşağı Ülkeler'den gelen haberler elini zayıflatıyordu;

“ Hollandalılar savaş gemilerini fazlasıyla silahlandırıyor, açıkça ortaya konmuyor ama bu Amerika'da İspanya'nın bölgedeki gücünü ele geçirmek adına ve birkaç limanı işgal edebilmek için zorunludur.” (AGS, 1619: 2306)³⁹

Yukarıda görüldüğü üzere Kuzey Aşağı Ülkeler, çoktan silahlanmaya ve savaşa hazırlanmaya başlamıştı. Buna rağmen İspanya, savaş konusunda hızlı davranmayacaktı; çünkü Finans Divanı, İspanya hazinesinin iki cephede birden savaşı kaldıramayacağını belirtiyordu (Parker, 1979: 170). Fakat Portekiz İspanya'nın savaşa girmesi hususunda büyük bir baskı unsuru haline gelmişti. Onlar için Kuzey Aşağı Ülkeler, bir an önce saf dışı bırakılmalıydı. Fransa ve İngiltere'nin verdiği destekle Kuzey Aşağı Ülkeler her alanda rahat hareket edebiliyordu. Hatta Kuzey Aşağı Ülkeler'den tüccarlar, ambargolara rağmen, bu iki ülkenin gemileri vasıtasıyla İspanya'ya girebiliyordu (AGS, 1623: 2847)⁴⁰. Bu açıdan, İspanya adına, Kuzey Aşağı Ülkeler'e koymuş olduğu ambargonun ve yasakların bir anlamı kalmamış gibiydi. Savaş gittikçe yakınlaşıyor gibi görünüyordu.

Johan van Oldenbarnvelt ile Prens Maurice'in 1619'da son bulan mücadelesiyle, Kuzey Aşağı Ülkeler'de de savaş yanlıları büyük bir güç kazandı. Ama hala Hollanda bölgesinde, büyük ayaklanmalar devam ediyordu. Bu durumu Prens Maurice'in otoritesinin zayıflaması olarak gören İspanyollar, 1620 yılında daha kararlı ve özgüvenli

³⁹Archivio General de Simancas; Est- 2306 numaralı klasörde 6 Mayıs 1619 tarihli bir mektupta *“Los Hollandeses arman cantidad de nabios de gerra La fin no se publica unos deben que es para tomar su cargo en las Indias Occidentales y ocupar alla algunos puertos.”* ifadesi geçmektedir.

⁴⁰Archivio General de Simancas Est-2847 numaralı klasör; Madrid'e gönderilen Şubat 1623(tam tarihi ve ismi belirsiz) tarihli bir mektup; *“ Tambien los yngleses y Franceses traen en sus naos mercadurias de Olandeses. Puedese pidir a los Reynos de Francia y Ynglaterra que manden sellar y mazcar las mercadurias que se labran en sus Reynos para traer a España”* ifadesi geçmektedir.

şekilde hareket etmeye başladı. Daha önce İspanya'da 1609'da ki maddelerin tekrar kabul edilmesi fikri hâkimken, şimdi ise 4 husustan taviz verilmemesi kararı verildi. Birincisi, Kuzey Aşağı Ülkeleri'nde bulunan tüm Katoliklere dini özgürlük, ikincisi; Anvers'i besleyen nehir olan Scheldt'in ticarete açılması ve diğer iki madde de, Asya ile Amerika'da mevcut Kuzey Aşağı Ülkeler varlığının sınırlandırılması ile alakalıydı (Israel, 1977: 35-36). Ancak Kuzey Aşağı Ülkeler 1609'da olduğu gibi, İspanyolların öne sürdüğü maddelerin hiçbirini kabul etmedi. Sonunda 1621'in Nisan ayı içerisinde, savaş tekrar patlak verdi. Fakat bu sefer savaş içinde bir fark vardı; 1618'de Bohemya İsyanı'yla Avrupa zaten siyasi olarak ikiye ayrılmıştı. Bir tarafta İspanyolların başını çektiği Roma- Madrid- Viyana- Brüksel- Milano- Münih hattı, diğer tarafta Kuzey Aşağı Ülkeler'in içinde olduğu Den Haag- Torino- Venedik- Londra- Paris- Stockholm hattı vardı (Parker, 1979: 157). Bu yüzden her iki tarafın rakipleri sadece birbirlerinden ibaret değildi.

1621'den sonra İspanya'nın Güney Aşağı Ülkeler ile Fransa'da sahip olduğu topraklar (Leon, 2009: 48)

3. MÜTAREKE’NİN BİTİŞİ ve SAVAŞIN TEKRAR BAŞLAMASI

Nisan 1621’de iki ülkenin de yenilemediği Kuzey Aşağı Ülkeler- İspanya mütarekesi, 12 yıllık aranın ardından her iki tarafı da tekrar büyük bir mücadelenin içine soktu. Spinola’nın ateşkes döneminde yaptığı akıllıca hamlelerin yardımıyla, Mantua Krizi’nin başlamasına kadar İspanyollar oldukça güçlü bir görüntü çizdi. Sadece 1622’de Bergen-op-Zoom faciası kısa süreli bir sıkıntı doğursa da, 1625’te Oranj hanedanlığının başkenti olarak görülen Breda’nın alınması İspanyolların üstünlüğünün en güzel örneğiydi. Lakin merkezden gelen yönlendirmeler sonucunda, İspanya ordusu vaktini kuşatma ile harcamamaya başladı. Mantua Krizi’nin vuku bulmasıyla İspanya bölgedeki tüm tasarruflarını gözden geçirmeye başladı. Normalde, Aşağı Ülkeler’e gönderilmesi gereken maddi kaynaklar ve askeri yardımlar İtalya’ya akmaya başladı. Ardından, Spinola’nın ayrılması ve askerlerin paralarını alamaması, Kuzey Aşağı Ülkeler’e ilk büyük başarılarının kapısını açtı. 1629’da önemli İspanyol kalelerinden s’Hertogenbosch, Frederick Henry ⁴¹ komutasındaki Kuzey Aşağı Ülkeler ordusunun eline geçti. Bu belki de bir milattı zira bundan sonra Kuzey Aşağı Ülkeler’in zaferleri peşi sıra gelirken, İspanyollar arka arkaya yenilgiler almaya başladı. 1631-2 yılları, İspanya’nın iki cephede birden büyük darbeler aldığı dönemler oldu. 1631’de imzalanan Cherasco Anlaşması ile Fransa, İtalya’da toprak sahibi olurken, 1632’de yapılan taarruz sayesinde, Kuzey Aşağı Ülkeler Maastricht, Orsoy, Rheinberg, Limburg, Eindhoven, Sittard gibi birçok bölgeyi aldı. Sonrasında, 1634’te Kral IV. Felipe’nin kardeşi Fernando ⁴²,nun bölgeye vali-komutan olarak atanması ile yeni bir strateji oluşturulmak istenilse de, Fransa’nın İspanyollara karşı savaş ilan etmesiyle Aşağı Ülkeler Mevzusu yeniden ikinci sıraya geriledi. Zira Fransa İspanya’nın karşılaştığı sorunların kaynağı olarak görülüyordu. 1637’de Breda’nın tekrar Kuzey Aşağı Ülkeler’in eline geçmesiyle de, İspanya tüm ağırlığını Fransa’ya verdi ve Aşağı Ülkeler Sorunu önemini kaybetti.

⁴¹Maurice’nin 1625’te ölmesinin ardından, Hollanda’da liderlik koltuğuna oturan Frederick Henry, 1625-1647 yılları arasında İspanya’ya karşı önemli başarılar kazanmıştı. Özellikle, 1629’da s’Hertogenbosch seferi ile önemli bir zafere imza atan Henry, Maurice’in aksine, sahip olduğu ılımlı dini politikalarla ünlüydü. Bu nedenle, ülkenin bütün kesimlerinden büyük destekler alarak, savaşın sonuna kadar oldukça başarılı bir mücadele içinde bulunmuştu.

⁴²Daha önce Toledo’da başpiskopos ve Avusturya’da Arşidüklük görevlerini ifa eden Fernando asıl şöhretini 1634’de İsveç ve Protestan güçlerini yenilgiye uğrattıkları Nördlingen Savaşı’nda kazanmıştır. Aynı yıl, kötü giden Hollanda Savaşı’na çare olarak bu bölgeye vali-komutan olarak atanan Fernando ilk yıllarda belli başarılar kazanmış olmasına rağmen, Fransa- İspanya savaşından dolayı Aşağı Ülkeler’de büyük toprak kayıplarının önüne geçememiştir.

Son olarak, 1640'ta patlak veren Katalonya ve Portekiz isyanları nedeniyle, bölgede olan elit askerler İspanya'ya çağrıldı ve Kuzey Aşağı Ülkeler ile diplomatik yollar aracılığıyla, savaşı bitirme sürecine girildi. 1645'te Zelanda'nın uzun süren muhalefedinin kırılması ile Münster'de 16 Ocak 1646'da iki taraf arasında barış görüşmeleri başladı. Fransa'nın ciddi diplomatik engellemelerine rağmen, 3 Ocak 1648 günü genel taslak imzalandı ve 24 Ekim 1648'de Kuzey Aşağı Ülkeler Birleşik Eyaletleri olarak resmen bağımsız devlet oldu.

3.1 İSPANYA'NIN ZAFER YILLARI (1621-27)

1621'in Nisan ayında, iki taraf arasında ateşkes sona erdi. Ama Olivares Dükü ve Kral IV. Felipe'nin baş danışmanı olan Gaspar de Guzman, Kuzey Aşağı Ülkeler'in yeniden imparatorluğun bir parçası olmayacağını farkındaydı (Elliott, 1987: 104). Onun ve devletin yegâne amacı vardı: Bir aşağılanma olarak görülen 1609 barışını unutup, Kuzey Aşağı Ülkeler ile daha iyi şartlarla yeni bir anlaşma imzalamaktı. Bunu gerçekleştirmek içinse ilk olarak, onları yenmeleri ve iyi bir anlaşmaya ikna etmeleri gerekiyordu. Diğer taraftan Prens Maurice ve Kuzey Aşağı Ülkeler yönetimi, savaşın bir an önce başlamasını sabırsızlıkla bekliyordu. Zira Zelanda ve bazı bölgeler, mütarekeden dolayı ekonomik bir darboğaza girmişlerdi (Israel, 1977: 41). Tüm gelişmelere rağmen, Ağustos ayına kadar iki tarafta herhangi bir askeri çarpışmaya girmedi. Akabinde Spinola komutasında İspanyol ordusu büyük bir taarruza kalktı, bir müddet sonra Jülich ve Rheydt bölgelerinin kontrolü onlara geçti (Israel, 1997c: 36). Ardından Kuzey Brabant'a doğru bir harekette bulunan Spinola, Steensbergen'i de ele geçirdi. Kuşkusuz bu hızlı hücumların arkasında, Spinola'nın ateşkes döneminde Kuzey Aşağı Ülkeler sınırında bulunan Wesel, Orsoy ve Rheinberg'de yaptığı fetihlerin büyük payı vardı. Ancak 1622'de yapılacak hareketler aynı başarıyı getirmeyecekti. İki kola ayrılan İspanyol ordusu, Spinola komutasında önemli bir kale olan Bergen-op-Zoom'u kuşattı. Van der Bergh komutasındaki diğer ordu ise Prens Maurice ile mücadele ederek, onun buraya destek vermesine engel olacaktı (Israel, 1997c: 36). Onun bu taktiği belli oranda başarılı oldu; lakin Spinola kaleyi alamayarak tam bir fiyasko ile karşı karşıya kaldı. 20.000 kişilik bir ordu ile burayı kuşatan İspanyollar, dört ay içinde 7.000 adam kaybetti (Parker, 1979: 173). Bu haberin Madrid'e gitmesi

uzun sürmedi. Olivares Dükü, Spinola'ya büyük eleştirilerde bulunarak kuşatmaların para, zaman ve adam israfından başka bir şey ifade etmediğini savundu (Israel, 1977: 43). Bu yüzden, İspanya ordusunu rahatlatabilmek ve destek sağlamak amacıyla müttefik arayışlarına başlandı. Bilhassa Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu ile beraber Kuzey Aşağı Ülkeler'e hareket etme fikri ağırlık kazandı.

Savaşın diğer tarafı olan Kuzey Aşağı Ülkeler ise, İspanyol taarruzlarına karşı gelmekte ziyadesiyle zorlanıyordu. Fakat ateşkes döneminde alınan Cleves, Emmerich ve Lippstadt gibi bölgelerin alınması sayesinde ordunun manevra alanı genişlemiş, lojistik anlamında rahat hareket edilmeye başlanmıştı (Israel, 1997c: 34). Ayrıca isyanın başladığı andan beri değişmeyen politika olan "yalnız kalmama" prensibi, bu dönemde de devam etti. 1621'de Danimarka ile müttefik olundu. 1624'te İsveç, Fransa, İngiltere ve Bradenburg ile ittifak kuruldu (Polišenský, 1968: 38). Bu şekilde Kuzey Aşağı Ülkeler her türlü Habsburg karşıtı koalisyonun içerisinde belli oranda yer almaya başladı. Özellikle 1624'te oluşturulan ama pek başarılı olamayan Protestan Birliği, Kuzey Aşağı Ülkeler'e büyük yararlar sağladı. Çünkü İspanya'nın bu birlik ile uğraşmaya başlaması, ister istemez Kuzey Aşağı Ülkeler üzerinde kurdukları baskının azalmaya başlamasına neden oldu. Bu sayede Kuzey Aşağı Ülkeler yine yalnız kalmamıştı; İspanya Dresden- Berlin- Den Haag- Stockholm- Londra ve Kopenhag hattına karşı savaşmaya başlamıştı.

1625 yılında İspanyollar adına, savaşın en başarılı hamlesi geldi. Utrecht'in bir kısmının İspanya eline geçmesiyle Spinola, Oranj hanedanlığının başkenti olan Breda'yı kuşattı (Prak, 2005: 38). Birkaç aylık kuşatmanın ardından Breda, İspanyolların eline geçti. Bu zafer hem ünlü ressam Diego Velázquez⁴³'in en önemli tablosu olan "La rendición de Breda – Breda'nın Fethi"nin teması hem de Kral IV. Felipe'nin ilk büyük zaferi olacaktır. Breda'da alınan bu zaferi, Bahia'da Kuzey Aşağı Ülkeler taarruzunun etkisiz hale getirilmesi, Cadiz'de İngiliz- Kuzey Aşağı Ülkeler filolarının yenilgiye uğratılması ve Cenova'nın yapılan Fransız- Savoy kuşatmasından kurtarılması izleyecekti (Parrott, 2003: 87). Fakat aynı yıl hükümetten gelen direktifler sonucu, Aşağı Ülkeler'de

⁴³İspanya Altın Çağı'nın en büyük ressamlarından biri olan Diego Rodríguez de Velázquez, hayatının büyük kısmında sarayda İspanya monarşisinin hizmetinde bulundu. Bundan dolayı, eserlerinin birçoğunda konu olarak kuşatma vb. konular ön plandadır. Barok akımının temsilcisi olan Velázquez'in en önemli eserlerinden birkaçı: La Rendición de Breda, Las Meninas ve Papa V. Innocent'in portresidir.

kuşatmalar yapılması zorlaştırıldı ve savunmaya dayalı bir strateji izlenmeye başlandı (Israel, 1977: 43).

“ La Rendición de Juliers- Jülich'in Fethi” adlı tablosuyla Spinola'nın şehrin anahtarını aldığını gösteren José Leonardo eseri

Kuzey Aşağı Ülkeler'e karşı daha güçlü bir baskı kurulabilmesi için düşünülen ittifak doğrultusunda, Kutsal Roma- Cermen İmparatorluğu ile anlaşıldı. Buna göre IV. Felipe'nin kızı Maria ile Kutsal Roma- Cermen İmparatoru II. Ferdinand'ın (1619-1637) oğlu Prens Ferdinand (1637-1657) arasında evlilik yapılacaktı (Elliott, 1987: 104). İki büyük devlet arasındaki bu ittifak, Olivares Dükü'nün Kuzey Aşağı Ülkeler'e karşı büyük bir sefer yapmasına olanak sağladı. İlk olarak Bavyalı Maximilian ile Katolik Birliği görüşülerek, Kuzey Aşağı Ülkeler'e Friesland üzerinden bir kara harekâtı yapılması teklif edildi. Fakat Maximilian'ın bu duruma pek yanaşmaması anlaşmanın yapılmasına engel oldu (Elliott, 1987: 104-105). Sonrasında Katolik Birliği orduları komutanı Wallenstein ile görüşen Olivares Dükü, Güney Aşağı Ülkeler'den İspanyolların, Kuzey Aşağı Ülkeler'den Katolik Birliği askerlerinin katılacağı bir

operasyon konusunda Wallenstein'la anlaştı (Elliott, 1987: 105). Bu anlaşma İspanyollar için, oldukça karlı gözüküyordu. Bunun yanı sıra Olivares Dükü'nün kurmaya çalıştığı bir diğer ittifak düşüncesi, Fransa ile ilgiliydi. Fransa'nın İngiltere ile ilişkilerinin bir süreden beri kötü gitmesinin üzerine, Olivares Dükü Fransa'ya destek vermeye başladı. Hatta 1626-7'de Fransa'da La Rochelle'de patlak veren isyana karşı, iyi niyetin bir göstergesi olarak İspanyol donanması gönderildi (Elliott, 1987: 105). Ancak Paris'te büyük bir İspanya karşıtı düşüncenin olması bu ittifakı başlamadan sona erdirdi. Zaten uzun zamandır iki ülkenin çıkarları birbirleriyle çatışıyordu ve İtalya'dan gelen haberler yeni bir mücadelenin habercisi olacaktı.

1621'den beri İspanya hükümetinin uyguladığı en başarılı siyaset, Kuzey Aşağı Ülkeler'i ekonomik olarak oldukça zorda bırakan ambargo ve ablukalardı (Israel, 1990d: 203). 1618'den bu yana düşmanı saf dışı etmenin yollarını arayan Madrid yönetimi, Cristobal de Benavente⁴⁴'nin başını çektiği grubun önerdiği ambargo fikrini benimsedi (Israel, 1977: 41). İlk olarak savaşla beraber, İspanya'da bulunan Kuzey Aşağı Ülkeler tüccarları ve gemileri ülke dışına çıkarıldı. Sadece Valencia bölgesinde beş günde 41 gemi bu yaptırımdan etkilendi (Israel, 1977: 42). Sonrasında tüm bu ambargolar, Portekiz ve İtalya'yı da içine alacak şekilde genişletildi. Kralın danışmanları bu arada IV. Felipe (1621-1665)'yi, ülke ticaretinin sert bir düşüş ile karşılaşacağı konusunda uyarılmaya başladı ve 1621-24 arasında, İspanyol ticareti %10 oranında geriledi (Israel, 1977: 51-52). Belki tüm Kuzey Aşağı Ülkeler tüccarlarına, gemilerine ve mallarına ambargo uygulanıyordu; ancak İspanya'nın ticareti de bu durumda olumsuz etkileniyordu. Çünkü İspanya İmparatorluğu içerisinde bulunan muhtelif bölgelerin bağlantılarını sağlayan gemiler, büyük oranda Kuzey Aşağı Ülkeler Cumhuriyeti'ne aitti. Şimdiyse, uygulanan bir ambargonun neticesinde İspanya- İtalya ve Portekiz arasında taşımacılık ağı büyük bir sıkıntı içine düştü. Krallık tam bir kargaşa içindeydi. Farklı bölgeler ticaretlerinin baltalandığı gerekçesi ile bu uygulamanın sonlandırılmasını istiyordu (Israel, 1990d: 204). Ayrıca Kuzey Aşağı Ülkeler'in sahip olduğu gemi sayısını nedeniyle sunduğu ucuz hizmeti, herhangi bir devletin sağlaması pek olası gözüküyordu. 1609-1621 yılları arasında, oldukça artan ve Kuzey Aşağı Ülkeler gemileri vasıtasıyla yürütülen İspanya- Ceneviz tuz ticareti, neredeyse bitme noktasına geldi (Israel, 1977: 52) zira Cenevizli tüccarlar İbiza ile

⁴⁴İspanya Flandre ordusunda müfettişlik ve generallik görevlerini ifa etmiştir.

Valencia'dan, İtalya'ya tuz taşıyabilecek gemi bulmakta zorlanıyordu. Keza, Sicilya'da üretilen tahıllar gemi noksanlığından kuzeye gönderilemiyordu. Adeta, Milano- Napoli- Ceneviz- Sardunya ve İspanya arasındaki ticari bağlar kopma noktasındaydı.

Tıpkı İtalya'da taşımacılığın ve ticari ağın çökmeye başlaması gibi, Portekiz ile İspanya da aynı durumdan acı çekiyordu. İspanya'nın 1620'de senelik 172.000 florin kazanç elde ettiği Kastilya yün sektörü, bir sene sonra 80.000'e sonrasında da 1622'de 53.000'e düştü (Phillips, 1982: 784). Açık biçimde İspanyol yünleri, kuzeyde – bilhassa Aşağı Ülkeler'de- pazarlarını kaybetmeye başladı. Her ne kadar Kuzey Aşağı Ülkeler'in yokluğunda İngiltere ile Fransa boşluğu doldurmak istese de, bu işi yapacak kaynağa ve potansiyele sahip değillerdi. Fakat İspanya ile ticaretinin eskisi gibi yoğun ve güçlü olmaması nedeniyle, Kuzey Aşağı Ülkeler komşu ülkelerle ticari ilişkilerini geliştirmeye başladı. Örneğin, Fransızlar San Sebastian'dan aldıkları Kastilya yünlerini birkaç mil ötede bulunan kendi limanlarından Kuzey Aşağı Ülkeler'e satıyorlardı (Israel, 1980: 206). Bu yüzden daha sert kararların alınması gerekliydi. 1623'te farklı noktalardan gelen itirazlara rağmen, ambargo şartları daha da ağırlaştırıldı. Artık düşmana yardımcı olabilecek her türlü ticari hamle yasaktı; bunu yapanlar ağır cezalar ile karşı karşıya kalacaktı (Israel,1977: 49). Hatta Kuzey Aşağı Ülkeler'de yapılmış ama mürettebatı farklı ülkelere den oluşan gemiler dahi bu ambargoya dâhil edildi. Ayrıca giriş- çıkışları daha iyi kontrol edebilmek adına da, Sevilla, Oporto, Bilbao, Kanarya Adaları, Lizbon gibi bölgelerde ticari karakollar oluşturuldu (Israel, 1977: 50). Kuzey Aşağı Ülkeler Cumhuriyeti bayrağı, pasaportu veya onlarla yapılacak herhangi bir işbirliği ambargo için yeterli sebepti. Bütün yasaklamalara rağmen, Kuzey Aşağı Ülkeler gemileri zaman zaman kaçakçılık ve çeşitli aldatmacalar ile İspanya'ya uğraması olağan bir haldi (Israel, 1977: 48). Gemilerin kendi kimliklerini saklamaları, tarafsız izlenimi vermeleri gibi olaylar da yaygındı. Görüldüğü üzere bu sert yaptırımlar delinebiliyordu. Fakat şu bir gerçektir ki İngiltere, Fransa ve Hansa Birliği Kuzey Aşağı Ülkeler'in boşluğunu doldurabilmek için ne yaparsa yapsın, Ibiza'dan, Setubal'dan ve Valencia'dan tuz, Kastilya'dan yün, Portekiz'den şarap ve Sicilya'dan tahıl gibi birçok ürünün ihracında büyük sıkıntılar yaşanıyordu.

"Breda'nın Fethi" adlı eseriyle Spinola'nın şehrin anahtarını aldığını gösteren Diego Velazquez tablosu

İspanya hükümetinin, Kuzey Aşağı Ülkeler'e karşı yaptığı ablukanın en önemli noktasını üç farklı bölgede inşa ettikleri büyük filolar oluşturuyordu. Flandre, Cebelitarık ve Galiçya'da yapılan bu donanmalar vasıtasıyla, Kuzey Aşağı Ülkeler tüccarlarının ve gemilerinin Akdeniz'de ve Atlantik'de devre dışı kalmaları öngörülüyordu. Fakat İspanyol Aşağı Ülkeleri donanması dışında, beklentiler istenildiği gibi gerçekleşmedi. Cebelitarık ile Galiçya donanmaları Kuzey Aşağı Ülkeler gemileri karşısında pek bir varlık gösteremeyecekti. Ancak Dunkirk merkezli inşa edilen ve 1622'de sadece dört kral gemisinden oluşan İspanyol Aşağı Ülkeleri donanması, inanılmaz bir başarı göstermeye başladı (Israel, 1977: 44). Dunkirk'in güçlenmesi ve İspanyol Aşağı Ülkeleri donanmasının yapılması üzerine, Kuzey Aşağı Ülkeler Oostend- Dunkirk ve Nieuwpoort'u abluka altına aldı. Fakat ablukanın beklenenden uzun sürmesi ve sert kış şartları sonucunda, Kuzey Aşağı Ülkeler atakları başarısız oldu. Bunun ardından İspanyol Aşağı Ülkeleri donanması gücünü artırdı ve 1625'te 12 kral gemisine ulaştı (Israel, 1977: 44). Ayrıca bu donanmanın yanına, ' *Straetvaert*' adı altında 50 gemiden oluşan silahlı birlikler eklendi (Israel, 1977: 44). Bundan sonra, yakalanmaya ve batırılmaya başlanan Kuzey Aşağı Ülkeler gemileri bu duruma kesin bir çare üretilmedi. İspanya'nın bu başarılı stratejisini, ablukaya alınan nehirler ve limanlar izledi. Bu durum, Kuzey Aşağı Ülkeler ekonomisini büyük bir buhrana soktu ve 1625'te Delft, Amsterdam ve Haarlem'de kıtlık ve yüksek vergiler nedeniyle ayaklanmalar çıktı. Ayrıca, tuz, kereste, boya malzemeleri gibi ürünlerin fiyatlarında ciddi artışlar meydana geldi (Parker, 1979: 184). Kuzey Aşağı Ülkeler'in yaşadığı bu zor durumdan ise Danimarka, Norveç, Hansa Birliği (Hamburg, Stettin, Danzig, Glückstadt) ve İngiltere yararlanmaya başladı (Israel, 1980: 204-205). İspanyolların planı kusursuz bir biçimde işliyordu. Acaba bu Kuzey Aşağı Ülkeler için geçici bir durum muydu?

1626 yılında, İspanyol ambargosu ve ablukasının şiddeti iyiden iyiye arttı. Daha önce belli ürünlerden yaşanan pahalılık, yiyecek fiyatlarına da sıçradı. Kısa süreli kıtlıkların görüldüğü ve şarap, şeker, sabun gibi ürünlerin fiyatlarının da oldukça arttığı bu dönemde, Kuzey Aşağı Ülkeler Güney Avrupa'da ve sömürgelerde bazı pazarlarını da kaybetti (Israel, 1977: 47). Bilhassa Karayıpler'den kötü haberler geliyordu. Uzun süredir ciddi yatırımlar yapılmasına karşın, bu bölge yeniden İspanyol denetimi altına girdi. Fakat bu dönemde her şey bu kadar kötü gitmiyordu; Amerika'dan kaçakçılık ile

hatırı sayılır gümüş Kuzey Aşağı Ülkeler'e geliyordu (Israel, 1977: 37). Bu gümüş akışı Kuzey Aşağı Ülkeler'in kriz dönemi içerisinde İspanya'ya direnebilmesinin önemli ayaklarından biriydi. Bunun yanı sıra, çöken İspanya ticareti yerine, Kuzey Aşağı Ülkeler ile komşu ülkeler arasında büyük bir ticari hareketlilik yaşanıyordu. Ayrıca Kuzey Aşağı Ülkeler ile müttefik olmasına karşın Baltık ticaretinde rakip olan Danimarka, Katolikler tarafından büyük mağlubiyetlere uğratıldı ve Leiden'de üretilen yeni tür kumaş ile tekstil anlamında büyük bir ivme yakalandı (Israel, 1980: 208). Bütün bu sebepler, Kuzey Aşağı Ülkeler ekonomisinin bir şekilde ayakta kalmasını sağlıyordu. Nitekim Kuzey Aşağı Ülkeler büyük bir ekonomik krizle uğraşsa da, İspanya'da en az kendileri kadar büyük bir krizin içindeydi. 1626'da inşa edilen ama fiyaskoya dönüşen Alman-İspanyol Kuzey donanması, Baltık ticaretinde istenen başarının sağlanmaması ve İspanya'nın uzun zamandır uyguladığı ablukadan etkilenen Alman Prenslere ambargo politikasının değişmesinde mühim rollere sahip olan unsurlardı (Israel, 1977: 57). 1629'da nehirler üzerinde ablukanın kaldırılmasını, 1630'da ki Kuzey Aşağı Ülkeler gemilerine İtalya ile ticaret yapabilme izni verilmesi gibi haklar izleyecekti. Bu hareketler ticari baskının azalması anlamına gelebilirdi; fakat Flandre donanması tam aksine oldukça sertleşmeye başlayacaktı. 245 geminin ele geçirildiği ve batırıldığı 1628 yılında, ilk altı haftada çoktan kendilerine yapılmış olan bir senelik bakım-onarım paraları olan 400.000 florin kadar mal ele geçirildi (Prak, 2005: 39). Sadece gemiler veya mallar ele geçirilmiyordu, Kuzey Aşağı Ülkeler'in en büyük gelir kaynaklarından biri olan balıkçılık da bu durumdan nasibini almıştı. Sektörün merkezi olan Zuidersee bölgesi yoğun İspanya baskısı sonucunda verdiği kayıplardan dolayı bütünüyle saf dışı kaldı (Israel, 1977: 46). İspanyolların ambargo konusunda yumuşadığı düşünülebilirdi; ancak düşmana karşı saldırıları oldukça artıyordu. Ancak İtalya'da patlak veren Mantua Krizi bu durumu nasıl etkileyecekti?

3.2 DEVLETLERARASI BİR MESELE OLARAK; MANTUA KRİZİ ve KUZEY AŞAĞI ÜLKELER – İSPANYA SAVAŞI (1627-1632)

Kuzeyde Kuzey Aşağı Ülkeler ile İspanya arasındaki savaş tüm hızıyla sürerken, İtalya'da patlak veren Mantua Krizi birdenbire tüm Avrupa'nın dikkatini çekti. Buradaki mesele o kadar mühimdi ki, 60 yıldır İspanya gündemini meşgul eden Aşağı

Ülkeler Sorunu bir anda geri plana atıldı. Peki, ama neden bu mesele, İspanya ve Avrupa için önemliydi? Mantua Krizi ile Aşağı Ülkeler Sorunu arasında nasıl bir bağ mevcuttu? Kısacası Mantua Krizi'ni anlamak, İspanya- Kuzey Aşağı Ülkeler Savaşı'nı anlamak adına oldukça mühimdi.

1559'da İspanya ile imzaladıkları Cateau-Cambrésis Barışı nedeniyle, Fransa uzun zamandır İtalya'da aktif bir politika izleyemiyordu. Buna rağmen İtalya özellikle Kuzey İtalya, hâlâ Fransızların yakından ilgilendiği bir noktaydı. 1600'lerin başında İspanya'nın içinde bulunduğu ekonomik bunalım ve devam eden İngiltere ve Kuzey Aşağı Ülkeler savaşları, Fransa'ya bölgede tekrar aktif bir siyaset izleme imkânı sağladı. Ayrıca İspanya'nın, İtalya'da sahip olduğu üstünlükten sıkıntı duyan tek ülke o değildi; Savoy da bu durumdan fazlasıyla rahatsızdı. Bilhassa Savoy Dükü Carlo Emmanuele (1580-1630), İspanya'nın Valtellina bölgesini işgal etmesinin akabinde, tutumunu ziyadesiyle saldırganlaştırdı. Bu nedenle her iki tarafın da takındığı İspanyol karşıtı duruş ve görüşler, birbirlerine yakınlaşmalarını sağladı. Hatta Fransa Kralı XIII. Louis (1610-1643)'nin kız kardeşi ile Carlo Emmanuele evlendi ve 1690'lara kadar sürecek bir ittifak kuruldu (Marino, 2002: 106).

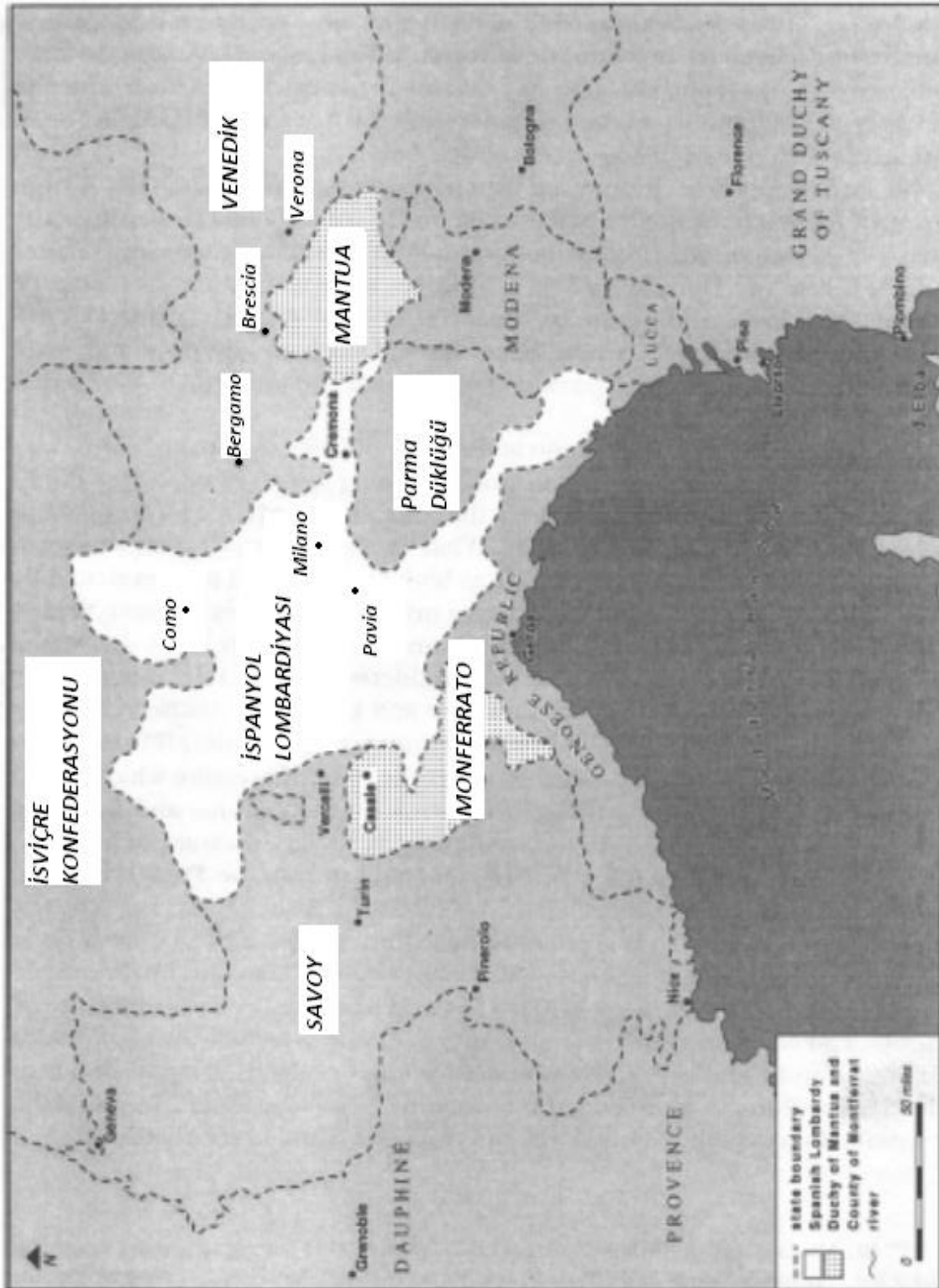
1619 yılında uzun süren diplomatik uğraşların ardından, İspanya kontrolünde bulunan Valtellina'daki İspanyol askerler yerlerini Papalık askerlerine bıraktı (Parrott, 2003: 85). Bu iki ülkeye de gereken fırsatın verildiği anlamına geliyordu. Fransa artık tamamıyla bölgeye odaklandı. İlk olarak, kuzeyde İspanyol Yolu'nun güzergâh noktalarından ve asker tedarik depolarından biri olan İsviçre Kantonları üzerinde baskı oluşturulmasına ve İspanyol etkisinin kırılmasına çalışıldı (Parrott, 2003: 86). Ardından, Savoy-Fransa ittifakı ilk askeri operasyonu için düğmeye bastı. Akabinde, 1624'te İtalya'nın kuzeyindeki yegâne İspanya yanlısı devlet olan Ceneviz üzerine bir sefer için anlaşıldı. Ertesi yıl, Ceneviz'in başkenti olan Cenova kuşatıldı. Bu nokta İspanyollar için iki nedenle çok kritikti; birincisi, Cenova İtalya'daki İspanyol Yolu'nun başlangıç noktasıydı. İkincisi ise İspanyollara uzun süredir yüksek miktarda kredi sağlayan Cenevizli tüccarların merkezi burasıydı. Bu nedenle bölgeyi korumak adına, İspanyollar başarılı bir hamle ile Savoy-Fransız birliklerini yenilgiye uğratsa da mağlubiyet Fransa'yı, İtalya'ya daha da yakınlaştırdı. İki ülkenin çıkarları İtalya'da çatışmaya başlıyor gibiydi.

1627’de beklenen kriz patlak vermek üzereydi. Mantua ve Monferratto Dükü Ferdinando ile kardeşi Vincenzo’nun, aynı sene içinde ölmesiyle tahta kimin geçeceği konusunda tam bir kargaşa ortamı oluştu (Marino, 2002: 107). Savoy Dükü, Carlo Emmanuele Mantua Dükü olmak istiyordu. Savoy Dükü gibi, Fransa yanlısı olarak bilinen Nevers Dükü Charles⁴⁵ da buranın kendisine miras bırakıldığını gerekçe göstererek, tahtın yeni sahibi olmak istiyordu (Black, 2002: 143). Hatta Charles kendisini Mantua Dükü olarak tanıması için Kutsal Roma-Cermen İmparatoru II. Ferdinand’a elçi bile yollamıştı (Elliott, 1986: 338). Fakat İspanyollar onun başa gelmesini istemiyordu. Olivares Dükü için Charles’ın olası tahta geçişi, Kuzey İtalya’da Fransa etkisinin başlaması anlamını taşıyordu. Gerek İspanyollar gerek Fransızlar bu bölgeyi kaptırmak istemiyordu; bu nedenle Mantua’nın başına kimin geçeceği konusunda büyük bir kargaşa vardı. İspanyollar, bilhassa İtalya’da var olan ‘‘ İspanyol Birliği’’ prensibini devam ettirmek arzusundaydı, herhangi bir yabancı unsur bölgede kendilerine rakip olmamalıydı. Ayrıca Ferdinando ve Vincenzo’nun arka arkaya ölümleri İspanya’ya bölgenin en önemli kalelerinden biri olan Casale’yi ele geçirme fırsatını verdi. Bu noktanın İspanya toprağı olmasıyla, İspanyol Yolu’nun güvenliği sağlanabilir ve İtalya’da İspanyol varlığı pekişebilirdi.

1628’de bu nedenle, İspanya ile Savoy Dükü Carlo Mantua ve Monferratto’nun paylaşımı konusunda anlaşmaya vardı. Buna göre, Casale ve Milan çevresinde bulunan Mantua toprakları İspanyolların olacaktı. Kalan tüm topraklar ise Savoy’a bırakılacaktı. Mümkün olan en kısa sürede buraları topraklarına katmak isteyen Olivares Dükü, Gonzalez Fernandez de Cordoba⁴⁶’yı bunun için görevlendirdi (Elliott, 1987: 108). İlk olarak, Charles’ı yenen İspanyol ordusu 1628’de Casale’yi kuşattı.

⁴⁵Fransız kökenli bir aileye mensup olan Nevers Dükü Charles (1595-1637) Mantua ve Monferratto bölgelerini daha önce iki devlet arasında yapılan evlilik nedeniyle topraklarına katmak istemiştir. Fransa’ya yakın politikaları benimsemesi sonucunda Fransa Kralı XIII. Louis’nin destek vermesi sonucunda bu iki bölgeyi ele geçirmiş ve İtalya’da Fransa nüfuzu tekrar artmaya başlamıştır.

⁴⁶İspanya ordusunda da görev yapan Fernandez de Cordoba dönemin Milan Valisi’dir.

1600'lerin ilk yarısında Kuzey İtalya'da İspanya toprakları (Israel, 1997d: 134)

Fransızlar bu hamleye karşılık vermek için hızlı bir biçimde asker toplamaya çalışıyordu; ancak ülkede devam eden Huguenot⁴⁷ İsyanı'nın hâlâ bastırılmaması büyük bir sıkıntı yaratıyordu. Uzun bir süre geçmesine ve Olivares Dükü tarafından defalarca uyarılmasına rağmen, Cordoba kaleyi bir türlü alamadı. Onun kaleyi alamaması Fransızların 22.000 kişilik bir orduyla buraya gelmesine olanak verdi. Cordoba ve birlikleri bölgeye gelen Fransız ordusundan ötürü, kuşatmayı kaldırmak zorunda kaldı (Parrott, 2003: 93). Hemen ardından, İspanyollar bir krizle daha karşı karşıya kaldı; çünkü Savoy Fransızların baskısından dolayı İspanya ile olan ittifakına son verdiğini duyurdu. Tüm bunların ardından, Casale 1628'de Fransız ordusunun eline geçti. Fransa'nın Casale'yi alması ve ordusunu buraya yönlendirmesi, İspanyolların yanı sıra Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu'nun da bölgeye odaklanmasına neden oldu. İspanya gibi Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu da Fransa'nın İtalya'ya girmesini çıkarlarına uygun bulmuyordu. Olası bir Fransa nüfuzu imparatorluğun İtalya'da sahip olduğu çıkarları tehlikeye atabilirdi. Bu nedenle, İmparator II. Ferdinand 30.000 kişilik bir ordu göndererek, bölgenin kontrolünün kendisinde ve İspanyollarda kalmasını sağlamak istedi (Marino, 2002: 108). Bu şekilde, "Mantua Krizi" tam anlamıyla devletlerarası bir sorun haline döndü, 1629'da küçük bir bölgede Alman, İspanyol ve Fransız askerleri konuşlandı. Lâkin bütün bu süreç sadece bir ülkenin yararına işleyecekti: Kuzey Aşağı Ülkeler. Çünkü bu kriz nedeniyle, Wallenstein ile İspanyolların Kuzey Aşağı Ülkeler'e yapmayı planladıkları ortak askeri operasyon iptal edildi (Parker, 1979: 192). II. Ferdinand'ın talimatıyla Aşağı Ülkeler'e gönderilmesi planlanan askerler Kuzey İtalya'ya nakledildi. Ayrıca İtalya'ya gönderilen İspanyol askerleri sebebiyle, Aşağı Ülkeler'de asker sayısı azalmaya başladı. Bu durum da, Olivares Dükü ve Spinola'nın arasının açılmasına ve kuzeyde İspanyol etkisinin gevşek bir hâle gelmesine sebep oldu (Israel, 1997c: 38). 1629 yılı itibarıyla, İspanya Kuzey İtalya'yı Aşağı Ülkeler'e tercih etmişti.

Kutsal Roma Cermen ordusunun bölgeye ulaşmasından önce Fransa'da ortaya çıkan isyan nedeniyle, Casale'de bırakılan askerler dışında İtalya'da Fransız birlik kalmamıştı. Bu nedenle, Fransa bir şekilde burayı elde tutmanın planlarını yapıyordu. Ekonomik anlamda büyük fedakârlıklar ve harcamalar yapılmasına karşın, Fransa'da lojistik ve asker tedariki konularında sıkıntılar mevcuttu (Parrott,2003: 95). Diğer taraftan 30.000

⁴⁷Fransa'da Reform Kilisesi yanlılarına verilen isim.

Kutsal Roma askerinin yanında, belli miktarda İspanyol askeri de bölgeye gönderilmeye devam ediyordu. Daha da önemlisi, Spinola da İtalya’da bulunan İspanyol ordusunun başına getirildi. Almanlar ve İspanyolların Kuzey İtalya’da artan baskısı, Fransa’nın bölgeye tekrar girmeyi düşünmesine neden oldu. Fakat Fransa Başbakanı Richelieu’a göre, Fransa’nın burayı savunabilmesi için en az 35.000 kişilik bir orduya ihtiyacı vardı (Black,2002: 144). Nitekim Fransızların kısa bir zamanda böyle bir orduyu oluşturması pek olası değildi.

1629’da Alman ve İspanyol birlikleri hızlı bir biçimde Mantua ile Monferrato’yu işgal etmeye başladı. Fransa Casale’de bulunan birliklere bir an önce yardım göndermeliydi. Fransa’da Huguenot İsyanı’nın bir türlü bastırılmaması ise bunu engelliyordu; lakin Kuzey Avrupa’dan iyi haberler de geliyordu. İsveçliler Gustavus Adolphus önderliğinde güçlü bir orduyla, Kutsal Roma topraklarına saldırmaya başlamışlardı. İmparator II. Ferdinand, haberi alır almaz İtalya’da bulunan askerlerini geri çağırdı ve bu durum İspanyol askerlerin Fransızlar ile bölgede yalnız kalmasına neden oldu. 1630’a geldiğimizde, Spinola’nın ölümü ve maddi yetersizlikler planlanan seferlerin yapılmasını imkânsız hâle getirdi. Fransız ordusunun 1629 sonlarında bölgeye tekrar gelmesi ve 1630’da Kutsal Roma ile bir saldırmazlık anlaşması imzalaması, İspanya’nın Fransa ile barış yolunu tercih etmesine neden oldu. Sonunda 1631’de imzalanan Cherasco Anlaşması’yla, Fransa Casale’yi elinde tuttu (Elliott, 1987: 109). Ayrıca Fransa yanlısı olan Nevers Dükü Charles, yeni Mantua&Monferrato Dükü olarak kabul edildi. Bu şekilde, İspanya’nın İtalya çıkarları büyük bir yara aldı çünkü uzun bir zaman sonra, “İtalya Birliği” güçlü bir devlet tarafından tehdit edilmeye başlandı. Böylece, İsveç sadece İtalya’da Fransa’yı kurtarmıyordu; kuzeyde büyük bir güç olan İspanyol varlığına baskı uygulamaya başlayarak, Kuzey Aşağı Ülkeler’in de yardımına koşmuştu.

1627’de Mantua Krizi’nin zuhur etmesine kadar İspanya, Aşağı Ülkeler’de oldukça güçlü bir görüntü içerisindeydi; fakat İtalya’da ortaya çıkan sıkıntı bu tabloyu değiştirmeye başlayacaktı. Nitekim Spinola, buradaki askerlerin güneye gönderilmesinden hiç de memnun değildi. Ona göre bu durum dengelerin bozulmasına, bölgeler arasındaki iletişimin kopmasına ve koordinasyon kaybına neden olabilirdi (Israel, 1997c: 36-38). Bu yüzden Olivares Dükü ile yaşadığı fikir ayrılıkları

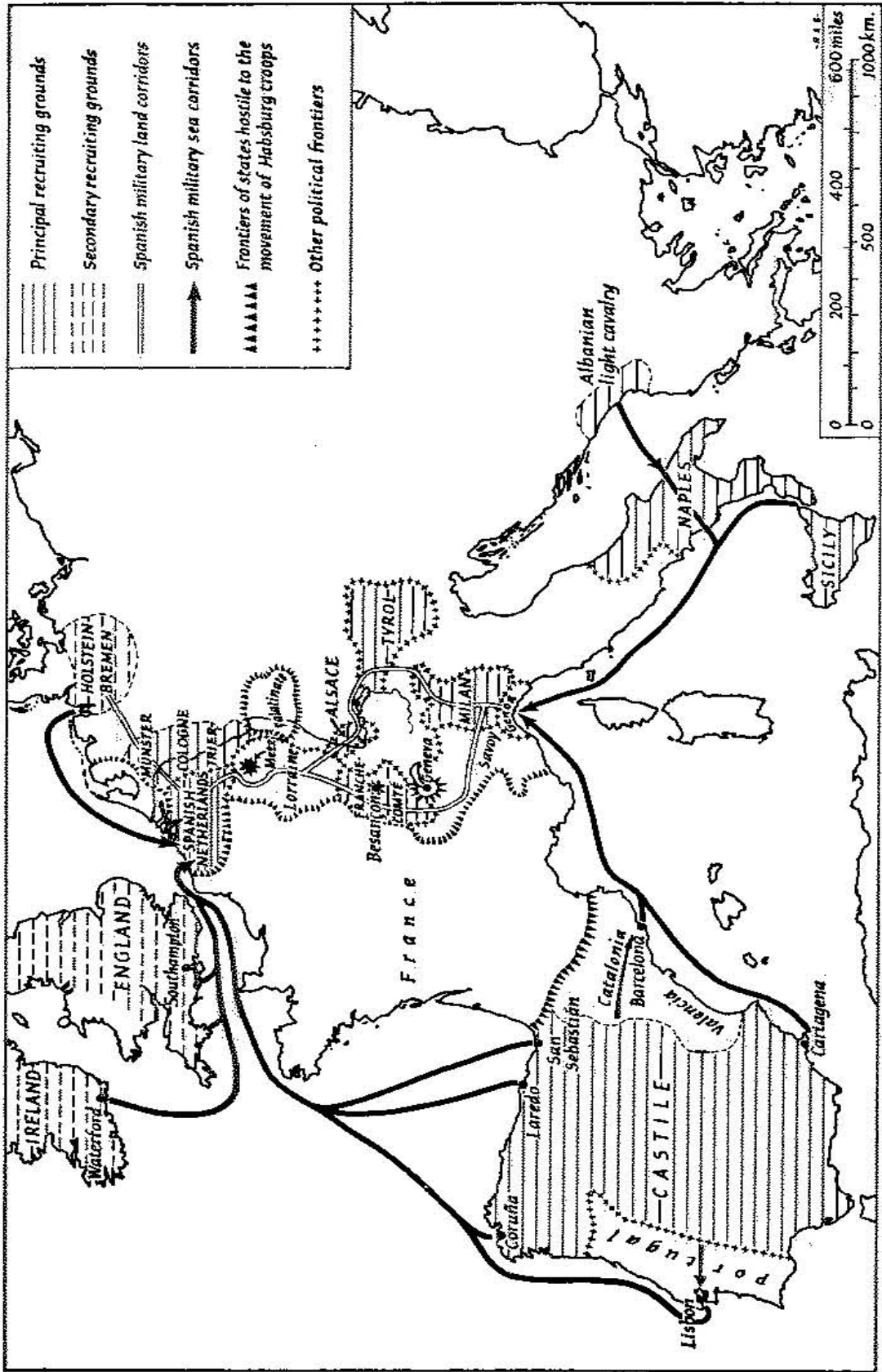
sonucunda, Kral IV. Felipe olaya müdahil olup bir kurul oluşturdu. Buna göre Mantua'ya asker yollanacaktı; ama yollanacak askerlerin sayısı kurul tarafından belirlenecekti. Don Agustin, Don Pedro Zuniga ve Don Fernando Giron gibi isimlerden oluşan kurul, Nisan 1628'de tabloyu oluşturdu (Israel, 1997c: 38). Fakat Mantua'nın belirsiz durumu ve maddi sıkıntılar, İspanya'nın gücünü olumsuz şekilde etkilemeye başladı. Bu sebepten ötürü, İspanya ile Kuzey Aşağı Ülkeler 1628'de barış için görüşse de, bu konuda ilerleme sağlanamadı (Israel, 1990e: 43-44). Bütün bu sıkıntıların üzerine, uzun zamandır bölgede bulunan ve yaklaşık 30 yıldır İspanyol ordusuna hizmet veren Spinola bölgeden ayrıldı. İspanyol ordusu için karanlık günler yaklaşıyordu. Ayrıca, 1628'de İspanyollar büyük bir mali kayıpla seneyi kapatacaklardı. Küba'dan geçmekte olan ve bir senelik gümüş rezervini İspanya'ya getirmekle yükümlü Meksika Kraliyet filosu, Kuzey Aşağı Ülkeler'in eline geçti (McAlister, 1987: 306). Ele geçirilen bu para sayesinde 1625'te ölen Prens Maurice'in yerine geçen Prens Frederick Henry, orduyu önemli ölçüde genişletti. Yapılan bu takviyelerin ve hazırlıkların ardından, 1629'da Kuzey Brabant'ın en önemli kalelerinden biri ve Aşağı Ülkeler'de Katolik misyonerliğinin merkezi olan s'Hertogenbosch, Kuzey Aşağı Ülkeler ordusu tarafından kuşatıldı (Kamen, 2002: 384). Bu esnada, Madrid'de büyük bir şaşkınlık olmasına karşın, önceliğin Kuzey İtalya'da patlak veren krize verilmesi kararlaştırıldı. Çünkü Mantua'nın başka krizlere neden olmasından ve Türklerin ve Fransızların İtalya'da nüfuz sahibi olmalarından korkuluyordu (Parker, 1979: 94). Ayrıca olası bir kayıp, İspanyol Yolu'nun güvenliğini ciddi oranda sıkıntıya sokabilirdi. Lâkin Olivares Dükü ve İspanya yönetimi Avrupa'da, genel resmi iyi analiz edebilselerdi daha farklı bir politika izleyebilirdi. Zira Katolik Birliği ile savaşan Danimarka ağır biçimde yenilgiye uğramış ve Katolikler Almanya'da büyük zaferler kazanmışlardı. Keza Kuzey Aşağı Ülkeler'de ekonomik problemler nedeniyle, Amsterdam ve Alkmaar'da büyük isyanlar meydana gelmişti. Eğer İtalya adına Alçak Ülkeler arka plana atılmasıydı, bölgede var olan İspanyol ordusu İsveçlilerin Orta Avrupa'da yayılmasını önleyebilirdi. Bu sayede, İtalya'da İspanyolların müttefiği olan Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu'na bırakılarak, hem Fransa hem de Kuzey Aşağı Ülkeler üzerinde baskı devam edebilirdi. Ancak İspanya bu durumlardan hiçbirini kendi lehine olacak şekilde kullanamadı.

Brabant'ta s'Hertgoenbosch kuşatmasının Kuzey Aşağı Ülkeler lehine sonuçlanmasının ardından, İspanyol ordusunda moraller fazlasıyla bozulmaya başlamıştı (Parrott, 2003: 101). Ayrıca, Spinola'nın bölgeden ayrılması ve gittikçe azalan asker sayısı da bunun önemli nedenlerindendi. Kuzey Aşağı Ülkeler'in daha güneye gitme isteği doğrultusunda Wesel, Prens Frederick Henry ve ordusunun eline geçti. Burada İspanyol askerleri paralarını alamadıkları için düşmanla savaşmadılar ve önemli bir bölge daha kaybedildi. Azalan İspanyol etkisi Kuzey Aşağı Ülkeler'e topraklarını genişletme fırsatını veriyordu.

1630 yılına girildiğinde İspanya, daha savunmaya dayalı bir siyaset ile sahip olduğu toprakları korumaya dayalı bir strateji izlemeye başladı. Wesel'in kaybından ötürü, Rheinberg ile Orsoy bölgelerinde asker sayısı artırıldı (Israel, 1997c: 40). İspanyollara göre, gelecek olan Kuzey Aşağı Ülkeler saldırısı muhtemelen buralara olacaktı. Öte yandan Duisburg ve Ringelberg bölgeleri de Kuzey Aşağı Ülkeler'in eline geçti. İspanya kan kaybetmeye devam ediyordu ve iki cephede- İtalya ve Aşağı Ülkeler - birden işler kötü gidiyordu. Bu durumu düzeltmek, 1629'da iptal edilen operasyonu yeniden yapmak ve İspanyollara destek olmak amacıyla, Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu'nda İmparator II. Ferdinand ve Alman Katolik Prensleri arasında Regensburg'da bir görüşme organize edildi. Bu toplantıda anlaşılırsa Aşağı Ülkeler'de bulunan İspanyol birliklerine askeri destek sağlanacaktı. İspanyollar bu toplantıyı oldukça yakından takip ediyordu; çünkü Aşağı Ülkeler'de işlerin düzelmesi tamamıyla buna bağlıydı. Maalesef işler beklenildiği gibi gitmedi ve Alman Prenslere istediklerini kabul ettiremeyen İmparator II. Ferdinand ile Prenslar arasında ilişkiler daha da kötüleşti. Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu sınırları içerisinde ne İmparator ne de prensler tam otoriteye sahipti. Büyük bir siyasi boşluk oluşmaya başladı. Bu durum, kısa vadede, Fransa ve İsveç ittifakına yarayacaktı. Bu arada toplantıdan istediğini elde edemeyen İspanya'ya büyük bir darbe daha geldi. Regensburg Görüşmesi'nin hemen ardından, İmparator II. Ferdinand ile Fransızlar Kuzey İtalya için saldırmazlık anlaşması konusunda mutabakata vardı. Buna göre Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu Fransa'ya, İtalya konusunda herhangi bir yaptırımında bulunamayacak ve hiçbir şekilde Fransızlara karışılmayacaktı (Parrott, 2003: 99). İspanya'da ise bir anda tüm umutlar yerini büyük bir öfkeye bıraktı zira bu toplantıda sadece Aşağı Ülkeler'de

değil Mantua'da verilen mücadele de zora girdi. Bariz bir biçimde, iki müttefikin öncelikleri değişmeye başlamıştı.

1631'de Mantua Sorunu'nun İspanya aleyhine sonuçlanmasının ardından, İspanya'nın elinde yine sadece Aşağı Ülkeler cephesi kaldı. Ancak yıl içerisinde Prens Frederick Henry, büyük bir hazırlığa girişmeye başladı. Bu sanki büyük bir taarruzun habercisi gibiydi. 1632'de savaşın başından beri yapılan harekâtlar arasında en geniş çapta olanı meydana geldi. Roermond, Limburg, Maastricht, Sittard, Rheinberg, Orsoy ve Geldern gibi birçok bölge kısa zaman içerisinde Kuzey Aşağı Ülkeler'in eline geçti (Israel, 2002: 273). İspanyollar rakipleri karşısında tutunamıyor ve bölgeleri teker teker kaybediyorlardı. Ayrıca Orta Avrupa'dan da iyi haberler de gelmiyordu. İsveçliler, Katolik Almanların 12 senede aldıkları bölgeleri bir yıldan az bir zamanda işgal etmişti ve Katolikler muazzam bir güç kaybına uğramaya başlamışlardı. İsveç, Fransa ve Kuzey Aşağı Ülkeler ittifakı İspanya'nın bölgedeki varlığının baş düşmanı hâline gelirken, Kuzey Aşağı Ülkeler Meclisi'nde savaş karşıtı düşünceler ortaya çıkmaya başladı. Kuzey Aşağı Ülkeler ise savaş konusunda adeta ikiye ayrılmıştı; Gelderland, Overrijssel, Amsterdam, Delft ve Rotherdam savaş karşıtı bir pozisyona sahipken Zelanda, Utrecht, Haarlem ve Hoorn gibi bölgeler savaşın devam etmesini istiyordu (Prak, 2005: 40). Ayrıca Prens Fredrick Henry de, savaşın devamını istiyor ve daha fazla toprak kazanmanın hesaplarını yapıyordu. Karşı tarafta, İspanya ise bir an önce Kuzey Aşağı Ülkeler'i anlaşmaya ikna edebilmenin hesaplarını yapıyordu. Nihayet 1632'de, İspanya uzun süren diplomatik uğraşlarının karşılığını aldı ve iki tarafta en iyi şartlarda anlaşabilmek için masaya oturdular.

İspanya'nın Hollanda'ya Karşı Kullandığı Askeri Koridorları (Parker, 1972: 51)

3.3 KUZEY AŞAĞI ÜLKELER'İN GÜCÜNÜ ARTIRMASI ve FRANSA'NIN SAVAŞA KATILMASI (1632-1637)

1632'de başlayan Kuzey Aşağı Ülkeler - İspanya görüşmeleri, Olivares Dükü'nün isteyerek destek verdiği bir konu değildi. Ona göre, imparatorluk bünyesinde bulunan bütün bölgeler ortak bir amaç doğrultusunda çalışırlarsa, savaşın seyri İspanya'nın lehine olacak şekilde değişebilirdi (Israel, 1997c: 43). Lâkin şartlar hiç de İspanya'nın istediği biçimde değildi. Birkaç sene öncesine göre sanki Kuzey Aşağı Ülkeler ile rolleri değişmişlerdi. Çünkü bu döneme kadar büyük umutlarla savaşa başlayan İspanya, 1629'dan beri Maastricht, Roermond, Eindhoven, Wesel, s'Hertogenbosch, Venlo, Helmond, Sittard, Limburg ve Rheinberg gibi bölgeleri Prens Frederick Henry'e kaptırmıştı. Düşünülmesi gereken mesele tam da buydu; Maastricht, Roermond ve Venlo gibi bölgeler başta olmak üzere kaptırılan topraklar bir an önce geri alınmalıydı (Kamen, 2002: 396). Fakat bu sadece İspanya- Kuzey Aşağı Ülkeler mücadelesi de değildi, 1629'dan beri İsveç bölgesinde baskın güç hâlindeydi. Bu nedenle İspanya'nın burada rahat edebilmesi İsveçlilere bağlıydı. Ya İsveç- Kuzey Aşağı Ülkeler ittifakı bozulmalıydı ya da İsveçliler saf dışı bırakılmalıydı.

1632-34 Kuzey Aşağı Ülkeler - İspanya görüşmelerinin başarısızlıkla sonuçlanmasını müteakip, iki taraf tekrar askeri mücadelelere ağırlık verdi. Bilhassa İspanya yeni bir sefer düzenlemek ve kaybettiği toprakları geri alabilmek adına İspanya, İtalya ve Portekiz'de topladığı vergilerin büyük bir kısmını bölgeye yolladı. Zira bekledikleri haber Orta Avrupa'dan gelmiş, 1634'te Nördlingen Savaşı⁴⁸nda Katolikler muazzam bir zaferle İsveç güçlerini darmadağın etmişlerdi (Casas, 2013: 359). Bu savaşın kahramanı olarak ön plana çıkan Kral IV. Felipe'nin kardeşi Fernando da, kısa bir sıra önce ölen İspanyol Aşağı Ülkeleri Naibesi Isabella'nın yerine, Komutan- Vali olarak 1634'te Güney Aşağı Ülkeler'e atandı (Parker,1979: 92). Onun buraya atanması ile uzun süren ve Olivares Dükü'nün en çok dert ettiği problem ‘’ *Falta de Cabezas Militares*- Askeri Lider Eksikliği’’ geçici bir süre de olsa bertaraf edildi (Elliott,1990:

⁴⁸1634'te Katoliklerin büyük zaferiyle sonuçlanan Nördlingen Savaşı ile İsveç Almanya'da Gustavus Adolphus sayesinde oluşturduğu kontrolü kaybetti. Ertesi yıl, Kutsal Roma Cermen ile Protestanlar arasında Prag Anlaşması imzalanarak, Almanya'da Katolikler ile Protestanlar arasında savaş bitme noktasına geldi. Daha da önemlisi, savaş sonrasında çöken Protestan birliği nedeniyle Katoliklerin kendileri üzerinde başlı kurmasından endişe eden Fransa 1635'de İspanya'ya savaş ilanında bulundu.

342). Bunun yanı sıra aynı yıl, İspanyol gümüşlerini Kuzey Aşağı Ülkeler'den korumak ve denizlerde onunla olan ittifakını sonlandırmak adına İngiltere ile sadece denizde geçerli olmak üzere bir anlaşma imzalandı. Buna göre İngiltere, Hollanda- İspanya savaşında taraf olmayacaktı ve Yeni Dünya'dan gelen gümüşler İngiliz gemileriyle taşınacaktı (Kamen, 2002: 395). Bu sayede, İspanya Hollandalılara karşı deniz ticaretinde güvenliği sağlayabilirdi. Görüldüğü üzere, İspanya Hollanda'ya karşı yeni bir hücum yapabilmek adına zemin hazırlıyordu.

1635 yılında, Kuzey Aşağı Ülkeler ile Fransa arasında devam eden ittifak yeni bir anlaşma ile 25 Şubat günü yenilendi (Parrott, 2003: 102). Bundan üç gün sonra aynı şekilde, İsveç ile Fransa arasında yeni bir anlaşma yapılarak devam eden ittifak yenilendi. Bir ay sonrasında, Fransa ordusu ve Protestanlar İspanya'nın Kuzey İtalya'da, İtalya ile Avusturya arasında kara bağlantısını sağlayan yegâne bölge Valtellina'yı işgal etti (Steinberg, 1966: 71). Bu son derece stratejik bir hamleydi; zira Valtellina olmadan, İspanya kuzey ile kara bağlantısı sağlayamıyordu. Bu işgalden birkaç hafta sonra İspanya ile Traer Elektörlüğü arasında vuku bulan dini problemler gerekçe gösterilerek Fransa, İspanya'ya savaş açtığını duyurdu (Parrott, 2003: 109). Fransa'nın savaş duyurusu aslında Avrupa'da beklenen bir durumdu. Mantua Krizi bunun habercisi olmuştu; fakat Fransa'nın bu savaşa girmesi kendi isteğinden ziyade zoraki nedenlerden kaynaklıydı. Zira İsveç'in Nördlingen'de kaybettiği savaş sonrasında, Protestanların siyasi bir boşluğa düşme ihtimali belirmişti. Böylece Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu ve Katolik Birliği İsveç'in yokluğunda, Protestanları daha rahat saf dışı bırakabilir ve sonraki hedef de Fransa olabilirdi. Çünkü Fransa 1618'den beri devam ettirdiği siyaseti artık yürütemiyordu. Zira mevcut döneme kadar Fransa temel olarak, müttefik olduğu İsveç ve Kuzey Aşağı Ülkeler gibi ülkelere belli oranda yardımlarda bulunarak ve diplomatik destek vererek, onların savaşa devam etmelerini sağlıyordu (Parrott, 2003: 102). Ancak son dönemlerde bu politikanın Kuzey Aşağı Ülkeler ve İsveç üzerinde etkili olmaması nedeniyle, Fransa'nın böyle bir hamle yapması gerekliydi. Aksi takdirde aralarında devam eden ittifakın çökme ihtimali vardı (Parrott, 2003: 106). Nihayetinde, Fransa en büyük tehdit olarak gördüğü İspanya'ya savaş ilan etti.

İspanya cephesinde ise Fransa'yla savaş gündemin ilk maddesi olarak belirdi. Aşağı Ülkeler Sorunu yeniden arka plana atıldı. Kuzey Aşağı Ülkeler'e yapılması düşünülen askeri müdahale de, Madrid'de tekrar görüşülmeye başlandı. Soru basitti, yapılacak olan atak hangi ülkeye yapılmalıydı? 1640 Portekiz İsyanı'na kadar, Madrid ile Brüksel arasında bu konuda belli fikir ayrılıkları sürecekti (Israel, 2002: 270). İspanya'da hedefin Fransa olması gerektiğini savunan önemli bir grup vardı; onlara göre Fransa, İspanya'nın Avrupa'da bütün çıkarlarının karşısında ve bütün kötülüklerin temelinde olan bir ülkedydi. Olivares Dükü de bu gruptandı; *"Savaş sonunda ya dünyanın en büyüğü olunacaktı ya da dünyanın sonu gelecekti"* diyecekti (Kamen, 2002: 308). Bu nedenle Fransa karşısında savaş bir an önce kazanılmalıydı.

İspanya'da tüm bunlar olup biterken, İspanyol Aşağı Ülkeleri Valisi Fernando komutasında İspanyol orduları beklenmedik bir biçimde Aşağı Ülkeler'in en önemli kalelerinden biri olan Schenckenschans 26 Temmuz günü ele geçirdiler. Bu bölgeyi, Tienen ile Drest takip etti. Schenckenschans zaferi İspanya için fazlasıyla önemliydi; çünkü burası elde tutulduğu sürece Kuzey Aşağı Ülkeler topraklarına rahat sefer düzenlenecek bir konum elde edilmiş oluyordu. Kısa bir zaman sonra Cleves'e yapılan sefer neticesinde, Maastricht'in, Venlo'nun ve Roermond'un Kuzey Aşağı Ülkeler ile kara sınırı koparıldı ve bu bölgeler izole hale getirildi. İspanyolların Fernando hamlesi beklenen etkiyi yapmış gibi gözüküyordu. Kuzey Aşağı Ülkeler'de ise Schenckenschans mağlubiyetinden sonra savaş karşıtı düşünceler iyice ortaya çıkmaya başladı. Böylece, İspanya Kuzey Aşağı Ülkeler'e taarruzda bulunabilmek adına kıymetli bir fırsat ele geçirdi.

1635'te imzalanan Prag Anlaşması ile Orta Avrupa'da büyük oranda çatışmaların azalması ve Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu'nun yeniden güçlenmeye başlamasıyla, İmparator II. Ferdinand ve komutanları Fransa'ya bir hamle yapılması gerektiğini düşünüyorlardı (Israel, 2002: 278). Şüphesiz bu noktada, onlara en büyük desteği İspanyollar sağlayabilirdi. Fakat İspanyol Valisi Fernando ise son kazandıkları savaşlar ile beraber Kuzey Aşağı Ülkeler'e bir sefer yapılmasını istiyordu. Çoğunlukla Brüksel'in ve Madrid'in düşüncesi şuydu: Kuzey Aşağı Ülkeler ile uzun süren bir savaş durumu vardı ve baskının artması sonucunda karşılıklı bir anlaşma yapılabilirdi (Israel, 2002: 283). Lakin Fransa ile savaş yeni başlamıştı ve karşı tarafı barışa ikna etmek pek

mümkün gözüküyordu. Bundan dolayı asıl hedef Kuzey Aşağı Ülkeler olmalıydı. Ancak 1636'da Prens Frederick Henry'nin, Schenckenschans'ı alması her şeyi değiştirdi (Elliott, 1986: 504). Oysaki Madrid'den İspanyol Valisi Fernando'ya burayı elde tutması gerektiğini söyleyen mektuplar yollanmıştı (Israel, 2002: 276). O belki Maastricht ve Roermond' u almıştı fakat bu bölgeler Schenckenschans'ı telafi edemeyecekti. Bu kayıp nedeniyle, Madrid bölgede kendi mevcudiyetini gözden geçirmeye başlayacaktı.

Madrid'de bu meseleler konuşulurken, bir miktar ordu ile Fransa'ya giren İspanyol Valisi Fernando Corbey ile Oire'yi ele geçirdi. Bu mağlubiyetler Fransızları oldukça rahatsız etti; zira onlara göre, İspanyol Valisi Fernando olası bir saldırıda Paris'e bile gelebilirdi (Kamen, 2002: 396). Bundan dolayı 1635'te işgal edilen Franche-Comté'de bulunan tüm Fransız birlikleri merkeze çağrıldı. Böylece, Fransa Fernando'nun bu hamlelerine karşılık vermek için ordusunu tüm gücüyle hazırlamaya başladı.

1637 yılına girdiğimizde, Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu uzun süren baskılarının meyvelerini toplamaya başladı ve Fernando'yu ortak bir harekât için ikna etti. Fransızların kendisine doğru bir hücum hamlesinde olacağını bilen Fernando, bunun için gerekli önlemleri almaya koyuldu. Piccolomini kumandasındaki Kutsal Roma ordusu Alsas'a hareket etti. Fransızların taarruz girişiminde bulanacağını düşünen Fernando yanılmamıştı. Fransızlar kuzeye doğru geldiğinde, İspanyol ordusu onları karşılamak için Artois'a doğru ilerlemeye başladı. Bu hareketin akabinde, Prens Frederick Henry komutasındaki Kuzey Aşağı Ülkeler ordusu Breda'yı kuşattı. Fransızlar da farklı bir rota izleyerek Lüksemburg üzerinden Hainault'a girdi. Fernando tam anlamıyla şaşkıncı ve nasıl bir tepki göstereceğini bilemedi. Kısa bir zaman sonra, Breda'nın düştüğü haberi Madrid'i adeta krize soktu. Kral IV. Felipe kardeşini ağır bir dille eleştirecekti, zira kendi hükümranlığının ilk büyük başarısı Breda'nın alınmasıydı (Israel, 1977: 70). İspanya savaşın başından beri özen gösterdiği itibar konusunda büyük yara aldı. Kuzey Aşağı Ülkeler - Fransa işbirliği ise oldukça etkili biçimde devam ediyordu ve bu ittifak iki tarafa da beklenilenden kolay galibiyetler getirdi. İspanya ise bir şekilde bu sıkıntıdan kurtulmak için çözüm yolları arıyordu. Acaba İspanya nasıl bir pozisyonda savaşa devam edecekti?

İspanya içinde bulunduğu kötü durumdan kurtulmak adına, meşhur Güney Aşağı Ülkeler ordusunda büyük reformlara girişmişti. Zira 1621’de tekrar patlak veren İspanya- Kuzey Aşağı Ülkeler Savaşı, İspanya ordusunun bütün zaafalarını ortaya çıkartmıştı. Bilhassa 1622’de tam bir fiyasko ile sonuçlanan Bergen-op-Zoom kuşatmasının ardından, orduda yeniliklere gitme fikri ortaya çıktı. Olivares Dükü “Reform” hareketinin bir numaralı ismi konumunda olacaktı. Onun için, Güney Aşağı Ülkeler ordusu bir an önce I. Carlos ve II. Felipe döneminde olduğu gibi bir savaş makinasına dönüşmeliydi (Israel, 2002: 279). Güçlü ve yenilmeyen bir ordu kaybedilen bütün şöhreti geri getirecek yegâne unsurdu. Fakat İspanyol ordusunun çok fazla problemi vardı. Bazıları doğal olarak ön plandaydı; *Falta de Cabezas Militares*- Askeri Liderlerin Eksikliği gibi. Bu, özellikle Olivares Dükü tarafından orduda bulunan yetenekli lider eksikliğini göstermek için kullanılan bir terimdi. Bu nedenle, Olivares Dükü deneyimli bir asker olan ve yıllarca Aşağı Ülkeler’de hizmet veren Don Juan de Villela ile bu problemi çözebilmek için anlaştı (León, 2009: 145). Uzun süren çalışmaların ardından, orduya lider yetiştirecek bir askeri okul açılması kararlaştırıldı. Böylece senelerdir ordunun özlem duyduğu liderler yetişebilmek için uygun zemin bulacaktı. 1629’da kraliyetten gelen izinle beraber, *Colegio Imperial*- İmparatorluk Okulu hizmet vermeye başladı (Elliott, 1990: 342). Ümitli bir bekleyişe rağmen, Colegio Imperial bir türlü ünlü ve cazip okula dönüştürülemedi. Çünkü mevcut dönemde askerlik, İspanya’da önemli bir meslek değildi; zira başta soylu sınıfı olmak üzere, insanlar asker olmak için herhangi bir çaba içerisine girmiyordu (Kamen, 2002: 392). Ayrıca Madrid ve civarında bulunan diğer üniversiteler öğrenci kaybetmekten korktuklarından dolayı, bu okula yönelik ciddi muhalefet ve eleştirilerde bulundular (León, 2009: 150). Sadece üniversiteler değil, Madrid ile çevresinde bulunan bölgeler de askere alınmanın fakirlik getirdiğinden şikâyet ediyorlardı (Kamen, 2002: 392). Tüm bu sebepler, okulun bir türlü benimsenmemesine ve başarısız olmasına neden olacaktı.

Colegio Imperial projesi henüz somut bir başarı kazanamamış olduğundan, Olivares Dükü başka çözüm yollarına başvurdu. Bunlardan bir tanesi Kuzey Aşağı Ülkeler’in sahip olduğu teknik üstünlük ile alakalıydı. Carlos Carmona tarafından Olivares Dükü’ne sunulan bir raporda, İspanyol mühendislerine çok fazla özen gösterilmediği ve bu nedenle onların başka ordularda hizmet vermek zorunda kaldıklarından bahsediliyordu (León, 2009: 150). Azalan mühendis sayısı da, İspanya’nın teknik

yönden güç kaybetmesine ve Kuzey Aşağı Ülkeler karşısında oldukça zayıflamasına neden oluyordu. Bundan dolayı arka arkaya alınan yenilgileri bertaraf etmek için askerlik popüler hale getirilmeli, ordu teknik anlamında yenilenmeli ve mühendislere özen gösterilmeliydi. 1637’de yapılan düzenlemeler sayesinde, İspanyol mühendisler ve teknik elemanlar “soylu imtiyazlar”ından yararlanmaya başladılar (León, 2009: 152). En azından, bu sayede, Kuzey Aşağı Ülkeler mücadelesinde İspanyol mühendisler orduda kalabilir ve onlara teknik anlamda kafa tutulabilirdi.

1630’lu yıllarda alınan mağlubiyetlerin etkisinde kalan Olivares Dükü ve yönetim, lider yetiştirmek için vakit kaybedilmemesi gerektiğini anladı. Kısa vadede sonuç alınmak isteniyorsa, İmparatorluk Okulu teoriye değil pratiğe önem vermeliydi. Bu nedenle okulda olanlar Aşağı Ülkeler cephesine gönderilmeye başlanacak ve başarılı olanlar doğrudan orduya alınacaktı (León, 2009: 153). Sonrasında atama ve terfi yapılacaktı (León, 2009: 153-155). Ayrıca böyle bir durumun ortaya konması, Madrid yönetiminin ordu üzerinde otoritesi egemen kılınabilecekti. Fakat İspanyol Valisi Fernando bu durumdan rahatsız oldu. Çünkü Brüksel- Madrid arasında büyük bir zaman problemi vardı. Ordu ve savaşla ilgili kararlar, bölgeye genelde çok geç iletilebiliyordu. Hatta bir defasında 1638’de Kuzey Aşağı Ülkeler ile başlayan bir mücadelede, orduyu kumanda edecek kişiyi belirleyecek mektup savaş başladıktan birkaç ay sonra bölgeye gelebilmişti (León, 2009: 155). Anlaşıldığı üzere, bu sistemle İspanya’nın Kuzey Aşağı Ülkeler’e karşı başarılı olması zordu. Bir an önce ordu ile ilgili tüm tasarruflar Brüksel yönetimine devredilmeliydi. Fakat bunun gerçekleşmesi için, 1641’e kadar beklenecekti.

3.4 SAVAŞIN SONU ve MÜNSTER BARIŞI’NIN YAPILMASI (1637-1648)

1637’de Breda’nın Kuzey Aşağı Ülkeler’e ve Hainault’un da Fransızların eline geçmesine karşın, Olivares Dükü’nün İspanyol ordusuna dair inancı devam ediyordu (Elliott, 1990: 343). Bu nedenle monarşiyi oluşturan tüm bölgelerin esas amacı, sahip oldukları güçleri İspanya için kullanmak olmalıydı. Kaybedilen itibar ve topraklar sadece bu şekilde geri alınabilirdi. Mevcut dönem içerisinde Olivares Dükü’nün Kuzey Aşağı Ülkeler ile görüşmelere karşı çıkması da bu durumun bir göstergesiydi. Fakat

Portekiz'in 1630'da Brezilya'da Hollandalıları durduramamış ve Pernambucano'yu kaybetmiş olması büyük bir sıkıntıyı da beraberinde getirmişti; Portekiz'in İspanya İmparatorluğu'na sağlamış olduğu destek önemli ölçüde azalmaya başlamıştı. Kuzey Aşağı Ülkeler ile bir barış yapılacaksa ve Portekiz'in tam desteği alınmak isteniyorsa, Kuzey Aşağı Ülkeler'e kaybedilen topraklar tekrar elde edilmeliydi. Bu bağlamda, Portekiz ile İspanya arasındaki bağlar ve ilişkiler tamamıyla Kuzey Aşağı Ülkeler mücadelesine koşut bir durumda ilerliyordu. Diğer taraftan imparatorluğun önemli bir bölgesi olan Katalonya'da ciddi sorunlar vardı. 1638'de Fransa ile devam eden savaşta Aragon Bölgesel Meclisi İspanya'ya destek vermeyi reddetti (Elliott, 1990: 340). Bu durum hiç kuşkusuz Fransa- Kuzey Aşağı Ülkeler ittifakına muazzam bir katkı sağlayacaktı. Zira İspanya Katalonya bölgesi üzerinde bir askeri hamlede bulunmazsa, Fransa ile savaşma işi bütünüyle Fernando'ya kalacaktı ki, onun hem Kuzey Aşağı Ülkeler hem de Fransa ile savaşması pek olası gözüküyordu.

İspanya'nın Kuzey Aşağı Ülkeler ile olan savaşı da sert bir biçimde devam ediyordu. Ancak Madrid ile Brüksel arasında önemli fikir ayrılıkları gün yüzüne vuracaktı (Israel, 2002: 277-278). İspanyol Valisi Fernando, Kuzey Aşağı Ülkeler üzerine bir hücum istiyordu ancak Madrid henüz karar vermiş değildi. Merkezi yönetime göre, en azından Kuzey Aşağı Ülkeler ile savaşta İspanyol Aşağı Ülkeleri mevcut sınırlarını korumalıydı. Bilhassa Anvers, İspanyolların elinde kalmalıydı. Bu nedenle Fransa ve Kuzey Aşağı Ülkeler ile olan savaşlarda, Fernando'nun üzerindeki yükü azaltmak, Katalanların sağlayacağı desteğe bağlıydı.

İspanyol Valisi Fernando birkaç hamle yapıp Breda yenilgisini telafi etmek istediye de, pek başarılı olamadı. Kısa bir zaman sonra Fransa ile ittifak halinde bulunan Weimar Dükü Bernard'ın İspanyol Yolu üzerinde bulunan Breisach bölgesini aldığı haberi bölgeye ulaştı (Elliott, 1986: 542). Burası mühim bir noktaydı zira önemli bir güzergâh üzerinde bulunan Breisach, Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu'nun da askerlerinin izlediği rotanın kritik bir bölgesiydi. Burası olmadan, İspanyolların kuzeye gidebilme rotası olarak sadece deniz yolu kalıyordu. Tıkanan İspanyol Yolu'ndan dolayı, İspanya kuzeye göndereceği yardımlar için artık deniz yolunu kullanacaktı. İvedi bir biçimde Olivares Dükü'nün talimatlarıyla Lizbon, Galiçya, Bask ve Napoli bölgelerinden oluşan bir topluluk büyük bir donanma yapımına girişti (Kamen, 2002: 398). Donanmanın

başına da daha önce Amerika’da Kuzey Aşağı Ülkeler’e karşı defalarca savaşmış olan Amiral Antonio de Oquendo⁴⁹ gibi önemli bir isim getirildi. 20.000 asker, 100 gemi ve 2000 toptan oluşan ekibiyle de Oquendo harekete geçti (Israel, 2002: 287). Onun amacı Aşağı Ülkeler’de deniz üzerindeki Kuzey Aşağı Ülkeler etkinliğini kırarak, İspanya’dan yardımların rahatça gönderilmesini sağlamaktı; fakat işler hiç de istenildiği gibi gitmeyecekti.

15 Eylül 1639’da Manş Denizi’ne giren İspanyol donanması, küçük bir Kuzey Aşağı Ülkeler birliği tarafından takip ediliyordu. İngiltere’nin Downs limanında bekleyen ve 105 gemiden oluşan bir Kuzey Aşağı Ülkeler kafilesi onların buraya ulaşmalarını bekliyordu. Nihayet, 20-21 Ekim’de başlayan mücadele süresince iki taraf da büyük kayıplar verdi. Kuzey Aşağı Ülkeler karşı tarafa atış izni vermemek adına İspanyol gemileri ile aralarına mesafe koyma konusunda ciddi bir başarı sağlarken, İspanyol gemileri yaklaşmak için çabalasalar da başarılı olamadılar (Black, 2002: 187). Bu durum Amiral Tromp tarafından yönetilen Kuzey Aşağı Ülkeler donanmasına büyük bir avantaj sağladı. Uzun menzilden düşmanı rahat biçimde vurabilen Kuzey Aşağı Ülkeler İspanyol gemilerine önemli kayıplar verdirdiler (Kamen, 2002: 399). İspanyollar içinse aynı şeyi söylemek zordu. Onlar isabet ve hız konusunda iyi olmak adına, yakından atış yapmak zorundaydılar. Böyle bir ihtimal de ortadan kalkıyor gibiydi; çünkü İspanyollara fırsat verilmiyordu. Nihayetinde Armada faciasının ardından, İspanya denizde çok ağır bir yenilgi daha aldı. Keza birçok tarihçi için Downs Savaşı İspanyol gücünün denizde sona ermesinin sembolü olarak düşünülüyordu (McAlister, 1987: 294).

Aynı sene içerisinde, Downs Savaşı haricinde, İspanyollar Kuzey Aşağı Ülkeler’e karşı deniz savaşlarında yaklaşık 100 gemi daha kaybetti (Kamen, 2002: 399). Bütün bu facialar ise yeni bir filo kurulmasına neden oldu. Napoli’den, Ceneviz’den ve Sicilya’dan denizci ve top istenirken, İtalya’da bulunan bütün kadırgalar monarşinin hizmetine alındı (Kamen, 2002: 399). Hatta İspanyol Valisi Fernando da Hansa Birliği’nden ve düşman olmasına karşın Kuzey Aşağı Ülkeler’den de gemi talebinde

⁴⁹Uzun süre Güney Amerika’da İspanya’nın çıkarlarını korumak için Hollanda ve İngiltere’ye karşı başarılı bir şekilde savaşan Antonio de Oquendo Downs Savaşı’nda İspanyol donanmasını yöneten kaptandı. Bu savaşta ağır bir yenilgi almış ve İspanya deniz gücü anlamında hiçbir zaman eskisi gibi olmamıştır. Tıpkı İspanya’nın deniz gücü gibi, ağır yaralarıyla İspanya’ya dönen Oquendo kısa bir süre sonra 1640’da La Coruña’da ölmüştür.

bulundu (Kamen, 2002: 400). Fakat bu esnada Almanya'dan İsveç'in yeniden bir taarruz yapma teşebbüsünde bulunduğu haber alındı, Fernando'ya destek olan Kutsal Roma birlikleri geri dönmek zorunda kaldı. Fransa ve Kuzey Aşağı Ülkeler ile devam eden savaşlarda, İspanyollar yeniden yalnız kaldı. Kötü haberlerin ardı arkası kesilmiyordu, Fransa'ya karşı başarılı olunmasına karşın Katalanlar İspanyol ordusundan firar etmişlerdi ve orduyu büyük bir sıkıntıya düşürmüşlerdi (Elliott, 1990: 340). Fransa'ya karşı yapılan savaş kazanılmak isteniyorsa, İspanya Katalonya'dan tam destek almak zorundaydı. Bütün bu olayların akabinde, Fernando Madrid'e gönderdiği bir mektupta '*Eğer böyle devam ederse, sahip olduğumuz yerleri de kaybedeceğiz*' diyordu (Israel, 2002: 289).

1640 yılında Olivares Dükü ve İspanyol merkezi hükümeti için en sıkıntılı dönem yaşanacaktı. Sanki Fernando'nun söyledikleri gerçekleşmeye başlıyordu. Önce 7 Temmuz 1640'da Katalonya'da İspanya otoritesine karşı büyük bir isyan patlak verdi. Bölgede bulunan İspanyol valisi öldürüldü ve Madrid ile bütün bağlar koparıldı. 70 sene öncesinde zuhur eden isyanda ve kuzeyde İspanya'nın kâbusu haline gelen Hollandalılar Katalanlar için bir ilham kaynağıydılar. İspanya adeta yeni bir "Aşağı Ülkeler" vakası ile karşı karşıyaydı. Birkaç hafta sonra isyancılar, Katalonya bölgesini temsil eden "Barcelona Kontluğu" ünvanını Kral IV. Felipe'den alıp, Fransa Kralı XIII. Louis'e verdi (Kamen, 2002: 400). Kendileri için bu bölge artık bir Fransız toprağıydı. İspanya, kalbine çok yakın bir yerde çıkan bu isyanı bir an önce bastırmalıydı.

Madrid'de ise Katalonya'da olan bu olayların etkisi sürerken, ikinci bir kriz ortaya çıktı. Fransa sınırında hızlı bir biçimde başlayan isyanı bastırmak için İspanyol Aşağı Ülkeleri'nden ve Portekiz'den asker talep edildi. Bunun üzerine, İspanyol Aşağı Ülkeleri ordusu elit birliklerini buraya yollarken, Katalonya'ya benzer bir durum Portekiz'de yaşandı. Portekiz İspanya'nın içine düştüğü bu zayıflık içerisinde IV. Felipe'yi krallıktan azledip Braganza ailesinden João'u "IV. João" olarak kral ilan etti (Israel, 1997b: 145). İberyada İspanyol birliği çok büyük tehdit altındaydı ve iki kriz de bir an önce çözülmeliydi. Resmi olmasa da İspanya için Kuzey Aşağı Ülkeler ile savaş artık bütünüyle gündem dışında kalmıştı. Normalde İspanyol Aşağı Ülkeleri'e ayrılan kaynakların yeni yerleri Katalonya ve Portekiz'di. Bilhassa, 1643'ten sonra İspanyol

Aşağı Ülkeleri'ne neredeyse hiç askeri veya maddi yardım yapılmayacaktı (Israel, 2002: 291). Buna rağmen isyanlar bir türlü bastırılamıyordu.

1640'tan sonra Kuzey Aşağı Ülkeler ile İspanya arasında savaş sürmesine karşın, silahlı mücadeleler oldukça azaldı. İspanya'nın Katalonya ile Portekiz'e önem vermesi ve Kuzey Aşağı Ülkeler'de da savaşa karşı muhalefetin artması önemli sebepler olarak öne çıktı. Her ne kadar IV. Felipe geleneksel Habsburg topraklarını korumak istese de, bu pek olası değildi (Israel, 1997d: 105-107). Olası toprak kayıpları Fransa ile devam eden savaşta ciddi zaafılara neden olabilirdi. Doğal olarak uzunca bir zamandır devam eden Aşağı Ülkeler Sorunu'nu bitirmek, yerinde bir karar olabilirdi. 1641'de çiçek hastalığından genç yaşta ölen İspanyol Aşağı Ülkeleri Vali-Komutanı Fernando'nun yerine parlak bir geçmişe sahip olan Francisco de Melo geçti. Kısa sürede Melo Aire, Lillers, Bochain ve Lens'i Fransızlardan geri aldı. Ardından Champagne'de, Fransız birlikleri yenilgiye uğratıldı. Fransızların 1635'ten beri aldığı topraklar Melo sayesinde sadece yedi ayda İspanyolların eline geçti (Israel, 2002: 293).

Kuzey Aşağı Ülkeler'de ise Prens Fredrick Henry ile bölgeler arasında savaşın geleceği ile ilgili görüşmeler yapılıyordu. Yapılan tüm ikna turlarına rağmen, Zelanda eyaleti büyük bir kararlıkla savaşın devam etmesini istiyordu (Prak, 2005: 41-42). Devam eden savaş Batı Hindistan Şirketi'nin daha fazla toprak ve ticari kar elde etmesi anlamına geliyordu ki, mevcut şirkette en büyük hisseye sahip olan bölge için bu anlaşılabilir bir karardı. Aslında Zelanda ikna edilirse anlaşmanın imzalanması konusunda herhangi bir engel kalmayacaktı; zira 1621'den sonra yapılan Kuzey Aşağı Ülkeler - İspanya Barış Görüşmeleri'nde en problemlili konu olan Portekiz'in sömürgeleri mevzusu ortadan kalkmıştı. 1640'ta patlak veren isyan hala bastırılamamıştı ve sömürgeleri artık İspanya'yı ilgilendirmiyordu. Bu nedenle eğer anlaşma imzalanacaksa, iyi haber Zelanda'dan gelecekti.

1643 yılında ise İspanyol askeri gücünün gerilemeye başladığının kanıtı olarak kabul edilen Rocroi Savaşı meydana geldi. Kısa bir süre önce Honrecourt'ta Fransızları tekrar yenen Francisco de Melo, beraberinde güçlü bir orduyla Rocroi'ü kuşattı. Onun yanında D'Isembourg, Fuentes ve Alburquerque dukleri de bulunuyordu. Kuşatmanın istenildiği gibi gitmemesi ve İspanyolların Fransız askerlerine giden yardımları kesmemesinin ardından, Fransızlar D'Enghen komutasında 19 Mayıs günü İspanyollara saldırdı. Kısa

zaman içinde, İspanya'nın Alman, İtalyan ve İspanyol piyadelerden oluşan meşhur "Tercios" birlikleri dağıldı. İlk defa bu kadar ağır bir yenilgi alan piyadeler, İspanyol hegemonyasının Avrupa'da sona erdiğini gösteriyordu. Tam 6.000 ölü ve 5.737 tutuklanan piyade ile Tercios birlikleri eski gücüne ulaşamayacaktı (Kamen, 2002: 408). Dağılan birlikler nedeniyle, İspanyollar bölgede kontrolü kaybetti. İspanya, Fransa ile savaşa bütün gücüyle devam etmek istiyorsa, ne olursa olsun Kuzey Aşağı Ülkeler ile barış imzalamalıydı.

1644'te Prens Frederick Henry, Münster'de başlayacak olan barış görüşmelerine katılmak için bir kez daha bölgeleri topladı (Prak, 2005: 41). Zelanda'nın muhalefetine takılan görüşmeler sadece Kuzey Aşağı Ülkeler için değil İspanya için de büyük bir mesele hâline dönüştü. Bir türlü ikna edilemeyen Zelanda eyaletine farklı bir biçimde yaklaşılacaktı. Zelanda senatörü olan Johan de Knuyt'a büyük miktarda rüşvet verildi ve barış görüşmeleri için gerekli izinler alındı (Prak, 2005: 42). Ancak Fransa bu durumdan hiç hoşnut olmadı çünkü uzun süren ittifakın ardından Fransa ile Kuzey Aşağı Ülkeler işbirliğinin sonuna gelmiş gibi gözüküyordu. Fakat Fransa, İspanya üzerinde kuzeyden bir baskı olmayacak olması ve denizlerde yalnız kalma korkusundan planlanan anlaşmayı baltalamanın bir yollarını arayacaktı. Bilhassa Münster Görüşmeleri bunun için güzel bir fırsattı.

1645'in sonlarında İspanyol delegeler, görüşmelerin yapılacağı Münster'e doğru hareket etmeye başladı. Kuzey Aşağı Ülkeler ile yapılacak görüşmelerde monarşiyi, Peñaranda Dükü olan Gaspar de Bracamonte⁵⁰ temsil edecekti (Kamen, 2002: 409). Kuzey Aşağı Ülkeler heyetinin başında ise Adriaen Pauw vardı (Israel, 1997a: 93). Münster'de henüz anlaşma imzalanmamış olmasına rağmen, yabancı devletler Kuzey Aşağı Ülkeler'e "bağımsız bir devlet" gözüyle bakıyorlardı.

Zaten Kuzey Aşağı Ülkeler de görüşmelerde kendisine rakip olarak Gaspar de Bracamonte'den daha iyisini bulamayabilirdi. Çünkü Gaspar bir an önce Kuzey Aşağı Ülkeler ile anlaşma imzalamanın ve Fransa'ya karşı bir ittifakta bulunmanın hesaplarını yapıyordu (Kamen, 2002: 409). Ona göre, artan Fransa baskısı ve toprak kayıpları

⁵⁰Peñaranda Dükü olan Gaspar de Bracamonte Münster Görüşmeleri süresince, İspanya delegelerinin başında yer almıştır. 1635'den beri, Fransa'ya karşı tutumunun sonucu olarak, Kuzey Aşağı Ülkeler ile ittifak kurma düşüncesini benimsemiştir. Buradaki görevinin ardından, İspanya'nın Napoli Valisi görevini ifa etmiştir.

sadece bu şekilde durdurulabilirdi. Bu doğrultuda Gaspar, müzakereler boyunca, defalarca artan Fransız gücü nedeniyle Hollandalıları dikkatli olmaları konusunda uyardı (Elliott, 1990: 351) Anlaşmanın imzalanmasının uzun sürmeyeceği belliydi; çünkü ilk gün 16 Ocak 1646'da, Gaspar Kral IV. Felipe'nin Kuzey Aşağı Ülkeler'i bağımsız bir devlet olarak tanıyacağını müjdesini verdi (Israel, 1997a: 96). Sonunda 80 yıldır devam eden mücadele sona ermek üzereydi ve Kuzey Aşağı Ülkeler amaçlarına ulaşmıştı.

“ La Batalla de Rocroi- Rocroi Savaşı” adlı tablosuyla İspanyolların Tercios birliklerin yenilgisini gösteren Augusto-Ferrer Dalmau

İspanyolların bu hamlesi, Fransa'nın sert bir diplomatik savaşa girmesini sağladı. Fakat Gaspar, Kuzey Aşağı Ülkeler delegeleri ile çoktan iyi ilişkiler kurmuştu ve bölgede var olan Fransız karşıtı hava artmaya başlamıştı. Başta Mainz Elektörlüğü Yönetici-Kardinal'i Hugo Eberhard⁵¹ sayesinde Fransız Henry D'Orleans ile girilen diplomatik

⁵¹Hugo Eberhard Kratz von Scharfenstein Mainz Elektörlüğü'nün Kardinal- Yöneticisi olup, bu görevi 1654'e Worm Piskoposu olana dek ifa etmiştir. Münster Barışı süresince, Fransızlara karşı büyük bir diplomatik mücadelenin içinde yer alarak, İspanya'ya önemli katkılarda bulunmuştur.

savaş kazanıldı (Israel, 1997a: 100). Belki 1609’da olduğu gibi İspanyollar hakaretimiz bir anlaşma imzalayacaktı; ancak bu sefer kalıcı bir barış mümkün olacaktı. 8 Ocak 1647’de genel metin ve taslağı imzalanan barış anlaşması, resmen 3 Ocak 1648’de iki ülke tarafından kabul edildi. Kuzey Aşağı Ülkeler artık resmen bağımsız bir ülkeydi ve İspanya tarafından oldukça büyük kaynakların aktarıldığı bir savaşı kazanmıştı. Ancak bu barış ile sadece Kuzey Aşağı Ülkeler bağımsız bir ülke olarak tanınmakla kalmadı, İspanya’nın daha önce taviz vermek istemediği konuların hepsinde Kuzey Aşağı Ülkeler istediğini alan taraf oldu. Ren bölgesinde Kuzey Aşağı Ülkeler’in daha önce aldığı yerler onlarda kaldı (Helm, 1961: 307). Anvers’i besleyen Scheldt Nehri Kuzey Aşağı Ülkeler’in isteği doğrultusunda ticarete açılmadı (Helm, 1961: 307). Ayrıca Hollandalı tüccarlar, İspanya’nın tüm sömürgeleriyle istedikleri gibi ticaret yapabilme hakkını elde ettiler. Doğal olarak, “Yeni Dünya”dan alınan bütün topraklar da Kuzey Aşağı Ülkeler’in bir parçası haline geldi. Böylelikle, Kuzey Aşağı Ülkeler ekonomik anlamda oldukça güçlü bir yapı kurmaya başlarken, İspanya ise anlaşmanın kendisi için iyi veya kötü olduğuna dair bir tartışmaya girmeden, Portekiz, Katalonya ve Fransa sorunlarına odaklandı.

1648'den sonra Kuzey Aşağı Ülkeler Cumhuriyeti'nin sahip olduğu topraklar (Lee, 1984: 118)

3.5 KUZHEY AŞAĞI ÜLKELER - İSPANYA SAVAŞI'NIN GÖLGESİNDE; YENİ DÜNYA ve YAHUDİLER

Nisan 1621'de ateşkes yenilenmediğinde, iki taraf arasında en sert mücadelelerin yaşanacağı ‘‘ Yeni Dünya’’ cephesi tekrar hareketlendi. Nitekim belli noktalarda 12 yıllık mütarekede savaşlar devam ediyordu. Aynı yıl-1621- içerisinde 1602'de Doğu Hindistan Şirketi'nin kurulması gibi, Batı Hindistan Şirketi'nin kurulması tesadüf değildi. Çünkü Kuzey AŞağı Ülkeler artık resmi olarak İspanya ve Portekiz kolonilerine organize biçimde saldırabileceklerdi. Bu hamleden sonra mücadele İspanya açısından oldukça sıkıntılı bir hâl aldı. Artık düşmanlar Batı& Doğu Hindistan Şirketleri ve Kuzey AŞağı Ülkeler'di. Çoğunlukla şirketler tarafından organize edilen çatışmalar, İspanya'nın ticari çıkarlarına muazzam darbeler vuruyordu.

1621'den sonra birkaç yıl içinde, Kuzey Amerika'da kürk ticaretinin tekeli Kuzey AŞağı Ülkeler'e geçti. Ardından sırada daha kârlı bir iş olan şeker vardı. 1624'te beklenmedik bir saldırıyla, Kuzey AŞağı Ülkeler tarafından Portekiz Brezilyası'nın başkenti olan Salvador de Bahia ele geçirildi (Newitt, 2009: 100). Portekiz'in sadık kolonisinin başkenti artık Kuzey AŞağı Ülkeler'in elindeydi. Oldukça endişe verici bu durum karşısında, İspanyol ve Portekiz donanmaları ortak bir operasyonla ertesi yıl burayı geri aldı. Geçici bir süre içinde olsa, Brezilya'dan Kuzey AŞağı Ülkeler tehlikesi uzaklaştırıldı. Ancak Bahia sadece bir başlangıçtı ve 1630'dan sonra Kuzey AŞağı Ülkeler daha büyük operasyonlarla, önemli bölgeler ele geçirecekti. Amerika'nın yanı sıra, Afrika'da da Kuzey AŞağı Ülkeler oldukça aktifti. Özellikle, köle ticareti Kuzey AŞağı Ülkeler'in hedefindeydi. Nitekim 1624'te köle ticaretinin merkezi olan Luanda'ya Kuzey AŞağı Ülkeler tarafından büyük bir operasyon düzenledi. Ancak, burası da İspanyollar tarafından başarıyla savunuldu (Birmingham,1998,48). Belki bu iki bölge geçici olarak savunulmuştu ancak bunlar giderek artan Kuzey AŞağı Ülkeler baskısını oldukça güzel bir biçimde gösteriyordu. Nitekim 1625'ten sonra Hollandalı Sefarad Yahudileri Brezilya'da Maurici, Recife gibi bölgelere yerleşerek şeker ticaretini kontrol etmeye başladı (Israel& Schwartz, 2007: 27). Onların bu bölgeler için katkıları ve yatırımları, Kuzey AŞağı Ülkeler'in buraya gelmesini kolaylaştıracaktı.

1629'da resmen ilan edilen bir bildiri ile Brezilya'da yapılacak fetihlerin kontrolü, yönetimi ve sorumluluğu Kuzey Aşağı Ülkeler Reform Kilisesi'ne devredildi (Israel& Schwartz, 2007: 17). Ayrıca ele geçirilecek yerlerde olanların dini özgürlüğü korunacak, herhangi bir biçimde inançlarına karışılmayacaktı. Bazı Katolik mezhepler hariç, ibadetleri rahat biçimde ifa edilebilecekti (Israel& Schwartz, 2007: 21). Bu sayede, İspanya ve Portekiz'den kaçan Yahudilere karşı da ılımlı tutumun var olmasıyla Kuzey Aşağı Ülkeler tarafından yapılacak kalıcı fetihlerin önü açıldı. Tüm bu hazırlıklar bir sene sonra meyvesini verecekti. 1630'da şeker ticaretiyle ünlü Pernambucano bölgesi Kuzey Aşağı Ülkeler'e geçti ve Hollanda Brezilyası⁵² doğdu (Parker, 1972: 258). Böylece 1630'a kadar devam eden İspanya- Portekiz ilişkilerinde çözümler başlayacaktı. Zira Portekiz kendi kolonilerine gerçekleşen saldırıların sorumlusu olarak İspanya'yı gösteriyordu ve gerçekten de İspanyol sömürgeleri yerine kendi sömürgeleri düşman eline geçiyordu (Elliott, 1990: 338). İki taraf arasında birbirine duyulan güven azalıyor gibiydi. Önemli bir Portekiz kolonisi olan Sri Lanka'nın bütünüyle Kuzey Aşağı Ülkeler'e kaybedilmesi, İspanya'nın Portekiz'de uygulamaya başladığı ağır vergi sistemi ve buna bağlı nüfus kaybı, Malakka ile Goa'da devam eden yoğun Hollanda baskısı ve Lisbon ile Setubal limanlarında ticaretin azalması bu durumun oluşmasında büyük pay sahipleri idi (Brightwell, 1984: 283). Böylece 1640'da patlak verecek olan Portekiz İsyanı'nın zeminini hazırlıyordu.

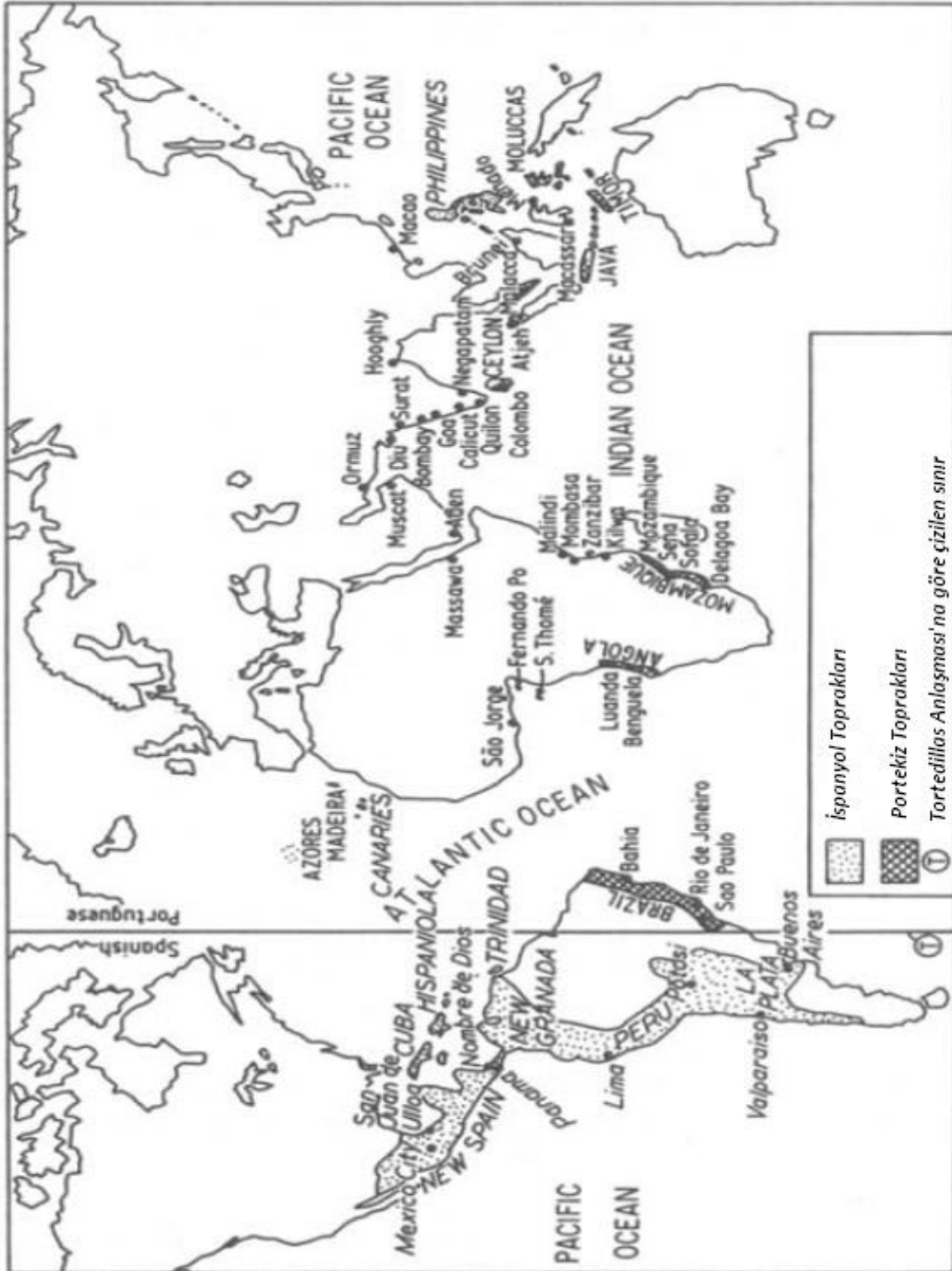
Sarsılmaya başlayan Portekiz- İspanya ilişkilerinin gölgesinde, Kuzey Aşağı Ülkeler etki alanını günden güne artırıyordu. Özellikle hem Hollandaca hem de Portekizce bilen Hollandalı Sefarad Yahudileri bu ortamın hazırlanmasında büyük rol oynuyorlardı (Israel, 1997b: 146). Bu Yahudiler, Batı Hindistan Şirketi yerine, Brezilya'da ele geçirilen bölgelerin yeniden tarıma açılabilmesi için gerekli paraları sağlıyorlardı ve Kuzey Aşağı Ülkeler ile beraber hareket ederek İspanyolların çıkarlarına karşı da ortak bir başkaldırı sergilendi. Hindistan Şirketleri ve Yahudiler arasındaki faydacı ilişkiden oldukça etkilenen Olivares Dükü de İspanya'da böyle bir şirket kurmaya çabalasa da, başarılı olamadı (Newitt, 2009: 101). Çünkü İspanya'da soylular ve yönetim hâlâ Yahudilere karşı olumsuz bir bakış açısına sahiplerdi (Newitt, 2009: 101). Kurulması düşünülen bu şirket belki de Kuzey Aşağı Ülkeler'i durdurabilir veya en azından yavaşlatabilirdi; ancak plan hayata geçirilmeden rafa kalktı.

⁵² 1630-1654 arasında Kuzey Aşağı Ülkeler'e bağlı olarak Brezilya'da kurulmuş olan devlet.

1630'da Pernambucano'nun alınmasını müteakip, Kuzey Aşağı Ülkeler tamamıyla farklı noktalara doğru yöneldi. İlk olarak Japonya'da Tokugawa hanedanı ile iyi ilişkiler sonucu, adada Portekiz'in çıkarları tehlikeye atıldı. Çok geçmeden 1639'da adadan bütün Portekizliler gönderilecekti (Kamen, 2002: 393). Japonya'nın dışında, Portekiz önemli bir nokta daha kaybetti ve 1637'de köle ticaretinin önemli limanlarından San Jorge de Mina Kuzey Aşağı Ülkeler'in kontrolüne geçti. Böylece, Kuzey Aşağı Ülkeler Brezilya'da sahip olunan şeker ekim alanları için insan kaynağı sağlanmaya başlanacaktı. Görüldüğü üzere Portekiz, sahip olduğu tekelleri ve bölgeleri peşi sıra kaybediyordu. Bu durum 1640'da patlak veren isyana kadar devam edecekti.

Peki, ama Portekiz- İspanyol donanmaları, nasıl olup da Kuzey Aşağı Ülkeler karşısında bu kadar etkisiz kalıyordu? Aslında cevaplar açıktı; Kuzey Aşağı Ülkeler gemileri ile İspanyol gemileri arasında ciddi bir tasarım farkı vardı. Bu sayede rüzgârlı havalarda Kuzey Aşağı Ülkeler gemileri düzgün biçimde yol alıp hız artırırken, İspanyol gemileri devamlılık ve hız sorunu yaşıyorlardı(Black, 2002: 188). Ayrıca 1639'da Downs Savaşı'nda olduğu gibi, Kuzey Aşağı Ülkeler gemileri uzaktan sert ve isabetli atışlar yapabilirken, İspanyollar yakın mesafeden atış yapmak zorunda kalıyordu. Eğer düşman gemileri araların kapanmasına izin vermezse, İspanyol gemileri büyük sıkıntılarla karşı karşıya kalıyorlardı. Çünkü iki ülke de gemilerde farklı toplar kullanıyorlardı. Çoğunlukla "Cannon" kullanan Kuzey Aşağı Ülkeler gemileri, karşı tarafı batırmak yerine onun etrafını sarıp teslim almak üzerine bir strateji üretti (Monterio, 2001: 14). "Culverin" kullanan İspanyol gemileri ise devamlılık problemleri yaşadıkları için düşmanlarını kısa sürede, yakından yapılan yoğun atışlar sayesinde, yenmeye çalışıyordu (Monterio, 2001: 14). Son olarak Kuzey Aşağı Ülkeler'in gemilerinde yer alan askerler bütün hayatları boyunca denizcilik ile uğraşırken, İspanyol ve Portekiz gemilerinde çoğunlukla kara askeri bulunuyordu (Monterio, 2001: 19). Normal olarak, Kuzey Aşağı Ülkeler Portekiz'i ve İspanya'yı denizde bir hayli geride bırakmıştı.

Yukarıda bahsedilen seferlerin dışında, bizzat Kuzey Aşağı Ülkeler yönetiminin Amerika'ya yaptığı birtakım askeri operasyonlar da mevcuttu. 1623-43 arası üç kere ifa edilen ve Kuzey Aşağı Ülkeler Genel Meclisi'nin de desteklediği harekâtların merkezinde İspanyol Amerikasının zengin bölgelerinden Peru ile Şili vardı. Bu seferler temelde üç amaç taşıyordu: İspanya'yı ekonomik olarak zayıflatmak, bölgede onların

16. yüzyılda İspanya ve Portekiz'in sahip olduğu koloniler "Yeni Dünya" (Lee, 1984: 98)

hegemonyasını kırmak ve merkezi Avrupa olan Kuzey Aşağı Ülkeler - İspanya savaşının odak noktasını değiştirmek (Schmidt, 1999: 445-451). Eğer Kuzey Aşağı Ülkeler burada bir ittifak kurmayı başarabilirse, Amerika'da İspanya üstünlüğü sona erebilirdi. Bu doğrultuda ilk donanma 29 Nisan 1623 günü 300 silah, 1600 adam ve 11 gemi ile yola çıktı (Schmidt, 1999: 452). Hedefte ilk olarak Şili ve ardından Lima- Peru vardı (Parker, 1979: 184). Ancak işler beklendiği gibi gitmedi; zira gemilerde rüzgâr nedeniyle oluşan hasarlar büyük handikaplara sebep oldu. Ayrıca onların buraya geldiğini haber alan İspanyollar, tedbirlerini çoktan almışlardı. Lima'da İspanyollar tarafından oluşturulan yerel birlikler büyük sıkıntılara neden oldu ve bu birlik Lima-Meksika- Manila rotası üzerinden Kuzey Aşağı Ülkeler'e geri döndü. Her şeye rağmen Kuzey Aşağı Ülkeler, bütün ümitlerini muhafaza ederek ikinci bir seferin hazırlıklarına girişti. 1623 seferinin başarısızlıkla sonuçlanmasına karşın, bu gemiler henüz Kuzey Aşağı Ülkeler'e ulaşmadan ikinci bir filo Güney Amerika'ya gönderildi (Schmidt, 1999: 457). Bu seferin başlatılmasında ise eski bir gümüş tüccarı olarak Peru'da yaşamış olan Joan Avenroot'un etkisi vardı (Schmidt, 1999: 457). Onun yazdığı risalelerde Peru'daki İspanyol zulmünden bahsedilerek, yerlilerin ne kadar zor şartlarda hayatlarını idame ettirmeye çalıştıkları anlatıldı. Uzun bir zamandan beri İspanyol zulmünü yakından yaşayan ve özgürlüklerinin elinden alındığını savunan Kuzey Aşağı Ülkeler yönetimi için bu desteklenebilir bir projeydi. Joan Avenroot'a göre eğer Kuzey Aşağı Ülkeler Reform Kilisesi etkili olursa ve İspanyolların zulümleri iyi biçimde anlatılırsa, Peru'da mevcut yönetime karşı bir isyan patlak verebilirdi (Schmidt, 1999: 458). Fakat ilk sefer gibi bu da pek başarılı olamayacaktı. Herhangi bir kazanım elde edemedi bölgeden ayrılan Kuzey Aşağı Ülkeler için umutlar son sefere sarkacaktı. Çünkü Hollandalıların hayal ettikleri ile bölgede olanlar arasında büyük farklar vardı. Yerlilere iyi şartlar sunmanın ve onlarla müttefik olmanın yeterli olacağını savunan Kuzey Aşağı Ülkeler bunun kolay olmayacağını anlamıştı.

İki seferde de alınan başarısız sonuçlara rağmen, Kuzey Aşağı Ülkeler pes etmedi ve 1643'te Hendrick Browner komutasında beş gemi Şili'ye yollandı (Schmidt, 1999: 461). Bu seferden Kuzey Aşağı Ülkeler oldukça umutluydu; zira Şili'de yerel de olsa birkaç ayaklanma patlak verdiğinin haberi alınmıştı. Fakat Kuzey Aşağı Ülkeler ile Şililerin ilk buluşması yanlış anlaşılardan kaynaklı birtakım nedenlerle kötü başladı. Kısa bir sürenin ardından, Şili'ye geri dönen Kuzey Aşağı Ülkeler filosu bu kez başarılı

bir biçimde ne istediğini açık bir biçimde anlattı ve müttefik olarak İspanya'ya karşı hareket etmek istediklerini belirtti (Schmidt, 1999: 467). Ancak Şilililerin altın-silah takasını kabul etmeye yanaşmaması yüzünden Kuzey Aşağı Ülkeler'in teklifleri reddedildi (Schmidt, 1999: 467). Bunun üzerine Browner komutasındaki Kuzey Aşağı Ülkeler donanması bölgeden ayrılmak zorunda kaldı. Böylece büyük ümitlerle başlanan seferler fiyaskoyla sonuçlandı (Israel, 1977: 72). 1643'te son seferin ardından İspanya'yı zayıflatmak adına Kuzey Aşağı Ülkeler yönetimi, Portekiz isyanına destek vermeye başlayarak kısa süreliğine de olsa Amerika planlarını ertelemek zorunda kaldı.

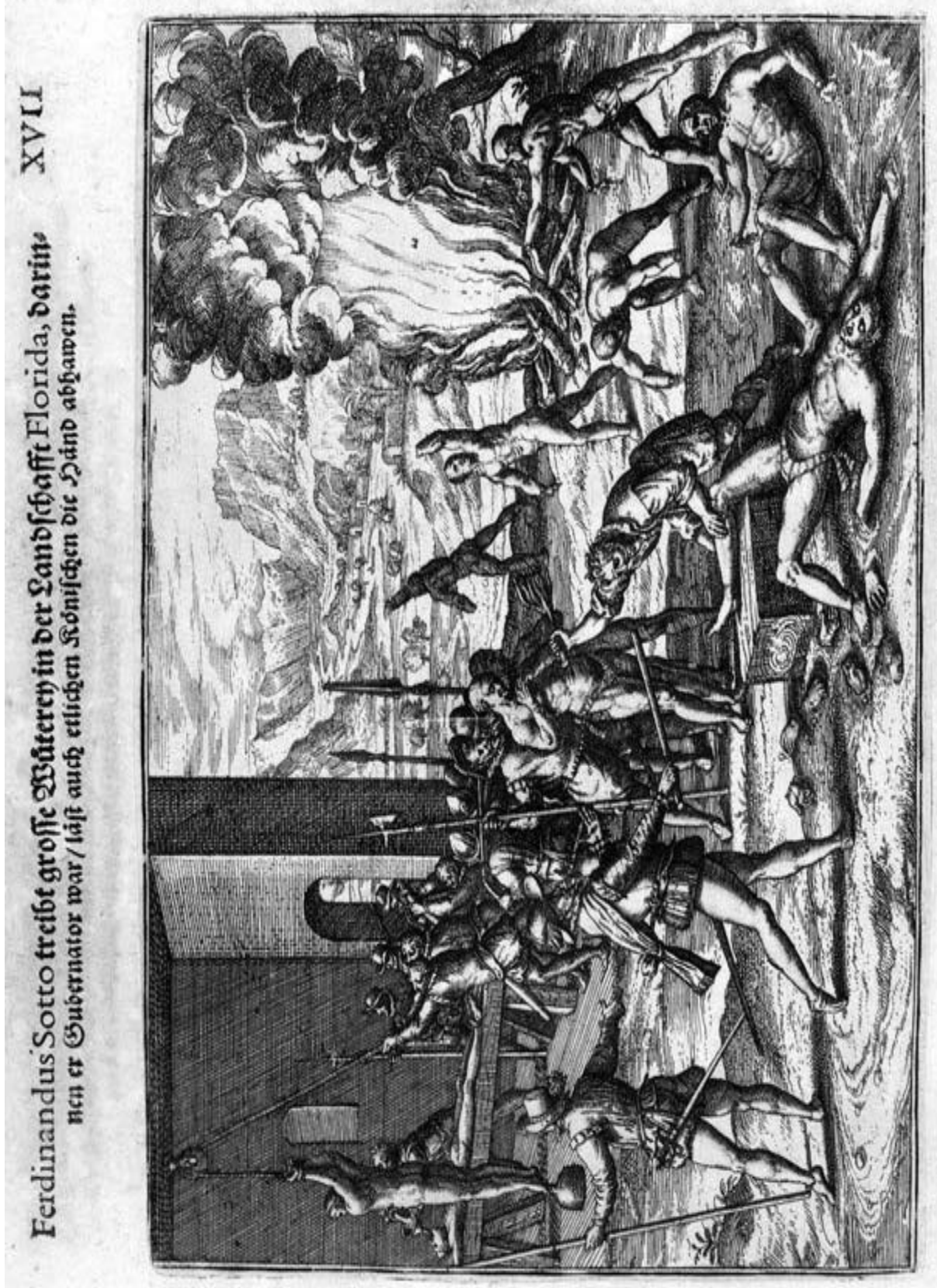
Ateşkesten sonra meydana gelen Kuzey Aşağı Ülkeler - İspanya Savaşı'nın en kilit rollerinden birini, her iki ülkenin sahip olduğu Yahudiler oynadı. Portekiz'in İspanyol toprağı olmasının ardından, II. Felipe'nin sert "Katolikleştirme" politikalarının kurbanı olarak Kuzey Aşağı Ülkeler'e yerleşmeye başlayan Portekizli Yeni Hristiyan Yahudileri bölgede önemli gruplardan biri hâline gelmeyi başardı (Israel, 1998: 91). Buraya gelenler sadece onlarla sınırlı kalmayacaktı; Sefarad Yahudileri de büyük oranda kuzeyin yolunu tutacaktı (Kamen, 2002: 405). Ancak İspanya'dan ve Portekiz'den ayrılmalarına karşın, Yahudilerin büyük kısmı memleketleri ile bağlarını muhafaza etti. İspanya ve Portekiz'de kalan Yahudiler ise yeni bir Katolik kimlik oluşturmaya ve mevcut toplumla kaynaşmaya başlayacaktı (Israel, 1998: 72). Özellikle Olivares Dükü'nün yönetime gelmesiyle bu süreç oldukça hızlanacaktı.

Avrupa'nın diğer kesimlerinde olduğu gibi İspanya ve Kuzey Aşağı Ülkeler'da Yahudiler, mevcut toplumlara entegre olmaya çalışıyorlardı. İspanya'nın Kuzey Aşağı Ülkeler'e karşı Avrupa, Karayipler, Amerika, Asya ve Afrika'da yaptığı savaşlar sadece kaynaklardan gelen zenginlikler ile idare edilemezdi, dışarıdan büyük miktarlarda krediler gerekiyordu. Zamanla Cenevizli bankerlerin yerlerini almaya başlayan Portekizli ve İspanyol Yahudiler bu açığı kapatacak güce fazlasıyla sahiplerdi. Monarşinin onlara ihtiyacının farkında olan Olivares Dükü, devletin İberya'da ve Kuzey Afrika'daki topraklarında yaşayan Yahudileri Madrid'e çağırmaya başladı (Israel, 1998: 91). Başta Lizbon'dan başkente gelen Yahudiler büyük çoğunlukla eski kimliklerini geride bırakan insanlardan müteşekkildi. Örneğin, İber Yarımadası'nın en zengin bankeri olan Jorge de Paz de Silveria bunlardan biriydi ve samimi bir Katolik'ti (Israel, 1998: 91). Madrid'e hareketinden sonra, İspanyolların maddi anlamda en büyük

destekçilerinden olacaktı. Ayrıca, bankerlik dışında tercüman ve kral temsilcisi olarak Anvers'e gönderilen önemli Yahudiler de vardı (Israel, 1990b: 259). Bu bağlamda İspanya, Kuzey Aşağı Ülkeler'e karşı savaşta onlardan azami biçimde yararlanmaya çalışıyordu. Olivares Dükü'nün Yahudilere büyük fırsatlar sunmasıyla, Passarinho ve Carizos gibi aileler hâlâ gizliden gizliye de olsa Yahudi inançlarını devam ettiriyordu (Israel, 1998: 91). Nitekim Madrid'e gelen Yahudiler Katolikliği kabul ettiği takdirde, Engizisyon ile arasında herhangi bir problem olmayacaktı. Daha da önemlisi Madrid'de hepsi için oturma izni çıkarılacaktı (Israel, 1998: 91). Kuzey Aşağı Ülkeler ile süren savaş İspanya ile Yahudileri birbirine yakınlaştıran en önemli unsur olacaktı.

Kuzey Aşağı Ülkeler'de ise Yahudiler sayılarını artırmaya devam ediyordu. Kuzey Aşağı Ülkeler yönetimi ile yakın ilişkiler kurulmaya başladı. Savaşın 1621'de tekrar patlak vermesiyle, Kuzey Aşağı Ülkeler Yahudilerden özellikle "Yeni Dünya" mücadelesinde büyük yardımlar alacaktı. Zira onların en büyük avantajları İspanyolca ve Portekizce konuşup, oradaki bağlantılarını Kuzey Aşağı Ülkeler'e taşımalarıydı. Daha önce söylendiği gibi, Kuzey Aşağı Ülkeler'in İspanya ambargosuna karşı ayakta kalabilmesinin esas sebeplerinden biri Yahudilerin sayesinde bu ülkeye kaçak şekilde getirilen İspanyol gümüşleriydi. Ayrıca, Kuzey Aşağı Ülkeler'de yaşayan Yahudiler 1635'te Fransa'nın yanında yer alarak Fransa- İspanya Savaşı'nda onları desteklemeye de başladı (Israel, 1997b: 146). Birkaç sene sonra da İberya'da meydana gelen Portekiz İsyanı'nda bütünüyle Portekizlileri destekleyen bir görüntü içindeydi. İlk olarak İspanya- Kuzey Aşağı Ülkeler savaşı nedeniyle Portekiz'de var olan kötü şöhreti ve imajı değiştirmek için, başta Duarte da Costa, Jeronimo da Costa ve Lopo Ramires gibi Portekiz'den Kuzey Aşağı Ülkeler'e göç eden Yahudiler ön plana çıkacaktı (Israel, 1997b: 154). Aslında bu durum Kuzey Aşağı Ülkeler yönetiminin de desteklediği bir konuydu; zira Portekiz'de patlak veren isyana kadar, Portekiz Kuzey Aşağı Ülkeler'e önemli miktarda toprak kaybetmiş ve ticari anlamda büyük bir zarar ile karşılaşmıştı. Şimdi ise, Yahudiler sayesinde, Portekiz ile Kuzey Aşağı Ülkeler arasında iyi ilişkiler kurularak, daha önceki münasebetler unutulabilirdi. 1641'de Kuzey Aşağı Ülkeler - Portekiz arasında imzalanan anlaşmayla, Kuzey Aşağı Ülkeler'de ikamet eden Sefarad ve Yeni Hristiyan Yahudilerine Portekizliler büyük ticari haklar tanıdı ve iki ülke arasında diplomatik bir birlik oluşturuldu. Portekizliler ilk büyükelçilerini- Dom Tristao de Mendonça- Kuzey Aşağı Ülkeler'e gönderdi (Israel, 1997b: 149). İki tarafın bu denli

birbirine yakınlaşması ile daha önce ambargo uygulanan Oporto, Lizbon ve Setubal gibi bölgeler tekrar Kuzey Aşağı Ülkeler'den tüccar ve gemilere de açıldı. Ancak 1644'te Hollanda Brezilyası'nda artan Portekizli sayısından dolayı, Yahudilere karşı bir isyanın başlaması iki ülke arasında bir krize neden oldu. Portekiz yönetimi Kuzey Aşağı Ülkeler'in desteğini kaybetmemek için çabalasa da, Kuzey Aşağı Ülkeler onlara eskisi gibi bir destek vermeyecekti (Israel, 1997b: 158). Zira durum zaten Kuzey Aşağı Ülkeler'in istediği gibi gidiyordu. Portekiz ayaklanması ile düşman –İspanya- büyük bir sorunla karşı karşıya bırakıldı ve Portekiz limanlarının kendilerine açılmaları sağlandı. Kısacası Yahudiler, Kuzey Aşağı Ülkeler'in en büyük düşmanı olan İspanya'ya karşı üstünlük kurmasının sağlayan önemli unsurlardan biriydi.

İspanyolların Amerika Florida'da uyguladığı engizisyon cezalarını gösteren Theodore de Bry gravürü (Israel& Schwartz, 2007: 37)

SONUÇ

1597-1648 Kuzey Aşağı Ülkeler - İspanya mücadelesi, şüphesiz Erken Modern Avrupa Tarihi'nin en sert ve kritik mücadelelerinden biridir. Her ne kadar savaşı ortaya çıkaran ve sonucunda vuku bulan birçok unsur olsa da, beş noktanın altını çizmenin çok önemli olacağını düşünüyorum. İlk olarak savaşın bu denli sert geçmesini ve kritik hâle gelmesini sağlayan unsur olarak iki ülkenin sahip olduğu ittifaklardan bahsetmek mümkündür. Savaşın sonucunda büyük oranda etki eden bu ittifaklar ve diplomatik beraberlikler, savaş boyunca Kuzey Aşağı Ülkeler'in lehine işledi. Protestan- Katolik mücadelesi içerisinde yer alan Stockholm- Londra- Kopenhag- Dresden ile dini çıkarlar ve Fransa ile de siyasi nedenlerle kurulan ittifaklar, Kuzey Aşağı Ülkeler'e 30 Yıl Savaşları süresince önemli kolaylık sağladı. Savaşın ilk dönemlerinde Danimarka'nın İspanya kuvvetlerini üstüne çekmesi ve Mantua Krizi'nde Fransızların etkisi sayesinde Kuzey Aşağı Ülkeler'e düzenlenecek askeri operasyonun iptal edilmesi bunun en güzel örnekleri olarak görülebilir. Bu nedenle ateşkesin bitmesinden sonra, Kuzey Aşağı Ülkeler'in İspanya'ya karşı ilk zaferini 1629'da alması tesadüf değildi zira Kuzey Avrupa'da azalan bir İspanyol gücü vardı. Bu olayları müteakip İsveç'in Orta Avrupa'yı istila etmesiyle, Kuzey Aşağı Ülkeler savaşta bütün üstünlüğü ele geçirdi ve büyük bir taarruzla önemli bir genişleme sağladı. 1637'de Fransa ile ortak operasyonla Breda'nın alınması da Kuzey Aşağı Ülkeler'in müttefikleri ile yaptığı en güzel işbirliklerinden biridir. Kısacası İspanya ile savaş döneminde, Kuzey Aşağı Ülkeler çok başarılı bir siyaset izleyerek sağlam ittifaklarla İspanya'nın kendisine ciddi zarar vermesini önledi.

Diğer taraftan İspanya, Kuzey Aşağı Ülkeler'in aksine ittifak konusunda oldukça sıkıntı yaşıyordu. Kuzey Aşağı Ülkeler ile savaşın sert bir hal almasının ardından, İspanya kendisine maddi, diplomatik ve askeri açılardan destek sağlayabilecek bir müttefikin eksikliğini fazlasıyla hissetti. Doğal olarak, İspanya birkaç müttefike sahipti; Papalık, Ceneviz ve Kutsal Roma- Cermen İmparatorluğu gibi. Ancak bunlardan hiçbiri Kuzey Aşağı Ülkeler'e yapılan destekler gibi bir destek sağlayabilecek bir konumda değildi. Ceneviz ve Papalık kısıtlı güce sahip devletlerdi. Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu da çoğunlukla kendi iç meseleleri ile uğraşmak zorundaydı. Zaman zaman da Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu'nun çıkarları İspanya ile oluşturdukları ittifakın önüne geçti. Örneğin, Regensburg Toplantısı'nda olduğu üzere iki ülkenin çıkarları bu

ilişkinin önündeydi ve İspanya birçok kez askeri ve diplomatik olarak yalnız kaldı. Bu nedenle, İspanya'nın güçsüz ve yararsız ittifakları adeta savaşın sonucunu belirleyecekti.

Bahsedilmesi gereken ikinci önemli husus ise, Kuzey Aşağı Ülkeler Sorunu'nun İspanya gündeminde önemini sürekli olarak kaybetmesi ile alakalıdır. Aslında bu faktör savaşın belki de en belirleyici unsuru olarak da görülebilir. Zira Kuzey Aşağı Ülkeler Sorunu ilk çıktığı andan beri çoğunlukla İspanya'nın yoğun politik gündeminden ötürü birinci sırada yer alamadı. Bundan dolayı, İspanya bu soruna gerektiği ilgiyi gösteremedi. İlk olarak Türklerle 1575'e kadar devam eden bir Akdeniz mücadelesi, sonrasında uzun yıllar boyunca İngiltere ve Fransa ile aynı zamanda yürütülmeye çalışılan savaşlar, Kuzey Aşağı Ülkeler Sorunu'nun gündeme gelmemesine ve sorunu çözebilecek önemli bir adımın atılmamasına neden oluyordu. Hatta bu durum 1609'da olduğu gibi hakaretimiz bir ateşkesin İspanya tarafından imzalanmasına neden oldu. Savaş ikinci kez patlak başladığında, İspanyol ordusu zaten Orta Avrupa'da Protestanlara karşı bir savaşa girişmişti. Artık iki cephede de savaşılmak zorundaydı.

Çok geçmeden sırasıyla Mantua Krizi, İsveç İstilasası ve Fransa ile savaş gibi nedenler Kuzey Aşağı Ülkeler Sorunu'nu geri plana attı. Ancak 1640'ta durum daha farklı bir boyuta taşındı. Arka arkaya patlak veren Portekiz ile Katalonya isyanları resmen olmasa da, de facto olarak kuzeyde uzun süredir devam eden bu savaşın bitmesine neden oldu. Çünkü 1643'ten sonra Kuzey Aşağı Ülkeler'e herhangi bir askeri ve maddi yardım yapılmadı. Bu dönemde Kuzey Aşağı Ülkeler ile savaş gündemin alt sıralarında, oldukça önemsizleşmiş bir konumda bulunuyordu. Karşı tarafta ise Kuzey Aşağı Ülkeler'in 80 yıldır bütün meselesi İspanya'ya karşı yapılan savaştan ibaretti. Bu açılardan bakıldığında, iki devlet iki farklı kutbu temsil ediyordu.

Savaşla ilgili üçüncü önemli faktörse savaşın yol açtığı maddi sıkıntılardı. 1597-1648 arası iki kez iflas eden İspanya'nın nasıl bir ekonomik durumda bulunduğu anlamak oldukça önemlidir. Belki söz konusu dönem içerisinde hiçbir devlet böyle bir kaynak ve zenginlik havuzuna sahip değildi; fakat giderler o kadar devasa boyutlardaydı ki sürekli borçlar katlanarak artıyor ve alınan yüksek faizli krediler geçici rahatlamadan başka bir şey getirmiyordu. Doğal olarak İspanyolların Amerika, Asya, Afrika, Orta Avrupa ve Kuzey Aşağı Ülkeler gibi bölgelerde savaş hâlinde olması ve bunların devamlılığını

sağlamak, İspanya'nın kendi kaynaklarını bitirmesine ve kırılgan olan ekonomisinin Kuzey Aşağı Ülkeler'e karşı daha da zayıflamasına yol açtı. Bu nedenle İspanyol Aşağı Ülkeleri ordusundaki askerler, 1629'da Wesel'de olduğu gibi paralarını alamamalarını gerekçe göstererek Kuzey Aşağı Ülkeler ile savaşmaya yanaşmadı. Hiç kuşkusuz bu kötü finansal tablo Kuzey Aşağı Ülkeler'e büyük bir avantaj sağlarken, İspanya'ya zarardan başka bir şey getirmedi. Normal şekilde Kuzey Aşağı Ülkeler ile savaş bittikten sonra, İspanya kaynakları tükettiğinden ötürü büyük bir çöküntü yaşadı. Ayrıca İspanya'nın sahip olduğu bölgeler arasında var olan ticari bağların temelinde Kuzey Aşağı Ülkeler gemilerinin bulunması, İspanya'nın ciddi oranda pazar kaybetmesi ve mallarını ihraç edememe sıkıntısını beraberinde getirdi. Setubal, Valencia ve İbiza tuzlarını, Alicante baharatlarını, meşhur Kastilya yünü ve Sicilya da tahıllarını pazarlamakta zorlanırken, İspanya için Akdeniz'de büyük bir maddi problem tezahür etti.

Aslına bakılırsa Kuzey Aşağı Ülkeler'de de resim İspanya'dan pek farklı değildi. Kuzey Aşağı Ülkeler için de büyük maddi bir külfetti. Yüksek vergiler ve fakirleşen iç bölgeler- Utrecht ve Gelderland- çoğu zaman isyanlara sebep oldu. Bilhassa 1629'a kadar sert biçimde devam eden İspanyol ambargosu, kıtlığı ve yüksek fiyatları da beraberinde getirdi. Bu durum da savaş karşıtı söylemlerin ortaya çıkmasına ve Prens Frederick Henry yönetimine karşı bir muhalefetin doğmasına neden oldu. Ancak ambargo Kuzey Aşağı Ülkeler'e uzun vadede büyük bir avantaj getirdi; malların İspanyol limanlarından alınamaması, Yahudilerin büyük destekleri ve yardımları sayesinde, Kuzey Aşağı Ülkeler'i kaynaklara doğru hareketlendirdi. Bu politika ile birçok bölge ve ticari hat Kuzey Aşağı Ülkeler'in eline geçecekti. Böylece 17. Yüzyıl Genel Dünya Krizi içerisinde Avrupa'da birçok bölge büyük maddi krizlerle boğuşurken, 1648'den sonra Kuzey Aşağı Ülkeler kısa süreli de olsa dünyanın en güçlü ekonomisi ve gücü hâline geldi.

Altı çizilebilecek dördüncü madde ise, Kuzey Aşağı Ülkeler ile savaşın Portekiz-İspanya arasının açılmasına ve isyanın patlak vermesine zemin hazırlaması ile alakalıdır. 1578'de Kral Sebastião'nun ölmesi sonucu, İspanya'nın bir bölgesi hâline gelen Portekiz, Asya, Afrika ve Amerika'da büyük topraklara sahipti. İki imparatorluğun birleşmesi İspanya'ya büyük güç kazandırsa da, Kuzey Aşağı Ülkeler'in

Portekiz sömürgelerine fazlasıyla iştahlanmasına neden olacaktı. Özellikle 1600'lerden sonra Asya'da baharat yolları ve sonrasında şeker ve köle ticaretinin yavaş yavaş Portekizlilerden alınması, İspanya ve Portekiz'in aralarının açılmasına neden olacaktı. İspanya için Portekiz'in kaynaklarından yararlanmak elzemdi ve bu nedenle, Kuzey Aşağı Ülkeler ile görüşmelerin temelinde Asya ve Amerika'da Kuzey Aşağı Ülkeler etkisinin azaltılması yer alıyordu. Çoğunlukla bu meseleler hasebiyle, Kuzey Aşağı Ülkeler ile İspanya aralarında bir uzlaşmaya varamıyordu. İspanya ile Portekiz arasında önemli ölçüde çıkar çatışmaları ve isyanlar patlak vermeye başladı. Ayrıca 1621'de başlayan İspanya ambargosu Portekiz ticaretinin büyük bir gerileme yaşanmasına sebep oldu ve Lizbon, Setubal ve Oporto ekonomik anlamda oldukça zorlandı. Portekizliler, yaşadıkları bu ticaret ve geniş ölçekli toprak kayıplarını Kuzey Aşağı Ülkeler - İspanya mücadelesinden kaynaklandığı düşünürken, 1640'ta çıkacak olan isyanın adeta fitili ateşlenmişti. 1640'tan sonra da Kuzey Aşağı Ülkeler İspanya'yı zayıflatmak adına Portekiz ile yakınlaşarak, aralarındaki savaşı bitirmek üzerinde diplomatik adımlar atmaya başladı. Özellikle, Kuzey Aşağı Ülkeler'de yaşayan Yahudilerinin bağlantıları kullanılarak Portekiz'de isyanın daha da alevlenmesi sağlanırken, Kuzey Aşağı Ülkeler'e kapalı olan tüm Portekiz limanları açıldı ve buralarda kendilerine büyük ticari imtiyazlar sağlandı. Görüldüğü üzere, Kuzey Aşağı Ülkeler - İspanya mücadelesi sıradan bir savaş olmaktan çıkmış, Avrupa'nın belli noktalarını az veya çok ilgilendiren sorun hâline gelmeye başlamıştır.

Son olarak üstünde durulması gereken nokta, Kuzey Aşağı Ülkeler - İspanya Savaşı'nın İspanyol Aşağı Ülkeleri'nde yaratmış olduğu siyasi bölünmüşlük ile ilgilidir. İsyanın çıktığı tarihten itibaren İspanyol Aşağı Ülkeleri ile Kuzey Aşağı Ülkeler'i arasında önemli bir kutuplaşma yaşandı. Dönem içerisinde Güney Aşağı Ülkeler, İspanya yanlısı bir tavır ortaya koydu ve İspanya Kralı'na bağlılığını açıkladı. Kuzey Aşağı Ülkeler ise İspanya karşıtı bir hareketin merkezi hâline geldi. Bunun üzerine, 1598'de İspanyol Valisi Alberto'nun II. Felipe'nin kızı İsabella ile evlenmesiyle özerk bir yapıya bürünen Güney Aşağı Ülkeler nedeniyle, artık iki taraf da kolay kolay aynı çatı altında bir araya gelemedi. Zira Güney(İspanyol) Aşağı Ülkeleri'nin özerklik döneminde (1598-1621), Arşidük Alberto sayesinde, burası İspanya'ya daha bağımlı ve sadık bir hale geldi. Şüphesiz bunun ortaya çıkmasında, onun yaptığı ekonomik, dini ve siyasi dönüşümün büyük etkisi vardı. Böylece merkezi Brüksel olan günümüz Belçika'sının temelleri

atılmaya başlandı. 18.yüzyılda Fransa işgaline kadar bu bölge, İspanya'nın tüm mücadelelerinde önemli rol oynadı. Diğer taraftan İspanya karşıtı bir hareketin merkezi olan ve yedi farklı eyaletten oluşan Kuzey Aşağı Ülkeler gösterdiği muazzam çabayla bağımsız olmayı başardı. Kuzey Aşağı Ülkeler uzun zaman İspanya baskısını yakından hissetmiş olmasına rağmen, burada İspanya Kralı'na tekrar bağlanma düşüncesi hiçbir zaman ortaya çıkmadı. Bu sayede isyanın başrolünde bulunan Oranjlı William, modern Hollanda'nın milli kahramanı olurken, İspanya ile 1597'de yapılan Turnhout mücadelesi Kuzey Aşağı Ülkeler Bağımsızlık Savaşı'nın sembollerinden biri olan "*Wilt Heden nu Treden- Hepimiz Toplandık*" adlı marşı ortaya çıkaracaktı. Hatta 19. Yüzyılda iki bölge "Birleşik Aşağı Ülkeler" adıyla tekrar bir devlet çatısı altında birleşse de, bu beraberlik fazla uzun sürmeyecekti. Zira 1568'de çıkan isyan ve sonrasında bölgede yarattığı zıt karakterli oluşumlar o kadar kuvvetliydi ki; iki taraf da bir daha aynı çatı altında olamayacaktı. Bu şiddetli ayrılık modern Hollanda ve Belçika'nın doğmasına neden olacaktı.

KAYNAKÇA

BİRİNCİ EL KAYNAKLAR

Yayınlanmayan Kaynaklar

Archivo General de Simancas Estado-2232-2306-2847 Numaralı klasörleri.

Yayınlanmış Kaynaklar

5 Nisan 1566 tarihli Oranjlı Louis'nin mektubu. E. H. Mellink içinde, *Texts concerning the revolt of the Netherlands*. Cambridge: Cambridge University Press (1974).

Bentiviglio, G. (1663). *Gverra de Flandes*. Madrid.

Felipe'den Parma Düşesi'ne, 17 Ekim 1565 tarihli mektubu (1974). E. H. Mellink içinde, *Texts concerning the revolt of the Netherlands* . Cambridge: Cambridge University Press.

Gent Uzlaşması metni (Pacification of Ghent). E. H. Mellink içinde, *Texts concerning the revolt of the Netherlands*. Cambridge: Cambridge University Press (1974).

Overbury, S. T. (1626). *His Observations In His Travailes Vpon The State of the State of the XVII. Provinces as They Stood*.

Plakkaat van Verlatinghe 1581 july 26 .*University of Groningen/American History from Revolution to Reconstruction and Beyond*.

<http://www.let.rug.nl/usa/documents/before-1600/plakkaat-van-verlatinghe-1581-july-26.php> adresinden alınmıştır. (14 Nisan 2014).

Short Exposition, M. v. Gelderen içinde, *The Dutch Revolt*. Cambridge: Cambridge University Press (2001).

The 'Apology 'or Defense of William of Orange against The ban or edict of the king of Spain,1581. H. Rowen içinde, *The Low Countries in Early Modern Times: A Documentary History*. New York: Harper & Row (1972).

ARAŞTIRMA&İNCELEME

- Arblaster, P. (2012). *A History of the Low Countries*. New York: Palgrave: Macmillan.
- ARı, B. (2003). *The First dutch ambassador in İstanbul: Cornelis Haga and the dutch capitulations of 1612*. Ankara, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü:Tarih Bölümü.
- Arnedo, P. (2008). *Beggars, Iconoclasts, and Civic Patriots: The Political Culture of the Dutch Republic* . New York: Cornell University Press.
- Birmingham, D. (1998). *A Concise History of Portugal*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Black, J. (2002). *European Warfare, 1494-1660*. Londra: Routledge.
- Brightwell, P. (1974). The Spanish System and the Twelve Years' Truce. *The English Historical Review*, 89(351), 270-292.
- Carter, C. H. (1964). Belgian "Autonomy" under the Archdukes, 1598-1621. *The Journal of Modern History*, 36(3), 245-259.
- Casas, E. (2013). *Monarquía en España: Desde El Inicio Hasta Juan Carlos I* . Madrid: LIBSA.
- Cowie, L. (1960). *Seventeenth-century Europe*. Londra: G. Bell and Sons.
- Darby, G. (2008). *The Origins and Development of the Dutch Revolt*. Londra: Routledge.
- Elliott, J. H. (1961). The Decline of Spain. *Past & Present*, 20.
- Elliott, J. H. (1977). Self-Perception and Decline in Early Seventeenth Century Spain. *Past and Present*(74), 41-61.
- Elliott, J. H. (1986). *The Count-Duke of Olivares: The Statesman in an Age of Decline*. New Haven: Yale University Press.
- Elliott, J. H. (1987). Spain at the War. G. Parker içinde, *The Thirty Years' War*. New York: Barnes& Nobles.
- Elliott, J. H. (1990). *Imperial Spain 1469-1716*. Londra: Penguin Books.
- Elliott, J. H. (2000). *Europe Divided 1559-1598*. Oxford: Blackwell.

- Emmer, P. C. (2003). The First Global War: The Dutch versus Iberia in Asia, Africa and the New World, 1590-1609. *e-JPH*(1), 1-14.
- Erdbrink, G. (1973-1974). Onyedinci Asırda Osmanlı- Hollanda Münasebetlerine Bir Bakış. *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*(2-3).
- Flynn, D. (1982, Mart). Fiscal Crisis and the Decline of Spain (Castile). *The Journal of Economic History*, 42(1).
- Fritschy, W. (2003). A 'Financial Revolution' Reconsidered: Public Finance in Holland during the Dutch Revolt,1568-1648. *The Economic History Review*, 56(1), 57-89.
- Geyl, P. (1980). *The revolt of the Netherlands, 1555-1609*. New York: Barnes & Noble Books.
- Glozier, M. (2001). Scots in the French and Dutch Armies during the Thirty Years War. S. Murdoch içinde, *Scotland and the Thirty Years War, 1618-1648*. Leiden: Brill.
- Hamilton, E. J. (1938). Revisions in Economic History: VIII.-The Decline of Spain. *The Economic History Review*, 8(2), 168-179.
- Helm, P. (1961). *History of Europe, 1450-1660*. Londra: G. Bell and Sons.
- Hohenberg, L. H. (1989). Urban Decline and Regional Economies: Brabant, Castile, and Lombardy, 1550-1750. *Comparative Studies in Society and History*, 31(3), 439-461.
- Hugo de Schepper, G. P. (1976). The Formation of Government Policy in the Catholic Netherlands under 'The Archdukes', 1596-1621. *The English Historical Review*, 91(359).
- Hunt, N. C. (1929). Some Pamphlets of the Revolt of the Netherlands against Spain. *The English Historical Review*, 44(175), 388-399.
- Israel, J. I. (1977). A Conflict of Empires: Spain and the Netherlands,1618-1648. *Past and Present*(76), 34-74.
- Israel, J. I. (1980). Spanish Wool Exports and the European Economy, 1610-40. *The Economic History Review*, 33(2).
- Israel, J. I. (1981). The Decline of Spain: A Historical Myth? *Past and Present*(91).
- Israel, J. I. (1990). Frederick Henry and the Dutch Political Factions, 1625-1642. J. I. Israel içinde, *Empires and Entrepots: Dutch, the Spanish Monarchy and the Jews, 1585-1713*. Londra: Bloomsbury Academic.

- Israel, J. I. (1990). Manuel Lopes Ferreira of Amsterdam, Antwerp and Madrid: Jew, New Christian and Adviser to the Conde-Duque de Olivares. J. I. Israel içinde, *Empires and Entrepots: Dutch, the Spanish Monarchy and the Jews, 1585-1713*. Londra: The Hambledon Press.
- Israel, J. I. (1990). Olivares, the Government of Spanish Netherlands, 1621-1643. J. I. Israel içinde, *Empires and Entrepots: Dutch, the Spanish Monarchy and the Jews, 1585-1713*. Londra: Bloomsbury Academic.
- Israel, J. I. (1990). Spain, the Spanish Embargoes and the Struggle for Mastery of World Trade, 1580- 1665. J. I. Israel içinde, *Empires and Entrepots: Dutch, the Spanish Monarchy and the Jews, 1585-1713*. Londra: The Hambledon Press.
- Israel, J. I. (1990). The Holland Towns and the Dutch- Spanish Conflict, 1621-1648. J. I. Israel içinde, *Empires and Entrepots: Dutch, the Spanish Monarchy and the Jews, 1585-1713*. Londra: Bloomsbury Academic.
- Israel, J. I. (1995). *The Dutch Republic: Its Rise, Greatness, and Fall 1477-1806*. Oxford: Oxford University Press.
- Israel, J. I. (1997). Art and Diplomacy: Gerard Ter Borch and the Münster Peace Negotiations, 1646-8. J. I. Israel içinde, *Conflicts of Empires: Spain, the Low Countries and the Struggle for World Supremacy, 1585-1713*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Israel, J. I. (1997). Dutch Sephardi Jewry, Millenarian Politics and the Struggle for Brazil, 1640-54. J. I. Israel içinde, *Conflicts of Empires: Spain, the Low Countries and the Struggle for World Supremacy, 1585-1713*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Israel, J. I. (1997). Garrisons and Empire: Spain's Strongholds in North-West Germany, 1589-1659. J. I. Israel içinde, *Conflicts of Empires: Spain, the Low Countries and the Struggle for World Supremacy, 1585-1713*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Israel, J. I. (1997). Spain and Europe from the Peace of Münster to the Peace of the Pyrenees, 1648-59. J. I. Israel içinde, *Conflicts of Empires: Spain, the Low Countries and the Struggle for World Supremacy, 1585-1713*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Israel, J. I. (1998). *European Jewry in the Age of Mercantilism, 1550-1750*. Oregon: Littman.
- Israel, J. I. (2002). Olivares, the Cardinal-Infante and Spain's strategy in the Olivares, the Cardinal-Infante and Spain's strategy in the. R. K. Geoffrey Parker içinde, *Spain, Europe and the Atlantic world*. Cambridge: Cambridge University Press.

- J.C.H Blom, E. L. (2006). *History of the Low Countries*. New York: Berghahn Books.
- J.P.Puype. (1998). Victory at Nieuwpoort, 2 July 1600. M. V. Hoeven içinde, *Exercise of Arms: Warfare in the Netherlands, 1568-1648*. Leiden: Brill NV.
- Jonathan Israel, S. S. (2007). *The Expansion of Tolerance: Religion in Dutch Brazil (1624-1654)*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Kamen, H. (2002). *Empire: How Spain Became a World Power, 1492-1763*. Londra: Penguin Books.
- Kamen, H. (2004). *Golden Age Spain*. New York: Palgrave Macmillan.
- Kamen, H. (2005). *Spain, 1469- 1714: A Society of Conflict*. Londra: Pearson: Longman.
- Lee, S. (1984). *Aspects of European History, 1494-1789*. Londra: Routledge.
- León, F. G. (2004). Spanish Military Power and the Military Revolution. G. Mortimer içinde, *Early Modern Military History, 1450–1815*. New York: Palgrave Macmillan.
- León, F. G. (2009). *The Road to Rocroi: Class, Culture and Command in the Spanish Army of Flanders, 1567–1659*. Leiden: Brill.
- Limm, P. (1989). *The Dutch Revolt 1559-1648*. New York: Longman.
- Marino, J. A. (2002). *Early Modern Italy 1550- 1796*. Oxford: Oxford University Press.
- McAlister, L. (1987). *Spain and Portugal in the New World, 1492-1700*. Minnesota: University of Minnesota Press.
- Monteiro, A. d. (2001). The Decline and Fall of Portuguese Seapower, 1583-1663. *Journal of Military History*, 65(1), 9-20.
- Newitt, M. (2009). *Portugal in European and World History*. Londra: Great Sutton Street.
- Nierop, H. v. (2009). *Treason in the Northern Quarter: War, Terror and the Rule of Law in the Dutch Revolt*. Oxfordshire: Princeton University Press.
- Parker, D. (2000). *Revolutions and the Revolutionary Tradition: In the West 1560-1991*. Londra: Routledge.
- Parker, G. (1970). Spain, Her Enemies and the Revolt of the Netherlands 1559-1648. *Past & Present*(49), 72-95.

- Parker, G. (1972). *The Army of Flanders and the Spanish Road: 1567-1659*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Parker, G. (1973). Mutiny and Discontent in the Spanish Army of Flanders 1572-1607. *Past & Present*(58), 38-52.
- Parker, G. (1976). The "Military Revolution," 1560-1660--a Myth? *The Journal of Modern History*, 48(2).
- Parker, G. (1979). *Europe in Crisis 1598-1648*. New York: Cornell University Press.
- Parker, G. (1987). *The Thirty Years' War*. New York: Barnes & Nobles.
- Parker, G. (1997). Introduction. L. S. Geoffrey Parker içinde, *The General Crisis of the Seventeenth Century*. Londra: Routledge.
- Parker, G. (2005). The Origins of the Dutch Revolt. *History Today*, 34(7).
- Parker, G. (2007). The Limits to Revolutions iMilitary Affairs: Maurice of Nassau, the Battle of Nieuwpoort (1600), and the Legacy. *The Journal of Military History*, 71(2).
- Parrott, D. (2003). *Richelieu's Army: War, Government and Society in France, 1624-1642*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pecharroman, F. B. (1998). *Historia de España*. Alcobendas: SGEL.
- Phillips, C. R. (1982). The Spanish Wool Trade, 1500-1780. *The Journal of Economic History*, 42(4), 775-795.
- Pipkin, A. (2011). Early Modern Dutch Identity and Empire. *HISTORY: Reviews of New Books*(39), 6-9.
- Polišenský, J. V. (1968). The Thirty Years' War and the Crises and Revolutions of Seventeenth-Century Europe. *Past & Present*, 34-43.
- Prak, M. (2005). *the Dutch Republic in the Seventeenth Century*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rady, M. (1990). *From revolt to independence : the Netherlands, 1550-1650*. Londra: Hodder & Stoughton.
- Rogers, C. (2010). Tactics and the face of battle. D. J. Frank Tallett içinde, *European Warfare, 1350-1750*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schmidt, B. (1999). Exotic Allies: The Dutch-Chilean Encounter and the (Failed) Conquest of America. *Renaissance Quarterly*, 52(2), 440-473.

- Schöffer, I. (1997). Did Holland's Golden Age Coincide With a Period of Crisis? G. P. Smith içinde, *The General Crisis of the Seventeenth Century*. Londra: Routledge.
- Soen, V. (2012). Reconquista and Reconciliation in the Dutch Revolt: The Campaign of Governor-General Alexander Farnese (1578-1592). *Journal of Early Modern History*(16), 1-22.
- Steinberg, S. H. (1966). *The Thirty Years War*'. Londra: Edward Arnold.
- Tracy, J. D. (2008). *The Founding of the Dutch Republic: War, Finance, and Politics in Holland, 1572- 1588*. Oxford: Oxford University Press.
- Trim, F. T. (2010). *European Warfare, 1350–1750*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Vermeir, R. (2012). How Spanish Were the Spanish Netherlands? *Dutch Crossing*, 36(1), 3-18.
- Wilson, P. (2009). *Europe's Tragedy: A History of the Thirty Years War*. Londra: Penguin Books.
- Woude, J. d. (1997). *The First Modern Economy: Success, Failure, and Perseverance of the Dutch Economy, 1500-1815*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Zanden, J. L. (2002). The 'Revolt of the Early Modernists' and the 'First Modern Economy': An Assessment. *The Economic History Review*, 55(4).

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Mehmet Talha KALKAN

Doğum Yeri ve Tarihi: Ankara, 05/ 06/1990

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: ODTÜ- Tarih, 2007-2012

Yüksek Lisans Öğrenimi: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, 2012-2014

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce(iyi), İspanyolca(orta), İtalyanca(temel)

İş Deneyimi

Stajlar :-

Projeler :-

Çalıştığı Kurumlar :-

İletişim

E-Posta Adresi : mehmettalhakalkan@gmail.com

Tarih: Haziran-2014